

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД

ЗА ПЕРИОД ОД 2022/2023. ДО 2025/2026. ГОДИНЕ

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	СЕДМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност _____језик ¹	4	144
2.	Српски као нематерњи језик ²	3	108
3.	Страни језик	2	72
4.	Ликовна култура	1	36
5.	Музичка култура	1	36
6.	Историја	2	72
7.	Географија	2	72
8.	Физика	2	72
9.	Математика	4	144
10.	Биологија	2	72
11.	Хемија	2	72
12.	Техника и технологија	2	72
13.	Информатика и рачунарство	1	36
14.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
УКУПНО: А		28-31*	1008-1116*
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		
1	Верска настава/ Грађанско васпитање ³	1	36
2.	Други страни језик ⁴	2	72
3.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе ⁵	2	72
УКУПНО: Б		3-5*	108-180*
УКУПНО: А + Б		31-34*	1116-1224*

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	СЕДМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	31-34*	1116-1224*
2.	Слободне наставне активности ⁶	1	36
3.	Допунска настава	1	36
4.	Додатна настава	1	36

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	СЕДМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности ⁷	1	36
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње	

¹ Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

² Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

³ Ученик бира један од понуђених изборних програма.

⁴ Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса.

⁵ Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм, али није у обавези.

⁶ Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које школа нуди.

⁷ Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе.

* Број часова за ученике припаднике националних мањина

Назив предмета	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Циљ	Циљеви наставе и учења српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевних дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.
Разред	седми
Годишњи фонд часова	144 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
КЊИЖЕВНОСТ	<ul style="list-style-type: none"> -користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима које чита; -истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; -чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их у складу са узрастом; -разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста; -разликује основне одлике стиха и строфе – укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен; -тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраним лирском тексту; -локализује књижевна дела из обавезног школског програма; -разликује етапе драмске радње; -разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; -разликује облике казивања (форме приповедања); 	<p style="text-align: center;">ЛИРИКА</p> <p>ЛЕКТИРА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Јован Дучић: „Подне“ 2. Милан Ракић: „Божур“ 3. Владислав Петковић Дис: „Међу својима“ 4. Милутин Бојић: „Плава гробница“ 5. Десанка Максимовић: „Крвава бајка“ 6. Стеван Раичковић: „После кише“ 7. Јован Јовановић Змај: „Јутутунска јухахаха“ 8. Рабиндранат Тагоре: „Папирни бродови“ 9. Вислава Шимборска: „Облаци“ <p style="text-align: center;">ЕПИКА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Народна бајка (једна по избору): „Међедовић“/ „Чудотворни прстен“/ „Златоруни ован“ 2. Стефан Митров Љубиша: „Кањош Маце доновић“ (одломак) 3. Радоје Домановић: „Вођа“ (одломак) 4. Петар Кочић: „Кроз међаву“ 5. Иво Андрић: „Јелена, жена које нема“ (одломак) 6. Данило Киш: „Прича о печуркама“ / „Еолска харфа“

-идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију;
-анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста;
-уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким;
-разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела;
-критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став;
-доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста;
-препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину;
-размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевноуметничких текстова;
-препоручи књижевно дело уз кратко образложење;
-упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмски текст.

7.Алфонс Доде: „Последњи час“ /Владимир Набаков: „Лош дан“
8.„Дневник Ане Франк“ (одломак)
9.Ефраим Кишон: „Код куће је најгоре“ (једна прича по избору)
10.„Афоризми“ (Душан Радовић и други)

ДРАМА

1.Бранислав Нушић: „Валст“ (одломак)
2.Вида Огњеновић: „Кањош Мацедоновић“ (одломак о сусрету Кањоша и Фурлана)

НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ

Обавезна дела

1.Михајло Пупин: „Са пашњака до научењака“ (одломак)
2.Јелена Димитријевић:„Седам мора и три океана“ (одломак)/Милош Црњански: „Наша небеса“ („Крф, плава гробница“-одломак)

Једно дело по избору

1.Јован Цвијић: „Охридско језеро“ (одломак) / Пеђа Милосављевић: „Потера за пејзажима“
2.Светлана Велмар Јанковић: „Српски Београд деспота Стефана (Капија Балкана)“
3.Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепотама и културноисторијским споменицима завичаја
4.Избор из енциклопедија и часописа за децу

ДОМАЋА ЛЕКТИРА

1.Епске народне песме покосовског тематског круга („Смрт војводе Пријезде“, „Диоба Јакшића“, и једна песма по избору)
2.Епске народне песме о хајдуцима и ускоцима („Мали Радојица“, „Стари Вујадин“, „Старина Новак и кнез Богосав“, „Ропство Јанковић Стојана“)
3. „Свети Сава у књижевности“:
-одломак из „Житија Светог Симеона“ (о опроштају оца од сина);
-избор из народних прича и предања (на пример: „Свети Сава и ђаво“, Легенде о Светом Сави);
-избор из ауторске поезије о Светом сави (на пример Матија Бећковић: „Прича о Светом Сави“);
4.Мирослав Антић:„ Плави чуперак“ и „Шашава књига“ (избор)
5.Антоан де Сент Егзипери: „Мали Принц“; Момо Капор: „Мали принц“

6. Јоанн Стерија Поповић: „Покондирена тиква“
7. Душан Ковачевић: „Свемирски змај“
8. Дејан Алексић: „Ципела на крају света“/Игор Коларов: „Дванаесто море“

Допунски избор лектуре
(бирати до 3 дела)

1. Милорад Павић: „Руски хрт“ (одломак)
2. Тургењев: „Шума и степа“
3. Антон Павлович Чехов: „Чиновникова смрт“
4. Јанко Веселиновић: „Хајдук Станко“ (одломак из првог дела романа)
5. Гордана Малетић: „Катарке Београда“ (прича „Зебња“ и друге)
6. Урош Петровић: „Загонетне приче“
7. Александар Манић: „У свитање света“
8. Јасминка Петровић: „Лето када сам научила да летим“
9. Градимир Стојковић: „Хјдук у Београду“
10. Корнелија Функе: „Срце од мастила“
11. Душица Лукић: „Земља је у квару“ (избор)
12. Гордана Брајовић: из збирке песама „Индија“, „Индија“ („Пролази слон пун мириса“, „Пролази слон пун Хималаја“)
13. Душан Поп Ђурђевић: „Лет лионског Икара“

КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ

Опкорачење. Рефрен. Цезура.

Везани и слободни стих.

Ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична.

Језичко-стилска изражајна средства: метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанца и алитерација).

Функција мотива у композицији лирске песме.

Песма у прози. Фабула и сиже.

Статички и динамички мотиви. Композиција. Епизода .

Идејни слој књижевног текста. Хумор, иронија и сатира.

Врсте карактеризације књижевног лика.

Унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање.

Дневник. Путопис. Аутобиографија. Легендарна прича. Предања о постанку бића, места и ствари.

Афоризам.

Пословице, изреке; питалице; загонетке.

Драмска радња; етапе драмске радње; увод, заплет, врхунац, перипетија, расплет. Драмска ситуација. Драма у ужем смислу.

ЈЕЗИК	Грамматика (морфологија, синтакса)	<ul style="list-style-type: none"> -разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом; -одреди врсте непроменљивих речи у типичним случајевима; -уочи делове именичке синтагме; -разликује граматички и логички субјекат; -разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да; -препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независним реченицама; -идентификује врсте зависних реченица; -искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом; -примени основна правила конгруенције у реченици; 	<p>Грађење и основна значења глаголских облика: футур 2. , императив, потенцијал; трини глаголски придев, глаголски прилог садашњи и глаголски прилог прошли. Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времена и начини) и неличне.</p> <p>Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици.</p> <p>Појам синтагме (главни члан и зависни чланови); врсте синтагми: именичке, придевске, прилошке и глаголске. Атрибут у оквиру синтагме.</p> <p>Логички субјекат. Сложен глаголски предикат.</p> <p>Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни.</p> <p>Појам комуникативне и предикатске реченице.</p> <p>Независне предикатске реченице – напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни).</p> <p>Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене).</p> <p>Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом, и реченицом.</p> <p>Конгруенција – основни појмови.</p>
	Правопис	- доследно примени правописну норму;	<p>Правописна решења у вези са обрађеним глаголским облицима.</p> <p>Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета).</p> <p>Писање скраћеница, правописних знакова.</p>
	Ортоегија	--разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат;	Дугоузлазни и дугосилазни акценат.
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	<ul style="list-style-type: none"> -говори на задату тему поштујући књижевнојезичку норму; -разликује књижевноуметнички од публицистичког функционалног стила; -састави кохерентан писани текст у складу са задатом темом наративног и дескриптивног типа; -напише једноставнији аргументовани текст позивајући се на чињенице; -користи технички и сугестивни опис у изражавању; -препозна цитат и фусноте и разуме њихову улогу; -пронађе потребне информације у нелинеарном тексту; -напише електронску (имејл, СМС) поруку поштујући нормативна правила; -примени различите стратегије читања (информативно, доживљајно, истраживачко и др.); -састави текст репортажног типа (искуствени или фикционални); -правилно употреби фразеологизме и устаљене изразе који се јављају у литерарним и медијским текстовима намењеним младима. 	<p>Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе.</p> <p>Књижевноуметнички и публицистички текстови.</p> <p>Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама (ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.).</p> <p>Текст заснован на аргументима.</p> <p>Технички и сугестивни опис.</p> <p>Репортажа.</p> <p>Цитати и фусноте из различитих књижевних и неуметничких текстова.</p> <p>Текстови: табеле, легенде, графикони, мапе ума и друго.</p> <p>Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитоване); вежба аргументовања (дебатни разговор).</p> <p>Правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависнословеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке.</p> <p>Језичке вежбе: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина (реч, синтагма, предлошко-падежна конструкција, реченица); фразеологизми (разумевање и употреба) и друге.</p> <p>Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу.</p> <p>Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.</p>	

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Језик:

Основни ниво:

Разуме шта је језик, поштује свој језик и поштује друге језике. Разликује појмове књижевног и народног језика. Примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовима, облицима речи и реченицама. Разуме значење речи из уџбеника, лектире и свакодневне комуникације и уме правилно да их употреби у одговарајућем облику и контексту. Говори јасно и саговорника слуша пажљиво, уз уважавање. Саставља једноставан говорени или писани текст о доживљају књижевног дела, као и о темама из свакодневног живота и света маште. Користи оба писма, дајући предност ћирилици. Влада основним жанровима писане комуникације потребним за учешће у друштвеном животу. Примењује правописну норму у једноставним примерима и уме да се служи школским издањем Правописа.

Средњи ниво:

Употребљава фонд речи у складу са основним нивоом образовања. Примењује правописна правила у сложенијим примерима и уме да се служи речницима, приручницима и енциклопедијама. Јасно формулише своје мишљење. Саставља логичан и структуриран сложенији говорени или писани текст, тумачећи основне идејне и формалне елементе једноставнијег књижевног и неуметничког текста.

Напредни ниво:

Има богат речник и доживљава језик као низ могућности које му служе у изражавању. Говори о одабраним темама из језика, књижевности и културе које су предвиђене градивом, примењујући основне говорничке вештине. Саставља једноставнији аргументативни текст. Доследно примењује правописну норму из сваке правописне области предвиђене обавезним школским програмом.

Књижевност:

Основни ниво:

Разговорно и течно чита. У различите сврхе чита, разуме и парафразира краћи једноставнији књижевни и неуметнички текст из обавезног школског програма. Уме укратко да опише свој доживљај књижевног дела и издвоји тражене информације у неуметничком тексту. Познаје ауторе књижевних дела предвиђених програмом. Прави разлику између усмене и ауторске књижевности.

Средњи ниво:

Тумачи и критички промишља дужи једноставнији књижевни и неуметнички текст из обавезног школског програма. Истраживачки тумачи кључне чиниоце структуре књижевног дела, као и његове тематске, идејне, стилске, језичке и композиционе особине. Познаје основне књижевне термине и адекватно их примењује у тумачењу књижевних дела.

Напредни ниво:

Доживљајно, истраживачки и критички чита, тумачи и вреднује књижевне и неуметничке текстове средње сложености из школског програма. Користи више гледишта у тумачењу књижевног дела. Пореди истакнуте тематске, композиционе и стилске одлике анализираних књижевног дела са другим делима.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

Компетенција за учење:

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Одговорно учење у демократском друштву:

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна дејча и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).

Естетичка компетенција:

- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.

Комуникација:

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, преко интернета итд.).
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Одговоран однос према околини:

- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Одговоран однос према здрављу:

- Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву:

- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију;
- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге;
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака и користи ЦВ и мотивационо писмо да опише своје компетенције, жеље и очекивања.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Рад с подацима и информацијама:

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења.
- Користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области.

Решавање проблема:

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.
- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати).
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.

- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Сарадња:

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи
- или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Дигитална компетенција:

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ.

ИСХОДИ ВОДЕ КА СЛЕДЕЋИМ СТАНДАРДИМА:

ОБЛАСТ / ТЕМА	СТАНДАРДИ
КЊИЖЕВНОСТ	<p>Основни ниво:</p> <p>SJ.1.4.1.повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од 5. до 8. разреда) са именима аутора тих дела</p> <p>SJ.1.4.2.разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)</p> <p>SJ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму</p> <p>SJ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац)</p> <p>SJ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: наратија, дескрипција, дијалог и монолог</p> <p>SJ.1.4.6.препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја)</p> <p>уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу</p> <p>SJ.1.4.7. време и место радње, лик...</p> <p>SJ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе</p> <p>SJ.1.4.9.способан је за естетски доживљај уметничких дела</p> <p>Средњи ниво:</p> <p>SJ.2.4.1.повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања</p> <p>SJ.2.4.2.повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација</p> <p>SJ.2.4.3.разликује лирско-епске врсте (баладу, поему)</p> <p>SJ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове</p> <p>SJ.2.4.5.препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градиција, метафора, контраст)</p> <p>SJ.2.4.6.одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност</p> <p>SJ.2.4.7.разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог</p> <p>SJ.2.4.8.уочава разлику између препричавања и анализе дела</p> <p>SJ.2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама</p>

	<p>Напредни ниво:</p> <p>CJ.3.4.1.наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних тема и мотива</p> <p>CJ.3.4.2.издва ја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту</p> <p>CJ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу</p> <p>CJ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту</p> <p>CJ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе</p> <p>CJ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело</p> <p>CJ.3.4.7.изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже</p> <p>CJ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави.</p>
<p style="text-align: center;">ЈЕЗИК (граматика, правопис, ортоепија)</p>	<p>Основни ниво:</p> <p>CJ.1.2.1.зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)</p> <p>CJ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу</p> <p>CJ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста)</p> <p>CJ.1.2.4.уме да преприча текст</p> <p>CJ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални)</p> <p>CJ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу</p> <p>CJ.1.2.7.зна да се служи Правописом (школским издањем)</p> <p>CJ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима</p> <p>CJ.1.2.9.има изграђену језичку толеранцију и негативан став према језику дискриминације и говору мржње</p> <p>CJ.1.3.1.зна особине и врсте гласова; дели реч на слоге у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама</p> <p>CJ.1.3.2.уочава разлику између књижевне и некњижевне акцентуације</p> <p>CJ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима</p> <p>CJ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи</p> <p>CJ.1.3.5.разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела</p> <p>CJ.1.3.6.препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу)</p> <p>CJ.1.3.7.разликује основне врсте независних речен ица (обавештајне, упитне, заповедне)</p>

- CJ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима
- CJ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми
- CJ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта)
- CJ.1.3.11. препознаје бирократски језик као непожељан начин изражавања
- CJ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију; метафору као лексички механизам
- CJ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.)
- CJ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектуре и сл.)
- CJ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставнислучајеви)
- CJ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама
- CJ.1.3.17. разликује појмове књижевног и народног језика; зна основне податке о развоју књижевног језика код Срба (од почетака до данас)
- CJ.1.3.18. зна основне податке о пореклу и дијалекатској разуђености српског језика
- CJ.1.3.19. зна основне податке о језицима националних мањина
- CJ.1.3.20. има позитиван став према дијалектима (свом и туђем)
- CJ.1.3.21. разуме важност књижевног језика за живот заједнице и за лични развој

Средњи ниво:

- CJ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је целовит и кохерентан
- CJ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај
- CJ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста
- CJ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика
- CJ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева
- CJ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме
- CJ.2.3.2. препознаје гласовне промене
- CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи
- CJ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање)
- CJ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)
- CJ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима
- CJ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици

	<p>SJ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика SJ.2.3.9.познаје метонимију као лексички механизам SJ.2.3.10.зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школе ким текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима, и правилно их употребљава SJ.2.3.11.одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)</p> <p>Напредни ниво: SJ.3.2.1.организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслове деловима текста SJ.3.2.2.саставља аргументативни текст SJ.3.2.3. пише приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.), репортажу и расправу SJ.3.2.4.пише резиме дужег и /или сложенијег текста SJ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму SJ.3.3.1.дели реч на слоге у сложенијим случајевима SJ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује) SJ.3.3.3. зна и у свом говору примењује акценатску норму SJ.3.3.4.познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама SJ.3.3.5.познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица) SJ.3.3.6.познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима) SJ.3.3.7.уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла SJ.3.3.8.зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава</p>
<p>ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА</p>	<p>Основни ниво: SJ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи SJ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда SJ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима SJ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста SJ.1.1.5.проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима</p>

CJ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног
CJ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказа не односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту
CJ.1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе

Средњи ниво:

CJ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради и звршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање рад и уживања
CJ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама)
CJ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове
CJ.2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи
CJ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима)
CJ.2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима
CJ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у тексту

Напредни ниво:

CJ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима)
CJ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст
CJ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту
CJ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
КЊИЖЕВНОСТ	<p>Програм књижевности се реализује обрадом текстова из лектуре која је разврстана на обавезни, допунски и изборни део. При обради текста примењиваће се јединство аналитичких и синтетичких поступака и гледишта са циљем да се ученици оспособе за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова. Исходи ове области су засновани на читању тако да је оно главна активност. У седмом разреду негује се истраживачко читање и оспособљавају се ученици да искажу свој доживљај уметничког дела.</p>
ЈЕЗИК	<p>Граматика Програм граматике се реализује поступно, где се језик ученицима представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава се не изучава изоловано, већ се повезује са обрађеним текстовима из књижевности, али и са непосредном говорном праксом. На тај начин се настава граматике приближава животним потребама у којима се примењени језик појављује као свестрано мотивисана људска активност. Садржај вежбања граматике се одређује на основу континуираног праћења језичког испољавања ученика. Тако ће настава граматике бити у функцији оспособљавања ученика за правилно комуницирање савременим српским језиком.</p> <p>Правопис Правописна правила се усвајају путем систематских вежбања. У оквиру правописних вежби повремено ће се проверавати графика. Ученици ће се подстицати да уочавају и исправљају правописне грешке у СМС комуникацији, као и у различитим типовима комуникације путем интернета. На овим часовима ће се користити штампано издање Правописа, а ученици ће се упућивати на служење и електронским издањем.</p> <p>Ортоепија Ортоепске вежбе су изузетно битне за правилан изговор, али се оне неће реализовати као посебне наставне јединице, већ уз одговарајуће теме из граматике и књижевности. Уз коришћење аудио снимака, ученике треба навикавати да препознају, репродукују и усвоје правилно акцентован говор. Као ортоепска вежба спроводиће се и говорење напамет научених одломака у стиху и прози уз помоћ аудитивних наставних средстава.</p>
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	<p>Ова наставна област реализује се кроз повезивање с обрадом књижевних текстова као репрезентативних образаца изражавања, а такође и са наставом граматике и правописа. Језичка култура се негује спровођењем лексичко-семантичких и стилских вежби које ће богатити и развијати способност и вештину изражавања. Сва вежбања изводе се на тексту или у току говорних вежби. Када су у питању домаћи и школски писмени задаци, ученици ће користити и латинично писмо.</p>

Назив предмета:	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Циљ:	Циљ учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред :	седми
Годишњи фонд часова:	72 часа

Област/тема	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	<ul style="list-style-type: none"> – разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; 	<p>Hi Sophie, how are you/have you been? Fine!/Pretty good!/ Great!/Never been better!/ Not bad!/ As usual./A little busy actually!/I've been busy studying, how about you?/Thanks for asking, and you? It was nice meeting you. It was nice/a pleasure meeting you as well/too.You as well/ too./I hope to see you again./I look forward to seeing/meeting you again./Say hello/hi to your family. Is Dorian your first name? No, it's my middle name.My first name is David.What's your first/ middle/last name/family name/surname? I was named after my great-grandfather, who was Russian.Who were you named after?My godparents chose this name for me. I grew up/was raised in Serbia, but my parents moved to Australia when I was ten.My paternal grandparents are still alive, but my maternal grandparents died when I was a child. These are my classmates, Vasilije and Neda, we've been friends for years. We belong to the Drama Club and we meet once a week/every Thursday afternoon. Which school club do you belong to? Who's that girl on the right/left – the one in the leather jacket and plain T-shirt? The picture was taken a few years ago, but it must be Elena, a girl from my class. She plays the guitar in the school orchestra. What instrument do you play? Luka and I go to the same school, but we aren't in the same class. We get on/along very well, although we don't always agree about everything. He doesn't live in my street;however, he lives very close to me, just round the corner. Who do you get on/along (well) in your class/school/ family? Phillip's quite brainy, and he's really good with computers, but he's been really bad-tempered since his parents got divorced. Who has he lived with since then?</p> <p>The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи. The Past Simple Tense глагола to be и осталих глагола (правилних и неправилних). The Past Continuous Tense. The Present Perfect Tense учесталијих глагола (правилних и неправилних).</p> <p>Питања са Who/What/Which/Where/When/Why... Питања са препозиционим глаголима. Употреба и изостављање чланова при ближем одређивању лица, у фиксним изразима (go to school/by car/on foot...), са основним географским појмовима (називима улица, градова, држава...) Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can't, may...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Past Simple, Future Simple) (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе. Већи градови у земљама циљне културе.</p>

<p>ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА</p>	<p>-разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;</p>	<p>What's he/she like? He's smart and confident, but he's slightly irresponsible at times. What does he/she look like? She's of medium height/build and she's got medium length straight/wavy/curly hair. She usually wears sporty clothes – she must love sports! My sister's too young to take the driving test. My brother isn't tall enough to play basketball. Fast food is unhealthy, isn't it? These potatoes are too salty, aren't they? Our results look great compared to theirs. We can't be worse than them. The lamp is broken! The news is fascinating/unbelievable. What an enormous fish! What a lovely drawing! What lovely weather! How interesting/boring! You can see/There's a church in the middle/in the background/ in front of the picture. I didn't enjoy the amusement park – it was too scary! It was -10 degrees in the mountain – it was freezing cold and snowy. It rained/snowed more heavily than last night. What's the title of the book/film? It's a novel/film entitled... Serbia is situated at the crossroads of Central and Southeast Europe. Belgrade is located at the confluence of the Danube and Sava Rivers. The United Kingdom consists of four countries: England, Wales, Scotland and Northern Ireland. The UK national anthem is called "God Save the Queen", while the US national anthem is called "The Star Spangled Banner" What's Serbian national anthem called? It's "God of Justice". What is/are the most endangered animal species in the world? What is/are the most popular teen TV series in your country? In Serbian tradition godparents are usually given the responsibility for naming a newborn child. The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости, The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости. Поређење прилога. Too (adjective) to... / (not) (adjective) enough to ... Творба и употреба прилога за начин (beautifully, quickly, happily, well, badly, fast, hard...) Употреба одређеног члана код порешења придева-прилога. Употреба/изостављање одређеног члана са основним географским појмовима (називима градова, држава, река...) Релативне заменице who, which, that, whose, where... Неодређене заменице (somebody, something, anybody, anything, nobody, no one, nothing, everything...). Питања са What...like, How, Why... Негативни префикси un-, im-, in-...</p>
<p>ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ</p>	<p>– разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;</p>	<p>Have a slice of bread! Help yourself/yourselves to the sandwiches! Less/More please! He should cut down on sweets, shouldn't he? If you experience any form of bullying, you should immediately report it to the teacher. What shall/should I do if my facebook account gets hacked? Are we meeting Pavle and Dorotea in front of the cinema? Let's go sightseeing, shall we? We'll play in the garden if the weather gets better, won't we? I'm on the team, aren't I? I'll keep my fingers crossed for you! Why don't we download some music from the Internet? Let me show you. It's lesson/break/quiz time! The game is over! They asked me to join their team. The doctor told me to stay in bed and drink plenty of fluids. She advised us to take a bus downtown/not to drink the water. Should I take your advice? How about...? What about...? Why don't we...? Would you like...? Do you want...? Shall we...? Let's... Модални глаголи за изражавање предлога – can/could/may/might. Заповедни начин The Present Continuous Tense за унапред договорене радње. Question tags Индијектни предлози и савети Први кондиционал Повратне заменице (Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.</p>

<p>ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ</p>	<p>-разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упуту уобичајене молбе и захтеве;</p>	<p>Can I have my magazine back? Can/Could we have some advice/information about the trip? Could you speak a bit more slowly/speak up, please? Mother told the children to stop arguing/fighting. The flight attendant told the passengers to fasten their seat belts. The librarian asked us not to make noise in the library. Will you leave me alone, please? He asked me to leave him alone. She promised/refused to let me use her laptop/dictionary. I'm sorry for your loss! I'm sorry to hear that! Thank you for your sympathy/kindness! He thanked me for my help/support. Sorry for being late. Thanks for coming. Thank you in advance! I'll put it down so that I don't make the same mistake again! Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – can/could/may/will. Индиректне наредбе и молбе. Gerund/Infinitive Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.</p>
<p>РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА</p>	<p>– честита, захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;</p>	<p>If you want to help the charity, email... or call... If you want to recycle, sort out/separate different materials and put them in recycling containers. You can set up your account in just a few steps. Once you have finished, you can save your work and share the link. Make sure you check your essay for spelling mistakes before you hand it in! Make/Do a class survey on their reading habits/media preferences. Compare/Present the results. The form must be completed in ink. Write your name and address in block capitals. Fill in the blanks. Don't let go of the handlebar on that bike! Keep your dog on a leash! Hold on! Hold the line! When a challenge is given don't step back. Step up! Први кондиционал Заповедни начин. Пасивни облик модалних глагола (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.</p>
<p>ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ</p>	<p>– разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;</p>	<p>How long does it take you to get to school?It takes me half an hour if I go by bus, but this week Dad's driving me to school, so it's taking me only half the time. Who's the teacher telling off? What are the police looking for? She's getting dressed for the party, isn't she?The children are dressed up for the celebration, aren't they? My parents have been married since 2002. Can you do a handstand/a cartwheel/a forward/backward roll/ a split/a bridge? We've been able to use the application for over a year now. Teenagers don't watch TV as often as they used to. My neighbours have got a very big house with a swimming pool – they must be rich! Pavle can't be on holiday - I've just seen him! In Serbian tradition, if you hiccup, someone is talking about you. Plants die if they don't get enough water. The novel/film is based on an oral folk story/a historic fact. The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи. The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи. Разлике у употреби глаголских облика The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense. The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају. Нулти кондиционал. Питања са препозиционим глаголима. Can за изражавање способности у садашњости. Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can't, may...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present simple) Question tags (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.</p>
<p>ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ</p>	<p>-разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о</p>	<p>It was very nice/kind of Nadja to help me with my homework. Nicholas did very well in his test – better than in the previous one! Lara was born in Canada, but her family moved to the USA two years ago. Which US state did they move to? Have you ever read this book? No, but I'd like to. Has Marco finished his exams yet? She has already had supper, hasn't she? It's been ages since we last met, hasn't it? Everybody enjoyed themselves, didn't they? We've won! They've lost! Have the police been able to find the criminals who robbed the bank? When we looked up we could see the stars. I broke my glasses so I couldn't see the board at school. It was raining when I left home this</p>

	<p>искуствима, догађајима и способностима у прошлости;</p> <ul style="list-style-type: none"> – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл. 	<p>morning. While we were watching TV, I fell asleep. Who were you talking to when I saw you at the party? What was Isaak Newton doing when he discovered the law of gravity? He was sitting in his garden when an apple fell on his head. I didn't use to like animals, but I do now. What kind of TV programmes did you use to watch when you were a child? Robin Hood used to take from the rich and give to the poor. The Indians didn't use to hunt with guns, they used to hunt with bows and arrows. The plane was late so we had to wait for ages. It was very warm so we didn't have to wear jumpers. Did you have to study hard for your maths test? I was given a lot of useful advice/information about the project. How many people were killed in the hurricane/flood/earthquake? How many homes were destroyed by the hurricane/flood/earthquake? What was the deadliest hurricane/flood/earthquake? America was discovered in 1492. When was George Washington elected the first president of the United States? Peter I reigned as the last King of Serbia and as the first King of the Serbs, Croats and Slovenes. When was he proclaimed King of Serbia? Queen Elizabeth II has ruled Britain since 1952, when her father, King George VI died. When was she crowned? "The Bridge on the Drina" was written by Ivo Andrić. Who was "Oliver Twist" written by? The Past Simple Tense правилних и неправилних глагола, све употребе. The Past Continuous Tense, све употребе Контрастирање употребе и значења глаголских облика The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са ever, never, just, already, yet... Контрастирање употребе и значења глаголских облика The Past Simple Tense и The Present Perfect Simple Tense. Used to Could и was/were able to за изражавање способности у прошлости Питања са Who/What/Which/Where/When/Why... Питања са препозиционим глаголима. Пасивни облик глагола у простим временима (Past Simple) Question tags (Интер)културни садржаји: историсјки догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.</p>
<p>ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; 	<p>I'm going to the dentist's/doctor's tomorrow morning. Anja is spending the weekend at her grandparents'. My auntie Sara is getting married next month. My mum's flying to Rome this afternoon. What time does her plane leave? The project will/could/may/might be finished by te end of the month? Will you be able to hand in your project by the end of the time? I hope the rain will stop soon! Look at the bright sky – it's going to be a lovely day today! The car's going to hit the child! We're going to miss the train! Mina's going to take the final exam at the end of the term – I'm sure she'll pass it. I'll let you know as soon as I get the results! Let's cross that bridge when we come to it! The teacher will get angry if we don't finish our homework, won't he? If Nenad doesn't do any revision for his exam, he will get bad marks and fail it. I haven't heard from my cousins for ages – I'll text them to check if they're OK. What will happen if we don't stop polluting our planet? In Serbian tradition, if your left palm is itching, you will get money, but if it's the right one then you will give money. The Present Continuous Tense за изражавање унапред договорених/испланираних радњи. The Present Simple Tense за изражавање будућих радњи које су део утврђених распореда/ програма. The Future Simple Tense за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања. Модални глаголи за изражавање вероватноће: could/may/might Going to за изражавање планова, намера и предвиђања на основу чулних опажања. Временске зависне реченице за израшавање будућности и одговарајући везници (when, after, before, as soon as...) Stative verbs (want, promise, believe, think, hope...) Пасивни облик глагола у простим временима (Future Simple) Question tags Will be able to за изражавање способности у будућности (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.</p>

<p>ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА</p>	<p>-разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;</p>	<p>What’s wrong/the matter with you?My knee/ankle hurts!/ I’ve got a sore throat and a runny nose. That must be the flu. You need some medicine. Get well/better soon! What do you want to talk about? She’s been very lonely since her best friend moved house last year. Why’s Sara angry with me?She might be jealous of you! He’s disappointed with his test results. I’m (very) happy for you/about visiting my aunt in Dublin. My heart sank/I was over the moon when I heard the news. My parents were very proud of me when I won the first prize. The cake smells/tastes delicious. Can I taste your pie? Teenagers aren’t interested in reading the news. The children are not hungry enough to eat a whole pizza. I’m too tired to go out tonight. Stative verbs (be, want, need, hurt, have, feel, know, smell, taste...) Why don’t we/you + инфинитивна основа глагола. Would like + именица/инфинитив глагола. Употреба придевско-предлошких израза tired of/ sick of/ fed up with / bored with/disappointed with/by / happy for/about / angry with/proud of/interested in... The Present Simple/Past Simple/Present Perfect Simple Tense Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can’t, may...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Заповедни начин Gerund/Infinitive Too (adjective) to/(not) enough (adjective) to (Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.</p>
<p>ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ</p>	<p>– разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета и бића у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима;</p>	<p>Could you tell me the way to a nearby/the nearest station? The city hall is closer to/nearer the city centre than the cathedral. The Modern Art Museum is the farthest from the centre. They built their home in a forest in a mountain, among pine trees. We put up our tent on a campsite nearby the lake, and we slept under the stars. They went sledging down the steep hills. We often go for long walks along the river bank. You mustn’t go across this road here. The children were running past/through/around the park. The plane was flying high above the clouds. I placed the speakers right against the wall. Can you wait outside/inside? The cat jumped onto/off the roof/over the wall and into the garden. Yuri Gagarin was the first human being to travel into space. How can I find these places on the map? Canada is north of, and Mexico is south of the United States. The UK is bordered to the south by the English Channel, which separates it from continental Europe, to the east by the North Sea and to the west by the Irish Sea and the Atlantic Ocean. Tara Mountain is located in western Serbia, while the Djerdap Gorge is situated in eastern Serbia. It’s on the tip of my tongue! I wrote off the top of my head. Предлози за изражавање положаја и просторних односа – in front of, behind, between, opposite, along, above, against... Предлози са глаголима кретања: onto, into... Предлошки изрази са именицама за означавање страна света: north of, south of, to the south, to the west... Придеви изведени од именица за означавање страна света: western, eastern... Компаратив и суперлатив придева Заповедни начин Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Употреба/изостављање одређеног члана са основним географским појмовима (називима градова, држава, река, планина, мора, океана...) (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика; идиоматска/ метафоричка употреба предлошких израза.</p>

<p>ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА</p>	<p>-разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања, обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту;</p>	<p>The head teacher ordered us not to use our mobile phones in class. They must be put away before the beginning of class. What are the rules about using cell phones in your school? The local council warned the people not to pollute the river. My parents told me not to leave the house without their permission. The animals mustn't be disturbed. Don't let the children feed them! The teams cannot have more than 11 players on the field during a match. The Spiderman film is rated 12. This means we're allowed to watch it. We're not allowed to talk during the performance. Don't go near Ljubica. She's got chicken pox. Look out! There's a car coming! Watch out! The floor/staircase/pavement is slippery. Be careful. You could burn yourself. Take care in the sun. You may/might get sunburnt. Keep off the grass! No entry! We should say good-bye now. Заповедни начин. Модални глаголи и глаголски облици за изражавање дозволе, забране, правила понашања и присуство/одсуство обавезе – can/can't, must/mustn't, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to, should/shouldn't. Модални глаголи за изражавање вероватноће: could, may, might Let/Make + инфинитивна основа глагола. Индиректне наредбе и молбе Пасивни облик глагола у комбинацији са модалним глаголима (Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.</p>
<p>ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА</p>	<p>– разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;</p>	<p>That's your parents' car, isn't it? These are my sunglasses, aren't they? Is that Lazar's phone? I'm not sure, it could be Sanja's. This can't be my book, it must be yours; I left mine at home. Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – my friend's/ friends'/ children's books. Присвојне заменице mine, yours... Питања са Whose. Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can't may...) Question tags (Интер)културни садржаји: однос према својој и туђој имовини.</p>
<p>ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА</p>	<p>-разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење;</p>	<p>My most/least favourite outdoor/indoor activity is... Masha enjoys outdoor swimming, doesn't she? She can't be keen on skiing, she doesn't like winter sports. My sister prefers vanilla to chocolate ice-cream/traditional shopping to online shopping/ downloading music to buying CDs. Which one do you prefer? It's not my cup of tea! Придевско-предлошке фразе – interested in, good/bad at, crazy about, keen on... Глаголи like/love/hate/enjoy/prefer/can't stand + глаголска именица Питања са What, Who, Why, Which ... Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can't may...) Question tags (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.</p>
<p>ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА</p>	<p>– разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;</p>	<p>I don't think that mobile phones should be banned in schools./ In my opinion, students should be allowed to use cell phones in school for safety reasons. What do you think? What's your opinion? Who do you think will win/lose the match? What do you mean by that? They must/can't be rich/poor/famous... I agree/disagree with you on that! Стативе verbs (think, like, agree, believe, mean...) Питања са What, Why, How ... Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can't may...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Past Simple, Future Simple) Пасивни облик модалних глагола (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.</p>
<p>ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА</p>	<p>- разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене;</p>	<p>What's the population of Belgrade? It's nearly 1.7 million people. It lies 116.75 metres above sea level. The Dead Sea is the world's lowest point of land at 423 metres below sea level. What's the height of the world's tallest building? It's a skyscraper in Dubai that reaches 829.8 m. My mum works on the 15th floor of a 29-storey building. What's the length of the world's longest river? It's the Nile in Africa, and it's 6,853km (4,258 miles) long. What's the weight of the world's heaviest</p>

	<p>- размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.</p>	<p>animal? It's the blue whale, and it weighs about 200 tonnes. What are the length, width and depth of the pool? It's 6 metres long, 4 metres wide and 2 metres deep. What's its size? Its area is 24 square metres. What's the size of the image? It's 29.6 KB. How much do these apples weigh? They're almost two and a half kilos/five and a half pounds. We need only 2 loaves of bread for the party. That's a bargain! This costs a lot! They gave us a lot of useful advice/ information. I heard some amazing news this morning. How much homework did you have last night? We've got fewer subjects/less homework this year. Neda got full marks on her test – ten out of ten! Основни бројеви преко 1000. Небројиве именице (information, advice, news, homework...) Грађење именица за изражавање димензија: high-height, long-length, deep-depth, wide-width... (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура; правописне конвенције при раздвајању хиљада, као и целих од децималних бројева; конвенције у изговору децималних бројева; метрички и неметрички систем мерних јединица.</p>
--	---	---

Опште предметне компетенције

Општа предметна компетенција или језичка комуникативна компетенција обухвата поседовање свести о језику као комуникационом средству, располагање основном језичком писменошћу и схватање повезаности између језика и културних идентитета. Она омогућава ученику да се користи једноставним језичким средствима у циљу обављања елементарне писмене и усмене комуникације, остваривања интеракције и преношења информативних и других садржаја из полазног језика ка циљном и обрнуто, у приватном, јавном и образовном контексту.

Основни ниво

Ученик разуме главне информације у најједноставнијим писаним и усменим исказима. У усменом и писаном општењу користи најједноставнија језичка средства за исказивање информација о себи и својим непосредним потребама. Познаје основне граматичке и лексичке елементе. Разуме основне појаве и процесе циљне културе.

Средњи ниво

Ученик разуме препознатљиве и предвидиве информације у фреквентнијим и једноставнијим врстама писаних текстова и формама усменог општења, а које се односе на њему блиске ситуације и појаве.

Користи типске фразе, готове изразе, конструкције и просте реченице за формулисање конкретних исказа везаних за сопствену личност и свакодневне активности или послове. Познаје одређени број правилних граматичких елемената и структура и основну лексику из домена сопствене свакодневице и непосредног интересовања. Поседује свест о суштинским сличностима и разликама између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик разуме већи број речи и изреча у свакодневној усменој и писаној комуникацији, везаних за сопствену личност, окружење, интересовања, школски контекст. Поседује елементарни репертоар језичких средстава за савладавање типичних и уобичајених свакодневних комуникативних ситуација.

Ученик познаје већину једноставнијих и одређени број сложенијих граматичких правила и фреквентне лексике. Ученик прихвата постојање разлика између сопствене и циљне културе и прилагођава своје понашање основним општеприхваћеним друштвеним конвенцијама.

Међупредметне компетенције: компетенција за учење, одговорно учење у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, одговорни однос према околини, одговорни однос према здрављу, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција

Компетенција за учење:

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Одговорно учење у демократском друштву:

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна децја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).

Естетичка компетенција:

- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.

Комуникација:

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, преко интернета итд.).
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Одговоран однос према околини:

- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Одговоран однос према здрављу:

- Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву:

- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију;
- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге;
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака и користи ЦВ и мотивационо писмо да опише своје компетенције, жеље и очекивања.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Рад с подацима и информацијама:

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења.
- Користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области.

Решавање проблема:

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.
- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати).
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Сарадња:

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи
- или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Дигитална компетенција:

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ.

Специфичне предметне компетенције

1) ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Функционално-прагматичка компетенција представља комуникативну компетенцију у ужем смислу и обухвата умеће рецепције (разумевања говора и разумевања писаног текста), умеће продукције (писано и усмено изражавање), умеће интеракције и умеће језичког посредовања (медијације).

Основни ниво

Ученик разуме најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и развојног говора, као и најједноставније писане текстуалне форме. Уме да обави основне комуникативне активности (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљивање, пружање информација о себи, распитивање о суштинским информацијама које се тичу саговорника).

Средњи ниво

Ученик разуме уобичајене речи, изразе, фразе и кратке везане усмене исказе и записе који се тичу његових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања. Сналази се у кратким и увежбаним комуникационим секвенцама и улогама, уз употребу научених и уобичајених фраза и формула (постављање питања и давање одговара).

Напредни ниво

Ученик разуме фреквентне и уобичајене писане и усмене исказе, као и кратке, једноставне текстове и усмене прилоге везане за познате теме, појаве и догађаје. Обавља основне језичке функције (давање и тражење, тј. размена информација о искуствено блиским датостима и појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења), у писаном и усменом општењу, уз успостављање базичног, али ефикасног друштвеног контакта.

2) ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Лингвистичка компетенција се односи на познавање и разумевање принципа функционисања и употребе језика и обухвата фонолошко-фонетска, правописна, лексичка, семантичка, граматичка (морфосинтаксичка) знања.

Основни ниво

Ученик познаје изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Повезује гласове и начин(е) њиховог записивања у увежбаним речима. Познаје ограничени број регуларних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног контингента језичких средстава. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за савладавање основних комуникативних активности.

Средњи ниво

Ученик познаје исправан изговор већине гласова и гласовних група, уз ограничења акценатско-интонацијске природе. Ученик исправно записује гласове и гласовне комбинације и познаје одређен број основних правописних правила. Ученик познаје једноставне граматичке елементе и конструкције. Ученик познаје ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

Напредни ниво

Ученик углавном правилно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неувежбаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу и познаје фреквентна правописна правила. Познаје одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе именица, глагола, придева, прилога. Ученик познаје фреквентне лексичке елементе који се односе на искуствено блиске теме и ситуације.

3) ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Основни ниво

Ученик познаје основне појаве и процесе који одликују свакодневни живот циљне културе / циљних култура, познаје основне просторне и временске оквире развоја циљне културе / циљних култура, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба. Ученик показује интересовање за одређене појаве и личности циљне културе.

Средњи ниво

Ученик поседује основна знања о разликама у свакодневном животу и разуме да су разлике последица сложености културе. Ученик познаје и разуме основне природне и друштвене специфичности циљне културе. Ученик поседује свест о основним сличностима и разликама између своје и циљне културе и препознаје/избегава најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Негује позитиван и отворен став према разликама које препознаје између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик поседује општа знања о свакодневном животу, друштву и култури страног/страних језика. Разуме утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и циљној култури; разуме положај земаља циљне културе у свету и њихову везу са властитом културом. Прихвата разлике које постоје између властите и циљне културе и уме да прилагоди понашање основним конвенцијама. Негује став отворености и радозналости према циљној култури / циљним културама и поседује основне вештине за критичко истраживање и разумевање појава циљне и властите културе.

Основни ниво

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.

ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.

ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства.

ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме.

ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.).

ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе.

ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.).

ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.

ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.

ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства.

ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима.

ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита.

ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).

ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

Средњи ниво.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања.

ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања.

ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама.

ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима.

- ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама.
- ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима.
- ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике.
- ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

- ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.
- ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину.
- ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства.
- ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање.
- ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење.
- ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама.
- ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве.
- ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

- ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима.
- ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања.
- ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу.
- ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику.

МЕДИЈАЦИЈА

- ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.
- ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.
- ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.
- ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

- ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).
- ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила.
- ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције.
- ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура.

ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

Напредни ниво.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

ПСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације у аутентичном разговору два или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.3.1.3. Разуме основни смисао и главне информације јасно артикулисаних монолошких излагања, прича, презентација и предавања на узрасно адекватне и блиске теме, уз одговарајућу визуелну подршку.

ПСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и може да издвоји главне информације из аутентичних подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим, узрасно адекватним темама (нпр. репортажа, научно-популарних, документарних, играних, анимираних филмова, спотова) које слуша/гледа у смисленим целинама.

ПСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и већину фраза и израза сложенијих разговетних текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и може да издвоји већину релевантних информација у порукама, писмима и мејловима о блиским темама.

ПСТ.3.1.7. Разуме упутства која се односе на сналажење на јавним местима (нпр. руковање апаратима и уређајима, упозорења, безбедносне информације и сл.).

ПСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и главне информације различитих врста текстова са интернета или других писаних медија који су у складу са узрастом и интересовањима ученика.

ПСТ.3.1.9. Разуме главне идеје, поруке и специфичне информације адаптираних верзија белетристике за младе.

ПСТ.3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција.

ПСТ.3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења.

ПСТ.3.1.12. Разуме општи смисао и већину фраза и израза у текстовима из савремене музике.

ПСТ.3.1.13. Разуме смисао једноставних рекламних порука.

ПСТ.3.1.14. Проналази потребне информације у речницима, енциклопедијама, брошурама и на интернет страницама.

ПСТ.3.1.15. Разуме и може да издвоји потребне информације из табела, графикона, информатора и сл.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.16. Течно и с лакоћом описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, искуства/догађаје из прошлости и планове за будућност.

ПСТ.3.1.17. Учествује у неформалном и формалном разговору (нпр. са наставницима, службеним лицима и сл.), поставља и одговара на неколико питања у низу на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање.

ПСТ.3.1.18. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

ПСТ.3.1.19. Објашњава оно што не разуме, уме да тражи помоћ и да изрази мишљење/потребу расположивим језичким средствима.

ПСТ.3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу.

ПСТ.3.1.21. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

ПСТ.3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.23. Пише обична и електронска писма у којима са пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ПСТ.3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота).

ПСТ.3.1.25. Прецизно описује искуства, активности и догађаје из садашњости и прошлости у виду дескриптивних и наративних текстова користећи познате сложеније језичке структуре и адекватну лексику.

ПСТ.3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ПСТ.3.1.27. Резимира/парафразира одслушан или прочитан текст, ослањајући се минимално на језичка средства која се у њему појављују.

ПСТ.3.1.28. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.3.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.30. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.31. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

ПСТ.3.1.32. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила или уз мање неправилности које не угрожавају разумевање поруке коју жели да саопшти.

ПСТ.3.2.2. Записује речи и изразе уз минималне ортографске неправилности које не ремете разумевање датог записа; познаје и примењује фреквентна правописна правила.

ПСТ.3.2.3. Познаје и користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ПСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ПСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

ПСТ.3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/неприкладног понашања у контексту циљних култура.

ПСТ.3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.

ПСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.

ПСТ.3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.

ПСТ.3.3.7. Познаје најтипичније представнике појединих екосистема света где се користи страни језик и доводи их у везу са одликама екосистема.

ПСТ.3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје.

ПСТ.3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто.

Назив предмета	ЛИКОВНА КУЛТУРА
Циљ	Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа
Разред	седми
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ/ТЕМЕ	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
ПРОСТОР И КОМПОЗИЦИЈА	<ul style="list-style-type: none"> – користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; – изражава, одабраним ликовним елементима, емоције, стање или имагинацију; – обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама и перспективи; – користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; 	<p>Композиција Боје и емоције, стилизација облика Композиција линија, композиција боја, композиција облика Равнотежа, контраст, понављање и степеновање облика, варијације Орнамент и арабеска Пропорције Пропорције главе и тела Перспектива Колористичка, ваздушна, линеарна перспектива</p>
КОМУНИКАЦИЈА	<ul style="list-style-type: none"> – разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха; – уважава себе и друге када снима, обрађује и дели дигиталне фотографије; 	<p>Теме Историјска, религијска и митолошка тема Оригинал, копија и плагијат Дигитална фотографија Кадар, селфи и аутопортрет Анимација Процес креирања, стори борд Сцена Обједињавање покрета, игре и звука Презентације</p>
УМЕТНОСТ ОКО НАС	<ul style="list-style-type: none"> – учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности и/или уметност и технологију; – прави, самостално или у тиму, презентације о одабраним темама повезујући кључне текстуалне податке и визуелне информације; – представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно; – предлаже идеје за уметничку рециклажу, хуманитарне акције кроз ликовно стваралаштво или обилазак места и установа културе; – разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелним уметностима 	<p>Уметност и технологија Уметничка занимања и продукти Савремена технологија и уметност Уметност око нас Уметничка рециклажа, уметнички пројекти, хуманитарне акције Наслеђе</p>

Кључни појмови садржаја: композиција; елементи композиције; принципи компоновања; арабеска; пропорције; простор; кроки; контрапост; анфас полупрофил; профил; ентеријер; екстеријер; амбијент; склад; естетика; дизајн; рециклажа, сцена, дизајн светла, дизајн звука, сценографија, костимографија, менаџер, презентација; савремена уметност, амбијентална уметност, дигиталне технологије, музеј, галерија, атеље, уметничке организације и удружења, уметничка занимања, уметничко наслеђе

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Ученик развија креативан, радознао и истраживачки дух кроз упознавање и коришћење различитих уметничких медија и техника. Способан је имотивисан да користи своје искуство, да експериментира и развија идеје кроз самосталан рад и рад у групи. Ученик развија машту и апстрактан начин размишљања који успешно примењује у различитим животним ситуацијама које захтевају креативна решења. Уочава специфичности различитих уметничких дисциплина (визуелне, драмске, музичке...) али уочава и њихове заједничке принципе и сличности. Ученик познаје и разумије вредност сопствене културе и културе других народа повезујући знања из различитих области или предмета. Знања и искуства стечена кроз предмет Ликовна култура (истрајност, упорност, стрпљивост) примењује у друштвеном животу и у даљем стручном усавршавању и професионалном развоју.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ :Кроз наставу ликовне културе ученици стичу функционална знања и умења и развијају способности, навика и вредносних ставова, а који омогућавају целовит развој ученика и припремају их за живот у савременом свету.

СТАНДАРДИ ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ ЛИКОВНА КУЛТУРА

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на основном нивоу у свакој области.

1. Основни ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу:

1.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности

ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове

ЛК.1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.2.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода

ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)

ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)

ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу

*Стандарди ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

2. Средњи ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу:

2.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности

ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

2.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт

ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

2.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст

*Стандарди ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

3. Напредни ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу:

3.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности

ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

3.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат

ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других

ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других

3.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)

ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности

ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности

ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

*Стандарди ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ПРОСТОР И КОМПОЗИЦИЈА	<p>Наставник бира оне појмове и ликовне проблеме које ће ученици истраживати кроз стваралачки (ликовни) рад. Затим, планира теме и појмове које ученици могу да истраже сами (код куће), а према сопственим интересовањима.</p> <p>Композиција</p> <p>Када ученици сликају, наставник може да постави ликовни проблем који се односи на повезивање емоција и боја (изражавање сопственог расположења или планско коришћење боја да би се изазвале одређене емоције код посматрача). Ученици, ако желе, могу да одаберу и истраживачке теме везане за пигментну боју (на пример, по чему боје добијају називе, занимљивости о производњи боје током историје, психолошко дејство боје, боје и амбалажа производа, комбиновање боја приликом уређења просторије и утисак који комбинација оставља на посматраче...). Одабрану тему могу да истраже тако што ће истраживати податке код куће и/или кроз ликовни рад на часу. Када је реч о стилизовању облика, предлог се односи на то да ученици науче како да максимално поједноставе сложени облик, да га кроз фазе, поступно, сведу на знак. Потребно је да уоче по чему је облик препознатљив, да разликују његову битну карактеристику од мање важних детаља. Затим, да испробају неке поступке који ће им помоћи да стилизују облик (брисање детаља сложеног цртежа белом бојом, свођење сложеног облика на геометријске фигуре, опцртавање контуре, цртање контуре, истицање/преувеличавање карактеристичног детаља...). Могу да ураде више нацрта на мањем формату папира. Касније, када буду стварали сложеније радове (на пример, портрет) могу да примењују поступак или поступке који им највише одговарају. Потребно је и да ученици разумеју разлику између тродимензионалног објекта и илузије тродимензионалности (која се постиже на дводимензионалној подлози традиционалним техникама или у апликативном програму). Ако процени да су ученици заинтересовани, наставник може да планира и креирање илузија (оп-арт или друге илузије), у супротном илузије могу да се планирају за осми разред. Предвиђено је да се о принципима компоновања више учи у осмом разреду. У седмом разреду фокус је на оригиналности. Једнако је важно да, када наставник постави ликовни проблем, ученици плански примене онај принцип или принципе компоновања о којима су учили, као и да искуствено и спонтано откривају оне о којима нису учили. Наставник повезује одабране појмове и ликовне проблеме са другим одабраним садржајима. На пример, композиција боја може да се повеже са колористичком перспективом, бојом и емоцијама, наслеђем, одабраним принципом компоновања на коме ће бити фокус (на пример, равнотежа или доминанта)... Орнамент и арабеска могу да се повежу са ритмом, наслеђем, уметничким занимањима... Цртежи и текстуре се креирају традиционалним техникама, на часу. Мобилни уређаји могу да се користе за истраживање линија тако што ће ученици прво обликовати жичану скулптуру, затим је осветлити мобилним уређајем тако да сенка пада на папир, оловком пратити траг бачене сенке, а затим довршити апстрактни цртеж комбинованом техником.</p>
КОМУНИКАЦИЈА	<p>Наставник ученике анимира различитим врстама презентација, штампаним фотографијама и репродукцијама уметничких дела како би им приближио различите начине визуелне комуникације. Радом на тексту и путем визуелних примера из уџбеника ученици самостално, или у пару истражују одређену тему, а затим путем дискусије изводе закључке и разматрају могуће идеје за реализацију ликовних задатака. Наставник још путем туторијала на YouTube-у ученике упознаје са различитим ликовним техникама. Подстиче ученике да самостално и слободно истражују своја мишљења о уметничким делима. Покреће дискусије естетске анализе на крају наставне целине развијајући код ученика естетски начин размишљања уз уважавање туђих мерила вредности и ставова. У зависности од ликовног задатка, у току часа организује се индивидуални практични рад, рад у пару, или по групама. Наставник активно учествује у процесу рада ученика својим саветима и коректурама. Ученици добијају практичне задатке у којима повезујући текстуалне и визуелне информације презентују резултате свог тимског рада. Ученицима ће бити омогућен и додатни рад код куће, а материјале за домаће ликовне задатке имаће прилику да виде на Google classroom.</p>

<p>УМЕТНОСТ ОКО НАС</p>	<p>У овој целини су груписани садржаји који се односе на укључивање ученика у културне и уметничке активности у заједници и на развијање позитивних ставова према наслеђу свог и других народа.</p> <p>Уметност и технологија</p> <p>До краја седмог разреда ученици треба да упознају сва уметничка занимања за која се могу оспособити у средњим уметничким школама (остала занимања су предвиђена за осми разред). Ученици треба да размотре своја интересовања и могућности и да на време почну са припремањем за пријемни испит, уколико планирају да упишу уметничку школу. Циљ разговора о новој технологији је да се ученици упознају са технологијом која се тренутно користи и да размотре на који начин технологија утиче на рад уметника. Наставник нуди минимум података, само онолико колико је потребно да се објасне основни појмови. На пример, израз „виртуелна реалност” (VR) се односи на симулације облика и простора које су створене различитим технологијама (израз се не везује за традиционалне ликовне технике). Компјутерски генерисане слике (CGI) се користе у филму, анимираном филму, рекламама, игрицама. Апликативни програми омогућавају вајарима да за краће време обликују скулптуре, које остају као трајни записи, а не морају да се изведу у материјалу. Холограми су слике направљене помоћу ласерске технологије. У овом тренутку, 7D облици су холограми у реалном простору које видимо и без специјалних наочара. Јапански научници су произвели холограм који можемо и да додирнемо. Дигиталном оловком „Phree” могуће је цртати скоро на свакој површини. Осим за фотографисање, дронови могу да се користе и за сликање. 3D штампа омогућава да се за кратко време „одштампа” било шта: кућа, аутомобил, вештачки органи, скулптуре... Познате дизајнерске куће (Levi’s, Nike, Ralph Lauren...) сарађују са великим корпорацијама које производе рачунаре и електронику, као што је Мајкрософт. Неким уметничким дисциплинама нова технологија пружа више могућности, док друге ограничава. Наставник планира како ће подстаћи ученике да развијају ставове.</p> <p>Уметност око нас</p> <p>Први предлог се односи на развијање позитивних ставова према себи, другима и друштву у целини, а кроз ангажовање у ликовном раду за хуманитарне активности, у уметничким пројектима (рециклажа), у програмима у музејима, у културно-уметничким манифестацијама у свом месту. Уколико нема могућности да се ученици непосредно укључе у културно уметнички живот заједнице, могу да смишљају и предлажу пројекте, да се повежу са музејима путем видео конференције, да користе предности дигитализованог наслеђа. Наставник прави избор садржаја из националног наслеђа. Имајући у виду фонд часова, одабрани садржаји се могу користити као пример за ликовне проблеме који се истражују, као подстицај (мотивација) за стварање, као истраживачке теме (креирање презентација), могу се реализовати у корелацији са другим програмима, у интегрисаној тематској настави. Наставник објашњава и зашто су одабрани примери значајно наслеђе, зашто су важни за развој културног туризма и на који начин су повезани са животом ученика. Препорука је да школа у току године најмање једном реализује учење у сарадњи са установом културе, по могућности у самој установи културе. Садржаји који се односе на промоцију наслеђа и на установе за заштиту наслеђа предвиђени су за осми разред.</p>
-------------------------	--

Назив предмета :	МУЗИЧКА КУЛТУРА
Циљ ;	Циљ наставе и учења Музичке културе је да код ученика развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетку перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.
Разред:	седми
Годишњи фонд часова:	36

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
ЧОВЕК И МУЗИКА	<ul style="list-style-type: none"> - повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; - наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма; - уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму; - разликује музичке форме барока и класицизма; 	<p>Барок. Рођење опере. Клаудио Монтеверди. Облици вокално-инструменталне музике (ораторијум, кантата). Инструментална музика: солистичко, камерно и оркестарско музицирање. Инструментални облици: свита, кончерто гросо. Антонио Вивалди, Јохан Себастијан Бах и Георг Фридрих Хендл. Класицизам Појам сонате и симфоније. Жанрови класичне музике – опера, црквени жанрови, симфонијска, концертантна, камерна (посебно гудачки квартет), солистичка музика. Јозеф Хајдн, Волфганг Амадеус Моцарт и Лудвиг ван Бетовен. Развој српске црквене музике.</p>
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	<ul style="list-style-type: none"> - препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку; - опише начин добијања тона код жичаних инструмената; - препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; - објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; 	<p>Жичани: трзачки и гудачки. Градитељске школе. Појам симфонијског оркестра Српски народни музички инструменти.</p>

<p>СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – разликује музичке форме барока и класицизма; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма; – идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба; 	<p>Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне музике барока и класицизма. Слушање вокалних, вокално-инструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела традиционалне народне музике.</p>
<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – изводи музичке примере користећи глас, покрет и традиционалне и/или електронске инструменте, самостално и у групи; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједнич-ком музицирању; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује утицај музике на здравље; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; 	<p>Певање песама по слуху и из нотног текста (солмизацијом) самостално и у групи. Певање песама у комбинацији са покретом. Певање и свирање из нотног текста народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских репрезентативних примера (одломака/тема) у стилу музике барока, класицизма.</p>
<p>МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО</p>	<ul style="list-style-type: none"> – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво. 	<p>Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање ритмичке пратње. Реконструкција музичких догађаја у стилу барока и класицизма.</p>

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

На основу музичког искуства у основној школи ученик ужива у музици и отворен је за различите уметничке садржаје. Користи музичко знање и вештине да изрази своја осећања, размишљања, ставове и на креативан и конструктиван начин остварује своје циљеве.

Искуство и вештину у слушању и опажању приликом индивидуалног и групног музицирања примењује у комуникацији са другима. Музичка искуства подстичу ученика да разлике сматра предностима што користи у развијању идеја и сарадње. Користи знања о музици у разумевању савремених догађаја, историје, науке, религије, уметности и сопствене културе и идентитета. Развија критички однос према музици. Има одговоран однос према традицији свог народа и других култура.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Историја (Промене у привреди, друштву и култури, Култура, наука и свакодневни живот) Географија (Знамените личности у свету)

Српски језик (Дневник. Путопис. Аутобиографија.)

Ликовна култура (Савремена технологија и уметност.) Музичка култура (све области)

НАСТАВНА ТЕМА	ОБРАЗВНИ СТАНДАРДИ
ЧОВЕК И МУЗИКА	МК.1.1.1.препозна основне елементе музичке писмености МК.1.1.2.опише основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва МК.2.1.1.музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером) МК.2.1.2.структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми) МК.2.1.3.облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	МК.1.1.1.препозна основне елементе музичке писмености МК.1.1.2.опише основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва МК.2.1.1.музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером) МК.2.1.3.облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота МК.3.1.1.зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела МК.3.1.2.разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора МК.3.1.3.критички и аргументовано образлаже свој суд МК.3.1.4.уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)

<p>СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>МК.1.2.1.музичке изражајне елементе МК.1.2.2.извођачки састав МК.1.2.3.музичке жанрове МК.1.2.4.српски музички фолклор МК.2.2.1.описе и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре) МК.2.2.2.препозна структуру одређеног музичког жанра МК.3.2.1.структуралном и драматуршком димензијом звучног примера МК.3.2.2.жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера МК.3.2.3.контекстом настанка и применом различитих облика музичког фолклора</p>
<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>МК.1.3.1.лева једноставне дечје, народне или популарне композиције МК.1.3.2.изводи једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту МК.3.3.1.изводи разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима</p>
<p>МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО (тема се реализује у оквиру свих часова)</p>	<p>МК.1.4.2.осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела МК.1.4.3.изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима МК.3.4.1.осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте МК.3.4.2.импровизује и/или компонује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова МК.3.4.3.осмисли музику за школску представу, приредбу, перформанс</p>

Назив предмета	ИСТОРИЈА
Циљ	Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.
Разред	седми
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМЕ	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
1.ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности; – разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини; 	<p>Основне одлике периода новог века (, нови век, индустријско доба, хронолошки и просторни оквири).</p> <p>Историјски извори за историју новог века и њихова сазнајна вредност (писани и материјални).</p>
2.ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (до средине XIX века)	<p>На крају часа ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла; – раздваја битно од небитног у историјској нарацији; <p>препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва.</p>	<p>Британске колоније Рат за независност САД Француска револуција Наполеонова епоха Источно питање Српски народ под страном влашћу Српска револуција Уређење Србије Други српски устанак Аутономија Србије Црна Гора од краја 18 до средине 19.века Срби у старој Србији Срби у Аустрији</p>

<p>3.ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА</p>	<p>На крају часа ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> — доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; — изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском, на основу датих примера; — уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе; — сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; — наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; — анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; — уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости; — уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву; — препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност); — анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу; — пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба; 	<p>Нација и слобода:Револуција 1848 1849.г.</p> <p>Стварање Италије и Немачке</p> <p>Србија у доба уставобранитеља</p> <p>Повратак Обреновића</p> <p>Владавина Милана и Александра Обреновића</p>
<p>4.ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА</p>	<ul style="list-style-type: none"> — доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; — изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском, на основу датих примера; — уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе; — сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; 	<p>Доба империја</p> <p>Научни и технолошки напредак</p> <p>Повратак Карађорђевића</p> <p>Кнез Никола и Црна Гора</p> <p>Срби у Аустро-Угарској</p> <p>Балкански ратови</p> <p>Први светски рат</p> <p>Србија у Првом светском рату</p>

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

На крају основног образовања кроз наставу историје ученик је стекао основна историјска знања и вештине неопходне за даље учење, разумевање улоге историје, критичког сагледавања савременог света, његових историјских корена и актуелних дешавања. Оријентише се у историјском времену и простору, разуме историјске процесе и токове, користи и самостално проналази различите изворе података, критички разматра њихову поузданост и ваљаност и оспособљен је да резултате истраживања представи усмено, писано, графички и уз коришћење ИКТ-а. Има развијену свест о свом личном, као и о локалном, националном, европском и глобалном идентитету у духу толеранције и демократских вредности. Одговорно се односи према културно-историјском наслеђу и уважава грађанске обавезе.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ: Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву комуникација, сарадња, рад са подацима и информацијама

ИСХОДИ ВОДЕ КА СЛЕДЕЋИМ СТАНДАРДИМА:

СТАНДАРДИ

ИС.1.1.1. Зна редослед историјских периода и поделу прошлости на праисторију и историју и зна да смести годину у одговарајући век, а век, појаву, догађај и личност у историјски период.

ИС.1.1.2. Користи основне појмове из националне, регионалне и опште историје

ИС.1.1.6. Препознаје узроке и последице најважнијих појава из прошлости.

ИС.1.2.1. Разликује врсте историјских извора и користи понуђене у једноставним истраживачким задацима.

ИС.1.2.2. Препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч.

ИС.1.2.3. Препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама.

ИС.1.2.5. Проналази информацију у понуђеном историјском извору и препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним при

ИС.2.1.4. Препознаје да постоји повезаност појава и догађаја из прошлости са појавама из садашњости.

ИС.2.1.5. Повезује најважније личности са догађајима и појавама.

ИС.2.1.6. Показује простор одигравања најзначајнијих догађаја из националне, регионалне и опште историје на историјској и савременој географској карти.

ИС.2.2.2. Уме да закључи о којем догађају, појави и личности је реч на основу

садржаја карактеристичних писаних, сликовних историјских извора, табеларних и графичких приказа.

ИС.2.2.3. Уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора.

ИС.2.2.4. Закључује о историјским догађајима и појавама користећи историјску карту.

ИС.2.2.6. Препознаје пристрасности и различита гледишта на историјску појаву, догађај или личност, на основу поређења више историјских извора.

ИС.3.1.1. Уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији, веку и историјском периоду припада одређена личност, појава, догађај и проце најзначајнијих појава, догађаја и личности из националне, регионалне и опште историје).

ИС.3.1.3. Разуме на који начин су повезане појаве, догађаје и личности из националне, регионалне, опште историје.

ИС.3.1.4. Разуме како су повезане појаве, догађаји и личности из прошлости и садашњост

ИС.3.2.2. Уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, поређењем историјске и географске карте, упоређује податке из графикана и табела и закључује о појави).

ИС.3.2.3. Уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву или процес.

ИС.3.2.5. Представља, усмено, писано, графички и уз помоћ ИКТ-а садржај извора информација и резултате спроведеног истраживачког задатка.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	<p>Основне одлике периода новог века (, нови век, индустријско доба, хронолошки и просторни оквири).</p> <p>Историјски извори за историју новог века и њихова сазнајна вредност (писани и материјални).</p>
ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (до средине XIX века)	<p>Британске колоније Рат за независност САД Француска револуција Наполеонова епоха Источно питање Српски народ под страном влашћу Српска револуција Уређење Србије Други српски устанак Аутономија Србије Црна Гора од краја 18 до средине 19.века Срби у старој Србији Срби у Аустрији</p>
ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА	<p>Нација и слобода:Револуција 1848 1849.г. Стварање Италије и Немачке Србија у доба уставобранитеља Повратак Обреновића Владавина Милана и Александра Обреновића</p>
ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА	<p>Доба империја Научни и технолошки напредак Повратак Карађорђевића Кнез Никола и Црна Гора Срби у Аустро-Угарској Балкански ратови Први светски рат Србија у Првом светском рату</p>

Назив предмета:	ГЕОГРАФИЈА
Циљ :	усвајање знања о природногеографским и друштвеногеографским објектима, појавама и процесима и њиховим међусобним везама и односима у геопростору. Настава географије треба да допринесе стварању реалне и исправне слике о свету као целини и месту и улози наше државе у свету.
Задаци :	Задаци су вишеструки. Њиховим остваривањем ученици се оспособљавају да стичу и развијају знања и разумевања, умења и ставове према светским и националним вредностима и достигнућима
Разред:	седми
Годишњи фонд часова:	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА	ученик ће: - моћи да дефинише предмет проучавања, циљеве и задатке, као и наставне методе географије у седмом разреду;	Регионална географија, принципи регионализације. Хомогеност и хетерогеност географског простора
ГЕОГРАФСКЕ РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ	упознаје природне, друштвене и економскогеографске одлике Европе и специфичности њених регија и држава-упознао је најважније међународне организације и интеграцијске процесе у Европи -разуме њихов значај и домете у очувању мира и безбедности-самостално користи географску карту-познаје и поштује традицију и идентитет других народа, заједница и социјалних група	Јужна Европа – културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, туризам, политичка подела Државе Јужне Европе: државе бивше СФРЈ, Италија, Шпанија и Грчка – основне географске карактеристике Средња Европа – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела Немачка – основне географске карактеристике Западна Европа – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, ур- банизација, политичка подела Француска и Уједињено Краљевство – основне географске карактеристике Северна Европа – природни ресурси и економски развој, народи, политичка подела Норвешка – основне географске карактеристике Источна Европа – културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, политичка подела Руска Федерација – основне географске карактеристике Европска унија – пример интеграционих процеса

<p style="text-align: center;">АЗИЈА</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знати порекло назива Азија, величину Азије и њено простирање; - умети на географској карти света да одреди географски положај Азије као и положај Азије према другим континентима и великим воденим површинама; - моћи да опише облике разуђености обала Азије и да их именује (већа полуострва, острва, заливе, мора, мореузе) на географској карти; - уочавати на географској карти Азије најкрупније облике рељефа и именовати их (веначне, громадне и вулканске планине, висоравни, низије, пустиње и др.); - повезивати кретање литосферних плоча са облицима рељефа и појавама у „ватреном појасу Пацифика“; - моћи да препозна климатске чиниоце који утичу на климу Азије; - анализирати климатске дијаграме, одредити типове климе и њихов просторни распоред у Азији; - препознати изузетан значај периодичних ветрова – монсуна, на живот и привредну делатност људи који живе у областима у којима се они јављају; - објаснити и упоредити међузависност климе, биљног света и типова тла у Азији; - моћи да издвоји специфичне и заштићене биљне и животињске врсте за азијски континент; - препознати на географској карти веће реке у Азији и разврстати их према сливовима; умети на географској карти Азије да покаже просторни распоред 	<p>Географски положај, границе и величина Азије. Природне одлике Азије. Становништво Азије. Насеља Азије. Привреда Азије. Политичка и регионална подела. Југозападна Азија – природни ресурси и економски развој, кул- турно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, урбанизација, политичка подела. Јужна Азија – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, урбанизација, политичка подела. Југоисточна Азија – природни ресурси и економски развој, политичка подела. Источна Азија – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Централна Азија – природни ресурси, политичка подела, насеља и становништво.</p>
--	---	---

	<p>становништва и да објасни утицај природних услова на различиту густину насељености;</p> <ul style="list-style-type: none"> - умети да одреди главне смерове миграција становништва Азије кроз дуге временске периоде; - описивати биолошку, националну, верску и језичку структуру становништва Азије и њених регија; 	
<p>АФРИКА</p>	<ul style="list-style-type: none"> - уочавати на географској карти Африке најкрупније облике рељефа и именовати их (веначне, громадне и вулканске планине, висоравни, низије, котлине, пустиње и др.); - именовати симетричност климатских типова и чиниоце који их условљавају; - знати географски распоред биљних и животињских врста афричког континента, њихову хоризонталну распрострањеност и значај; - знати да објасни разлоге издвајања природних резервата и националних паркова на афричком континенту; - моћи да препозна велике разлике у количини падавина које примају поједини делови Африке и последицама тих разлика; - препознати на географској карти Африке веће реке и језера и разврстати их према сливовима; - разликовати режиме афричких река према природно-географским одликама регија кроз које теку; - умети да именује и да објасни нове појмове (вади, катаракте, оазе, апартхејд...) као и да их покаже на географској карти; 	<p>Географски положај, границе и величина Африке. Природне одлике Африке. Становништво Африке Насеља Африке. Привреда Африке. Политичка и регионална подела. Афрички Медитеран и Сахарска Африка. Подсахарска Африка.</p>

СЕВЕРНА АМЕРИКА

- знати порекло назива Америка, величину Америке, њено простирање и поделу на Северну, Средњу и Јужну Америку;
- умети на географској карти света да одреди положај Северне Америке према другим континентима и великим воденим површинама;
- препознати главне смерове миграција и правце насељавања америчког континента кроз историју, као и њихов значај ;
- знати основне географске податке о Северној Америци и облицима разуђености њене обале (полуострва, острва, заливи, мора, мореузи);
- уочавати на географској карти Северне Америке најкрупније облике рељефа и именовати их (веначне, громадне и вулканске планине, висоравни, низије);
- објаснити основне климатске типове на америчком континенту као и чиниоце који их одређују;
- разликовати биогеографску зоналност северноамеричког континента и специфичне биљне и животињске врсте које га насељавају;
- препознати на географској карти Северне Америке веће реке и језера и разврстати их према сливовима;

Географски положај, границе, величина и регионална подела Северне Америке.
Природне одлике Северне Америке .Становништво Северне Америке. Насеља Северне Америке.
Привреда Северне Америке.
Политичка подела.

<p>ЈУЖНА АМЕРИКА</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знати порекло назива Америка, величину Америке, њено простирање и поделу на Северну, Средњу и Јужну Америку; - умети на географској карти света да одреди положај Северне Америке према другим континентима и великим воденим површинама; - препознати главне смерове миграција и правце насељавања америчког континента кроз историју, као и њихов значај ; - знати основне географске податке о Северној Америци и облицима разуђености њене обале (полуострва, острва, заливи, мора, мореузи); - уочавати на географској карти Северне Америке најкрупније облике рељефа и именовати их (веначне, громадне и вулканске планине, висоравни, низије); - објаснити основне климатске типове на америчком континенту као и чиниоце који их одређују; - разликовати биогеографску зоналност северноамеричког континента и специфичне биљне и животињске врсте које га насељавају; - препознати на географској карти Северне Америке веће реке и језера и разврстати их према сливовима; 	<p>Географски положај, границе и величина Јужне Америке. Природне одлике Јужне Америке .Становништво Јужне Америке. Насеља Јужне Америке. Привреда Јужне Америке. Политичка подела.</p>
----------------------	--	--

<p style="text-align: center;">АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА</p>	<ul style="list-style-type: none"> - одредити на географској карти света положај Аустралије и Океаније према другим континентима и океанским басенима; - анализирати облике разуђености обала и именовати веће рељефне целине; - објаснити климатске и хидролошке карактеристике Аустралије и чиниоце које их одређују; - препознавати специфичности биљног и животињског света Аустралије; - објаснити процесе откривања и насељавања Аустралије и Океаније као и структуру и просторни размештај становништва; - уз помоћ тематске карте именовати главна природна богатства и гране привреде; - на географској карти препознати поларна подручја и упоредити их са обзиром на географски положај, климу, биљни и животињски свет; 	<p>Географски положај, границе и величина Аустралије и Океаније.</p> <p>Природне одлике Аустралије.</p> <p>Колонијални период и становништво Аустралије.</p> <p>Насеља Аустралије.</p> <p>Привреда Аустралије.</p> <p>Океанија – основна географска обележја.</p> <p>Политичка и регионална подела.</p>
<p style="text-align: center;">ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - на географској карти препознати поларна подручја и упоредити их са обзиром на географски положај, климу, биљни и животињски свет; 	<p>Основне географске одлике Антарктика – откриће, назив, гео- графски положај, природне одлике, природни ресурси и научна истраживања.</p> <p>Основне географске одлике Арктика – откриће, назив, географ- ски положај, природне одлике, природни ресурси и савремена научна истраживања.</p>

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА	<p>На првим часовима наставник ће упознати ученике са предметом и задацима проучавања, као и поделом регионалне географије, ослањајући се на њихова већ стечена географска знања из 6. разреда о појму географске регије, а са циљем разумевања комплексних односа и веза између географских објеката, појава и процеса у географској средини. У обради садржаја о регионалној географији, требало би указати на то да светско копно није једноличан или хомоген географски простор, већ да га одликује заступљеност различитих физичко-географских и друштвено-географских елемената, које га чине хетерогеним. Објаснити да се регионална географија изучава са циљем да би ученици сазнали какви су односи и везе између природе и људи, као и да би постали свесни да опстанак живота на Земљи зависи од њиховог међусобног односа. Објаснити ученицима да су принципи регионализације (физичко-географски и друштвено-географски) правила на основу којих се врши подела хетерогене Земљине површине на хомогене географске регије, као нпр. геоморфолошке, климатске, хидрографске, педолошке, биогеографске, економске (рударске, аграрне, индустријске, туристичке), урбане, културне, историјске, политичке и друге регије. На крају обраде наставне теме Регионална географија, указати на то да одређене регије карактерише сличан географски изглед (физиономске регије), а да друге поседују једну или неколико функција (функционалне регије).</p> <p>Обраду наставних јединица о континентима вршити по Керовом систему, који подразумева следећи редослед излагања: географски положај, границе и величина, рељеф, клима, воде, живи свет, становништво, насеља, привреда, политичка и регионална подела континента. Истим редоследом анализирати и одабране државе. При обради наставних јединица о географским регијама избећи Керов систем, јер се на тај начин непотребно, два пута понављају већ обрађени садржаји у оквиру континента. С обзиром на то да су друштвено-географски процеси знатно динамичнији од физичко-географских, као и то да утичу на различите начине на трансформацију географског простора и на укупан развој, њима је приликом обраде географских регија дат посебан значај.</p> <p>У табеларном прегледу програма, у колони Садржаји, за сваку географску регију предложени су они географски садржаји који их чине специфичним, али то није коначни нити обавезујући попис садржаја за те географске регије.</p>
ГЕОГРАФСKE РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ	<p>Реализацијом исхода друге теме Географске регије Европе ученици ће стећи знања о географским целинама Европе – Јужна, Средња, Западна, Северна и Источна Европа, као и њиховим географским специфичностима и развојним карактеристикама које их издвајају у односу на суседне географске регије, политичком поделом и одабраним државама. Избегавати понављање географских садржаја из теме Географија Европе, који су анализирани у шестом разреду.</p> <p>При одбради Јужне Европе истаћи културно-цивилизацијске тековине регије (нпр. колевка европске цивилизације, период географских открића, хуманизам, ренесанса...), етно-лингвистичку хетерогеност (романски, јужнословенски и изоловане групе на-рода), привредне одлике кроз везу са природним условима и ресурсима, са освртом на туризам (позната туристичка регија света</p>

/ краљица туризма) и политичку поделу. У оквиру Јужне Европе препоручује се обрада држава бивше СФР Југославије, Италија, Шпанија и Грчка. У оквиру Средње Европе обрадити културно-цивилизацијске тековине регије (процват науке, културе и технологи- је захваљујући хуманизму и ренесанси, културно-уметнички прав- ци, традиција народних фестивала, филмска индустрија и сл.), савремене демографске процесе, природне ресурсе и привредни развој, урбанизацију (велики градови, агломерације, конурбације и мегалополиси) и политичку поделу. Препоручује се обрада Саве- зне Републике Немачке у оквиру регије. Западну Европу обрадити кроз културно-цивилизацијске тековине регије (велика колонијална царства, индустријске револуције...), демографске процесе, природне ресурсе и привредни развој (најразвијенија европска регија), урбанизацију (индустријски градови, конурбације нпр. Ранштад, Велики Лондон, Париз, Фламански дијамант...), политичку поделу, као и географска обележја Републике Француске и Уједи- њеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске. У оквиру Северне Европе посебно анализирати везу природних ресурса (енергенти, руде, минералне сировине) са привредним развојем (специјализована индустрија, висок животни стандард становни- штва) и анализирати етничка обележја, политичку поделу и основ- не географске карактеристике Норвешке. При обради Источне Европе истаћи културно-цивилизацијске тековине, етничку хете- рогеност (Руси, Татари, Украјинци, Белоруси, Казаси, Јермени,..), природне услове и ресурсе, привредне карактеристике и поли- тичку поделу. Обрадити Руску Федерацију, трансконтиненталну државу, која чини највећи део Источне Европе и Северне Азије. На крају наставне теме Географске регије Европе објаснити значај Европске уније у свету, као пример интеграционих процеса.

За цртање тематских карата о географским регијама Европе користити неме карте, на којима се могу издвојити карактеристичне регије и њихови географски садржаји. При цртању и тумачењу тематских карата долази до изражаја самосталност у раду учени- ка и усавршава се вештина практичне примене географске карте у настави. Уколико постоје техничке могућности, ученици могу припремити презентације, чиме се оспособљавају да кроз визуе- лизацију садржаја самостално анализирају и доносе закључке о одређеним специфичностима географских регија Европе.

Кроз читаву тему важно је нагласити да се временом гео- графске регије Европе развијају и мењају функције. Важно је искористити велике могућности које географија као наративни пред- мет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Географске регије Европе би требало да буду представљене као географска прича, богата информацијама и занимљивостима, како би географске појаве и процеси били предо- чени јасно, детаљно и динамично.

Ученике не оптерећивати квантитативним вредностима, већ инсистирати на појаве и процесе који утичу на развој европских регија. У циљу подстицања толеранције и солидарности код уче- ника, указати на постајање различитих социјалних, етничких и културних група у Европи.

АЗИЈА

На почетку наставне теме Азија обрађују општегеографске одлике овог континента, и то: географски положај, границе и величина, природне одлике, становништво, насеља, привреда и политичка и регионална подела, након чега се прелази на регионалне целине: југозападну, јужну, југоисточну, источну и централну Азију.

Приликом обраде положаја, границе и величине Азије, кључно је да се истакне да је Азија саставни део јединствене копнене целине Евроазија, да се овај континент разграничи од Европе и од Африке, да ученици увиде да се Азија простире и на северној и на јужној, као и на источној и западној Земљиној полулопти. Даље, важно је да се ученицима објасни шта значи да је Азија део Старог света и да ова знања повежу са знањима која стичу на часовима историје (Велика географска открића). Код приказивања величине Азије важно је да ученици стекну представу о односима површине и броја становника у поређењу са осталим континентима, а посебно са Европом.

Разумевање природних одлика Азије кључно је за касније схватање просторне дистрибуције становништва, размештаја при- родних ресурса, развоја и размештаја појединих привредних грана (пољопривреде, индустрије, саобраћаја и туризма) на континенту. Као посебно значајне садржаје у овој области истичемо: настанак набраних планина и острвских архипелага, тумачење појава вул- канизма и трусова у светлу теорија литосферних плоча, различите узроке постанка пустиња у југозападној, јужној и централној Ази- ји, климатску и мозаичност живог света Азије, и др.

Приликом обраде становништва Азије пажњу би требало усмерити на разумевање просторне дистрибуције становништва, поларизованог демографског развоја, савремених миграција (нарочито из ратовима угрожених држава према Европи) и структуре становништва (групе народа, најмногљуднији народи). Адекватно коришћење статистичких извора овде је јако важно. Ученици не треба да памте податке из области демографске статистике, они треба да разумеју односе величина, без фактографског памћења података. У школама које су технички опремљене (постојање интернет прикључка, рачунара, таблет уређаја, паметних телефона), ученици треба на часовима да користе релевантне статистичке изворе, да их тумаче и сами или уз помоћ наставника представљају графиконима и тематским картама. Насеља Азије представљају прави мозаик људских насебина што је условљено факторима природне средине, специфично- стима привреде и културно-цивилизацијског развоја. Ученицима овде треба приказати контрасте руралних насеља (нпр. у пустињама Југозападне Азије, у Индији, на Тибету, рибарска насеља у Југоисточној Азији, итд.) и вишемилионских градова, центара гло- балних политичких и економских процеса (нпр. Сингапур, Токио, Шангај...). Пажњи наставника и ученика препоручујемо и специ- фичности процеса урбанизације (сјај Токија са једне и псеудоурбанизација у Индији, сампани у Кини, итд. са друге стране).

Привредне одлике Азије могу се обрадити на различите на- чине: кроз приказ територијалног размештаја привредних грана, сагледавање утицаја природних и друштвених фактора на развој привреде или кроз истицање регионалних специфичности развоја и размештаја привреде.

	<p>У програму наставе и учења дата регионална подела Азије је препоручена. Наставници, ученици и аутори уџбеника могу Ази-ју да поделе и на друге начине, али је важно да ученици разумеју критеријуме просторне диференцијације.</p> <p>Како би се остварио принцип очигледности и знања која се стичу на часовима географије учинила трајним, наставници у обради опште- и регионалногеографских садржаја треба да користе зидне географске карте, а ученици атласе и неме карте. Коришћење ових наставних средстава није само себи сврха, тачније њихова употреба не завршава се лоцирањем географских објеката на картама већ представља основу за даље тумачење каузалних и функционалних односа између проучаваних географских објеката, појава и процеса. То, на пример, значи да ученик треба да буде у стању да пошто покаже на карти Индијски океан, Хиндустанску низију, Хималаје и Тибет закључи зашто је на Тибету хладна и сува клима.</p> <p>Употреба средстава информационо-комуникационих техно-логија у настави (нпр. организација виртуелне шетње Забрањеним градом помоћу апликације Google Maps, коришћење програма за израду квизова за утврђивање градива, итд.) додатно ће допринети реализацији принципа очигледности и учвршћивању трајности ученичких знања.</p>
АФРИКА	<p>Приликом обраде положаја, границе и величине Африке важно је истаћи да се она пружа меридијански што за последицу има јасну диференцираност континента на природне зоне од екватора према југу и северу. Указати на границу Африке према Азији као и на припадајућа острва овом континенту.</p> <p>Знања која ученици стичу изучавањем климе, хидрографије и рељефа Африке важна су за разумевање просторне дистрибуције становништва, положаја насеља, размештаја природних ресурса, развоја и размештаја пољопривреде, рударства и туризма на континенту. Значајно је истаћи хидрографске карактеристике Нила, Нигера и реке Конго и језера Викторија, Њаса и Тангањика, као места значајне концентрације становништва, насеља и пољопривреде.</p> <p>Приликом обраде флористичких и зоогеографских карактеристика континента указати и на географске факторе ендемизма фауне Мадагаскара.</p> <p>Приликом обраде наставних садржаја о становништву Африке битно је разумевање просторне дистрибуције становништва (пренасељени, густо, ретко и ненасељени простори), природног прираштаја, савремених миграција (нарочито из ратовима угрожене државе према Европи) и структуре становништва.</p> <p>У оквиру политичко-географских одлика Африке посебно се треба осврнути на процесе колонизације и деколонизације као и на ефекте ових процеса у савременим економско-политичким односима афричких држава (неоколонијализам). Регионалну поделу Африке иницијално би требало посматрати кроз физичко-географску и културно-цивилизацијску поларизацију континента на Афрички Медитеран и Сахарску Африку на северу и Подсахарску Африку на југу. Поред климе као главног физичко-географског фактора други значајан фактор поларизације је Арапско-исламска цивилизација на северу и Негро-афричка цивилизација на југу. Као последица етничке и демографске хетерогености Подсахарске Африке, треба указати на одређене друштвено-политичке разлике унутар ње. Приликом обраде ове теме треба се осврнути на савремене географске проблеме Африке као што су дезертификација, екстремно високи природни прираштај, несташница хране, интензивне миграције ка Европи, прекомерну експлоатацију природних ресурса, итд. Обрада ових садржаја би требало да допринесе формирању ставова код ученика, према овим актуелним географским темама.</p>

СЕВЕРНА АМЕРИКА

За достизање исхода у оквиру ове теме важно је указати на положај овог континента између Атлантског и Тихог океана као и на повезаност/раздвојеност са суседним континентима. Ово је посебно значајно у контексту саобраћајно-географског положаја, економске повезаности са обалама других континената. У реализацији исхода који се односе на издвајање регија, потребно је нагласити постојање две културне целине на територији Северне Америке: Англоамерике (САД и Канада) и Латинске Америке (Средња Америка) и кроз корелацију са садржајима историје објаснити значај насељавања Америка.

При обради природних одлика Северне Америке битно је указати на генезу рељефа континента и издвојити карактеристичне рељефне целине. Овде треба објаснити настанак Канадског штита, Кордиљера, Апалача, Средишњих низија и других особених целина. Познавање рељефа овог континента веома је значајно и за разумевање његове климе и распореда природних зона. У том смислу потребно је нагласити меридијанску циркулацију ваздуха и морске струје. У регионализацији простора овог континента важно је применити и физичко-географски принцип регионализације.

При обради наставне јединице становништва Северне Америке потребно је указати на етапе насељавања континента (присуство староседелача, утицај европских досељеника, тзв. претапање у једну нацију и сл.). У реализацији исхода који се односе на објашњења демографских процеса значајно је сагледати разлике у популационом развоју средњеамеричких и англоамеричких народа, последичне миграције према САД и Канади, разлике у структурама становништва и слично.

За достизање исхода који се односи на разумевање процеса урбанизације препоручује се указивање на разлике у друштвено-економском развоју и културном наслеђу Англоамерике и Латинске Америке, степену урбанизације, физиономији села и градова, разликама између планског и стихијског развоја, миграцијама из села у градове, начину живота и слично.

Исходи који се односе на разумевања и објашњења економских процеса такође могу да се реализују кроз анализу диспаритета развоја између Англо и Латинске Америке. Они се могу обрадити анализом природних и друштвених фактора привредног развоја, анализом привредних сектора, посматрањем просторног размештаја делатности и сл.

У остваривању исхода који се односе на утицаје човека на животну средину сврсисходно је указати на везу између експлоатације природних ресурса, квалитета живота, потрошње и утицаја на животну средину.

Исходи који се односе на регионалну поделу овог простора могу да се реализују применом различитих начина издвајања карактеристичних регија (физичко-географске или друштвено-економске регије). У погледу политичке поделе, такође је могуће препознати разлике између политичко-географске уситњености средњеамеричког простора с једне стране и постојање две популационо и територијално велике, а истовремено високоразвијене државе Англоамерике.

<p>ЈУЖНА АМЕРИКА</p>	<p>За достизање исхода који се односе на дефинисање географског положаја потребно је нагласити у којим топлотним појасевима се простире Јужна Америка, затим повољност положаја између Тихог и Атлантског океана, као и велику удаљеност од осталих континената. У погледу друштвено-географске компоненте положаја важно је истаћи колонизацију, латиноамеричко наслеђе, поделу на интересне сфере између Шпаније и Португалије и сл. Природне одлике Јужне Америке могу се систематично обрадити почев од генетских типова рељефа и редоследа постанка појединих целина. Препоручује се да се климатске одлике континента анализирају кроз утицај климатских фактора, чиме се уједно објашњавају и типови климе. На тај начин се реализују исходи о утицају климатских фактора на климу и распоред природних зона. Исход који се односи на препознавање негативних утицаја човека на животну средину може да се реализује анализом значаја и неконтролисаних сече амазонских селваса.</p> <p>При обради садржаја Становништво Јужне Америке потребно је истаћи културно-цивилизацијске узроке велике етничке и расне разноликости. У остваривању исхода који се односе на развој насеља Јужне Америке препорука је да се акценат стави на узроке стихијских процеса урбанизације и на последично велики јаз који постоји између развоја милионских градова с једне стране и бројних сеоских насеља у Андима, Амазонији и слично. Важно је нагласити везу између рурално-урбаних миграција и великих кон- траста који постоје у простору јужноамеричких градова.</p> <p>Препоручује се да се привреда Јужне Америке сагледа кроз анализу утицаја природних и друштвених фактора привредног развоја. У привредној структури потребно је указати на значај делатности примарног и секундарног сектора. У објашњењу политичке поделе простора Јужне Америке битно је указати на културно-цивилизацијске узроке поделе. Достизање исхода је могуће кроз практичне активности у оквиру самосталних или групних задатака, тако да ученици сами проуче и представе одлике одабраних регионалних целина или држава.</p>
<p>АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА</p>	<p>За достизање исхода, наставник у оквиру географског положаја ученицима треба да укаже на димензије континента као и на просторни обухват Океаније (припадајућа острва Меланезији, Микронезији и Полинезији). Важно је указати на факторе географске изолованости Аустралијског континента у односу на остале континенте као и последице које се огледају у специфичним биогеографским и антропогеографским одликама. Физичко-географски садржаји треба да укажу на геотектонску еволуцију Аустралије (Пангеа, Гондвана), постанак планина као и на постанак острва Океаније (вулканска острва, атоли). Истаћи факторе који су довели до формирања пустиња, великог коралног гребена као и аутентичне аустралијске флористичке и зоогеографске области. Приликом обраде становништва Аустралије и Океаније указати на домицилно становништво и придошло европско и азијско становништво. Извршити периодизацију етно-демографског развоја Аустралије и Океаније на предколонијални и колонијални период. Указати на савремене демографске процесе (природни прираштај, миграције) и насељеност континента (насељени и ненасељени простори). У политичко-географској анализи указати на процесе колонизације, деколонизације и формирања независних држава. Истаћи значај саобраћајно-географског и политичко-географског положаја острва Океаније у контексту савремених економских, политичких и војних процеса. Приликом обраде насеља Аустралије указати на природне факторе формирања савремене мреже насеља.</p>
<p>ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ</p>	<p>За достизање исхода у оквиру наставне теме Поларне области препоручени садржај чине карактеристичне одлике ових простора. У том смислу, пажњу треба посветити специфичностима оријентације на половима (нпр. помоћу звезда, компаса, Сунца), дужини обданице и ноћи, висини Сунца над хоризонтом, односи- ма копна и мора, историјату истраживања, садашњим истраживањима, као и међународној подели ових простора.</p>

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације. • Ученик познаје специфичне карактеристике различитих модалитета комуникације (усмена и писана, непосредна и посредна комуникација, нпр. телефоном, преко интернета). • Уме јасно да искаже одређени садржај, усмено и писано, и да га прилагоди захтевима и карактеристикама ситуације: поштује жанровске карактеристике, ограничења у погледу дужине, намену презентације и потребе аудиторијума. • Уважава саговорника – реагује на садржај комуникације, а не на личност саговорника; идентификује позицију (тачку гледишта) саговорника и уме да процени адекватност аргументације и контрааргументације за ту позицију. • У ситуацији комуникације, изражава своје ставове, мишљења, осећања, вредности и идентитет на позитиван, конструктиван и аргументован начин како би остварио своје циљеве и проширио разумевање света, других људи и заједница. • Ученик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне, техничке и уметничке дисциплине

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ: Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву комуникација, сарадња, рад са подацима и информацијама

ИСХОДИ ВОДЕ КА СЛЕДЕЋИМ СТАНДАРДИМА:

СТАНДАРДИ

Ученик/ученица

:ГЕ.1.1.1. разуме појам оријентације и наводи начине оријентисања

ГЕ.1.1.2. наводи и описује начине представљања Земљине површине (глобус и географска карта)

ГЕ.1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте

ГЕ.1.3.1. познаје о сновне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред

ГЕ.1.3.2. дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране

ГЕ.2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва

ГЕ.2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNI-CEF, UN, UNESCO, FAO, Црвен

:ГЕ.2.4.1. описује природне и друштвене одлике наше државе и наводи њене географске регије

ГЕ.2.4.2. описује природне и друштвене одлике континента и наводи њихове географске регије

ГЕ.3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља

ГЕ.3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности

ГЕ.3.4.1. објашњава географске везе (про сторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у нашој земљи и уме да

издвоји географске регије ГЕ.3.4.2. објашњава географске везе (про сторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне)

у Европи и уме да издвоји географске регије ГЕ.3.4.3. објашњава географске везе (про сторне и каузалне, директне и индиректне) и

законитости (опште и посебне) на ваневропским континентима и уме да издвоји географске регије

Назив предмета	ФИЗИКА
Циљ	Циљ учења Физике јесте да ученици стекну базичну језичку и научну писменост, оспособе се да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, образложе своје мишљење у оквиру дискусије, упознају природне појаве и основне природне законе и њихову примену у свакодневном животу, развију мотивисаност за учење и напредују ка достизању одговарајућих образовних стандарда.
Разред	седми
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА Е	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
СИЛА И КРЕТАЊЕ	<p>Разликује скаларне и векторске физичке величине.</p> <p>-Користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички.</p> <p>-Анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем.</p> <p>-</p> <p>Примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења.</p> <p>-Демонстрира појаве: инерције тела убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења.</p> <p>-Самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике (Атвудова машина, колица са теговима...), прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента</p>	<p>Сила као узрок промене брзине тела. Појам убрзања.</p> <p>Успостављање везе између силе, масе тела и убрзања. Други Њутнов закон.</p> <p>Динамичко мерење силе.</p> <p>Међусобно деловање два тела – силе акције и реакције. Трећи Њутнов закон. Примери</p> <p>Равномерно променљиво праволинијско кретање.</p> <p>Интензитет, правац и смер брзине и убрзања. Тренутна и средња брзина тела.</p> <p>Зависност брзине и пута од времена при равномерно променљивом праволинијском кретању.</p> <p>Графичко представљање зависности брзине тела од времена код равномерно променљивог праволинијског кретања.</p> <p>Демонстрациони огледи:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Илустровање инерције тела помоћу папира и тега. * Кретање куглице низ Галилејев жлеб. * Кретање тела под дејством сталне силе. * Мерење силе динамометром. * Илустровање закона акције и реакције помоћу динамометара и колица, колица са опругом и других огледа (реактивно кретање балона и пластичне боце). <p>Лабораторијске вежбе</p> <p>Одређивање сталног убрзања при кретању куглице низ жлеб.</p> <p>2. Провера Другог Њутновог закона помоћу покретног тела (колица) или помоћу Атвудове машине.</p>

**КРЕТАЊЕ
ТЕЛА ПОД
ДЕЈСТВОМ
СИЛЕ ТЕЖЕ**

Разликује векторске и скаларне физичке величине.
-Користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички.
-Анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем.
-Примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења.
- Покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање.
-Демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења.
-Самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике (Атвудова машина, колица са теговима...), прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента.
- Решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинematика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...).

Убрзање при кретању тела под дејством силе теже. Галилејев оглед.
Слободно падање тела, бестежинско стање.
Хитац навише и хитац наниже.
Силе трења и силе отпора средине (трење мировања, клизања и котрљања). Утицај ових сила на кретање тела.
Демонстрациони огледи:
* Слободно падање тела различитих облика и маса (Њутнова цев, слободан пад везаних новчића...).
* Падање тела у разним срединама.
* Бестежинско стање тела (огледи са динамометром, с два тега и папиром између њих, са пластичном чашом која има отвор на дну и напуњена је водом).
* Трење на столу, косој подлози и сл.
* Мерење силе трења помоћу динамометра.
Лабораторијске вежбе
1. Одређивање убрзања тела које слободно пада.
2. Одређивање коефицијента трења клизања.

<p>РАВНОТЕЖА ТЕЛА</p>	<p>Разликује скаларне и векторске физичке величине. -Користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички. -Примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења. -Покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела. -Наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу. -Прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води. - Решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...).</p>	<p>Деловање две силе на тело, појам резултујуће силе кроз различите примере слагања сила. Разлагање сила. Појам и врсте равнотеже тела. Полука, момент силе. Равнотежа полуге и њена примена. Сила потиска у течности и гасу. Архимедов закон и његова примена. Пливање и тоњење тела. Демонстрациони огледи: * Врсте равнотеже помоћу лењира или штапа. * Равнотежа полуге. * Услови пливања тела (тегови и стаклена посуда на води, Картезијански гњурац, суво грождје у минералној води, свеже јаје у води и воденом раствору соли, мандарина са кором и без коре у води, пливање коцке леда на води...).</p> <p>Лабораторијска вежба 1. Одређивање густине чврстог тела применом Архимедовог закона</p>
----------------------------------	---	---

<p>МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА</p>	<p>-Користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички. -Примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења. -Повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења. -Разликује кинетичку и потенцијалну енергију и повеже њихове промене са извршеним радом. -Демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења. - Решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...).</p>	<p>Механички рад. Рад силе. Рад силе теже и силе трења. Квалитативно увођење појма механичке енергије тела. Кинетичка енергија тела. Потенцијална енергија. Гравитациона потенцијална енергија тела. Веза између промене механичке енергије тела и извршеног рада. Закон о одржању механичке енергије. подлогама, уз коришћење динамометра. * Коришћење потенцијалне енергије воде или енергије надуваног балона за вршење механичког рада. * Примери механичке енергије тела. Закон о одржању механичке енергије (Галилејев жљоб; математичко клатно; тег са опругом) Лабораторијске вежбе 1. Одређивање рада силе под чијим дејством се тело креће по различитим подлогама. 2. Провера закона одржања механичке енергије помоћу колица.</p>
<p>ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ</p>	<p>-Користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички. - Решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...). -Разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго. -Анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења. -Наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења.</p>	<p>Честични састав супстанције: молекули и њихово хаотично кретање. Топлотно ширење тела. Појам и мерење температуре. Унутрашња енергија и температура. Количина топлоте. Специфични топлотни капацитет. Топлотна равнотежа. Агрегатна стања супстанције. Демонстрациони огледи: * Дифузија и Брауново кретање. * Ширење чврстих тела, течности и гасова (надувани балон на стакленој посуди - флаши и две посуде са хладном и топлим водом, Гравесандов прстен, издужење жице, капилара...). Лабораторијска вежба 1. Мерење температуре мешавине топле и хладне воде после успостављања топлотне равнотеже.</p>

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА :

На крају обавезног образовања ученик описује и објашњава природне појаве и процесе физичким законима. Овладао је специфичном терминологијом физике и коректно је користи (симболи, међународни систем јединица, формуле) у описивању физичких појава. Унапредио је апстрактно и критичко мишљење и развио и култивисао истраживачки дух. Оспособљен је да поштује правила заједничког рада и да активно и конструктивно учествује у раду групе. Уме да примени стечена знања и вештине у ситуацијама из свакодневног живота и оспособљен је да их унапређује у даљем школовању.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ: Компетенција за учење, комуникација, сарадња, рад са подацима и информацијама, решавање проблема

ИСХОДИ ВОДЕ КА СЛЕДЕЋИМ СТАНДАРДИМА:

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
<p>1.1. СИЛЕ ФИ.1.1.1. уме да препозна гравитациону силу и силу трења које делују на тела која мирују или се крећу равномерно</p> <p>1.2. КРЕТАЊЕ ФИ.1.2.1. уме да препозна врсту кретања према облику путање ФИ.1.2.2. уме да препозна равномерно кретање ФИ.1.2.3. уме да израчуна средњу брзину, пређени пут или протекло време ако су му познате друге две величине</p> <p>1.4. МЕРЕЊЕ ФИ.1.4.1. уме да чита мерну скалу и зна да одреди вредност најмањег подеока ФИ.1.4.2. уме да препозна мерила и инструменте за мерење дужине, масе, запремине, температуре и времена ФИ.1.4.3. зна да користи основне јединице за дужину, масу, запремину, температуру и време ФИ.1.4.4. уме да препозна јединице за брзину ФИ.1.4.5. зна основна правила мерења, нпр. нула ваге, хоризонтални положај, затегнута мерна трака</p>	<p>2.1. СИЛЕ ФИ.2.1.1. уме да препозна еластичну силу, силу потиска и особине инерције ФИ.2.1.2. зна основне особине гравитационе и еластичне силе, и силе потиска ФИ.2.1.3. уме да препозна када је полуга у стању равнотеже ФИ.2.1.4. разуме како односи сила утичу на врсту кретања ФИ.2.1.5. разуме и примењује концепт густине ФИ.2.1.6. зна да хидростатички притисак зависи од висине стуба флуида</p> <p>2.2. КРЕТАЊЕ ФИ.2.2.1. уме да препозна убрзано кретање</p> <p>2.4. МЕРЕЊЕ ФИ.2.4.1. уме да користи важније изведене јединице SI и зна њихове ознаке ФИ.2.4.2. уме да препозна дозвољене јединице мере изван SI, нпр. литар или тону ФИ.2.4.3. уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу, нпр. километре у метре ФИ.2.4.4. зна када мерења понављамо више пута</p> <p>2.5. ЕНЕРГИЈА И ТОПЛОТА ФИ.2.5.1. зна да кинетичка и потенцијална енергија зависе од брзине, односно висине на којој се тело налази ФИ.2.5.3. уме да препозна појмове рада и снаге ФИ.2.5.4. зна да унутрашња енергија зависи од температуре</p>	<p>3.1. СИЛЕ ФИ.3.1.1. разуме и примењује услове равнотеже полуге ФИ.3.1.2. зна какав је однос сила које делују на тело које мирује или се равномерно креће</p> <p>3.2. КРЕТАЊЕ ФИ.3.2.1. уме да примени односе између физичких величина које описују равномерно променљиво праволинијско кретање</p> <p>3.4. МЕРЕЊЕ ФИ.3.4.1. уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI система ФИ.3.4.3. зна шта је грешка мерења</p> <p>3.6. ЕНЕРГИЈА И ТОПЛОТА ФИ.3.5.1. разуме да се укупна механичка енергија тела при слободном паду одржава ФИ.3.5.2. уме да препозна карактеристичне процесе и термине који описују промене агрегатних стања</p> <p>3.7. ЕКСПЕРИМЕНТ ФИ.3.7.1. уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења</p>

<p>ФИ.1.4.6. зна да мери дужину, масу, запремину, температуру и време</p> <p>1.5. ЕНЕРГИЈА И ТОПЛОТА</p> <p>ФИ.1.5.1. зна да агрегатно стање тела зависи од његове температуре</p> <p>ФИ.1.5.2. уме да препозна да се механичким радом може мењати температура тела</p> <p>1.7. ЕКСПЕРИМЕНТ</p> <p>ФИ.1.7.1. поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији</p> <p>ФИ.1.7.2. уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији</p>	<p>ФИ.2.5.5. зна да запремина тела зависи од температуре</p> <p>2.6. МАТЕМАТИЧКЕ ОСНОВЕ ФИЗИКЕ</p> <p>ФИ.2.6.1. разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност</p> <p>ФИ.2.6.2. уме да препозна векторске физичке величине, нпр. брзину и силу</p> <p>ФИ.2.6.3. уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина</p> <p>2.7. ЕКСПЕРИМЕНТ</p> <p>ФИ.2.7.1. уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења</p> <p>ФИ.2.7.2. уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију резултата</p> <p>ФИ.2.7.3. уме да реализује експеримент по упутству</p>	<p>ФИ.3.7.2. уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом</p>
---	---	--

<p>СИЛА И КРЕТАЊЕ</p>	<p>Поновити појам и врсте силе из претходног разреда. Утврдити на који начин се тело може кретати према облику путање, као и дефиницију равномерног праволинијског кретања. Увести појам тренутне и средње брзине. Дефинисати почетну и крајњу брзину. Објаснити променљиво праволинијско кретање. Навести да постоје две врсте променљивог праволинијског кретања- равномерно убрзано и равномерно успорено променљиво праволинијско кретање. Дефинисати и навести обрасце за брзину и пређени пут равномерно убрзаног и равномерно успореног променљивог праволинијског кретања. Увести појам убрзања. Објаснити да је убрзање промена брзине у јединици времена. Да се обележава словом a и да је образац $a = v/t$. Дефинисати Други Њутнов закон и објаснити да је убрзање веће уколико је већа сила већа која делује, а мање уколико је већа маса тела на које делује сила.</p>
<p>КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ</p>	<p>Објаснити појам гравитације, као и дефинисати Њутнов закон гравитације. Образложити да су гравитационе силе увек привлачне, и да је то једини закон при коме је сила сразмерна маси. Односно, што је маса већа, гравитационе силе су јаче. То се посебно односи на небеска тела. Објаснити појам убрзања тела под дејством силе Земљине теже. Навести да интензитет силе Земљине теже није исти на свим местима на Земљи. Објаснити да је интензитет силе Земљине теже већи на половима него на екватору, јер су тачке на половима ближе центру Земље, него на екватору. Дефинисати појам тежине тела. Истаћи да је убрзање које Земљина тежа даје свим телима једнако за сва тела и назива се убрзање Земљине теже. Ово убрзање износи $g = 9,81 \text{ m/s}^2$. Потом дефинисати слободно падање тела. Навести да је слободно падање кретање које се врши само под дејством силе Земљине теже. Навести обрасце за брзину и пређени пут код слободног пада. Увести појмове хица навише и хица наниже, као и обрасце за висину (пређени пут) и брзину. Навести силе које се противе кретању тела- силе трења и силе отпора средине. Навести да постоје две врсте силе трења- сила трења клизања и сила трења котрљања. Навести образац за силу трења. Сила отпора средине је таква којом се средина супротставља кретању тела кроз њу. Интензитет силе отпора средине зависи од: густине средине, брзине кретања, чеоне површине тела и облика тела.</p>
<p>РАВНОТЕЖА ТЕЛА</p>	<p>Објаснити процес слагања и разлагања сила. Уколико се две силе које делују на тело, а да имају исти правац и смер, посматрају као једна, тај процес се назива слагање сила. Сила која замењује две или више сила назива се резултанта, а силе које замењује називају се компоненте. Поступак долажења до компоненти из резултанте назива се разлагање сила. Увести појам и врсте равнотеже тела. Објаснити да је тело у равнотежи ако на њега делују две или више сила, чија је резултанта једнака нули. Навести врсте равнотеже тела. Постоје стабилна, лабилна и индиферентна равнотежа.</p>
<p>МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА</p>	<p>Увести појам полуге и момента силе. Објаснити да се полуга користи у свакодневном животу. Полуга је свако чврсто тело које може да се обрће око непокретног ослонца. а на коју истовремено делују бар две силе, са тежњом да изазову супротна обртања око ослонца. Објаснити да су врсте полуге клацкалица, маказе.. Навести да се нормално растојање између ослонца полуге и правца деловања силе назива крак силе, а нормално растојање између ослонца полуге и правца деловања терета је крак терета. Момент силе је једнак производу силе и њеног крака. Записати образац и објаснити да је јединица мере за момент силе њутнметар. Такође, навести да постоји једнострана и двострана полуга, као и објаснити закон полуге.</p> <p>Навести појам силе потиска кроз објашњење Архимедовог закона. Дефинисати Архимедов закон.: сила потиска једнака је тежини телом истиснуте течности. Тежина истиснуте течности зависи од густине течности, запремине и убрзања Земљине теже.</p> <p>Истаћи да се под појмом рада подразумевају различити послови. Механички рад представља савлађивање свих супротстављања на неком путу. Рад се обележава словом A. Образац за рад је $A = F \cdot s$. Навести основну јединицу за рад Џул (J) као и веће и мање јединице. Постоје рад силе теже и рад силе трења. Навести обрасце и објаснити.</p> <p>Навести да је енергија уопште способност тела да изврши рад. Постоје потенцијална и кинетичка, чији је збир једнак механичкој енергији. Потенцијална енергија зависи од висине на којој се неко тело налази, а кинетичка од масе и квадрата брзине, односно од кретања. Објаснити и остале видове енергије. То су: механичка (потенцијална и кинетичка), топлотна, електрична, светлосна, хемијска, нуклеарна... Дефинисати закон одржања енергије у механици: Енергија се не може створити ни уништити, већ се може само пренети са једног тела на друго, без икаквих губитака. Објаснити појам снаге. Истаћи да се на основу рада и времена за који је он извршен, може дефинисати снага. Снага се обележава словом P, а образац је $P = A/t$. Јединица мере за снагу је Ват (W).</p>

<p>ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ</p>	<p>Објаснити да се осим механичких и светлосних, дешавају свакодневно и друге појаве. Оне су условљене загревањем или хлађењем тела, преласком тела из једног агрегатног стања у друго итд. У те појаве се убраја загревање и хлађење ваздуха, мржњење воде, топљење метала. То су топлотне појаве. Познато је да се сва тела на топлоти шире, а на хладноћи скупљају. Уколико се, при загревању, једна димензија тела шири у односу на друге две, таква појава се назива линеарно ширење тела. Увести појам температуре. Температура је физичка величина којом се описује степен загрејаности тела. У свакодневном животу се за мерење температуре користи Целзијусова скала. Нули те скале одговара тачка мржњења воде. Док температури од сто степени Целзијуса одговара тачка кључања воде. Научник Келвин је закључио да је најмања измерена температура у природи - 273°C и ова температура се назива апсолутна нула. Основна јединица температуре у Међународном систему јединица је Келвин (К). Објаснити претварање температуре из Целзијусове у Келвинове скале и обратно. Увести појам количине топлоте и топлотне равнотеже. Објаснити да енергија коју тело прима или отпушта у топлотним процесима назива се количина топлоте. Количина топлоте се изражава у Џулима (J), а обележава словом Q. Увести појам топлотне капацитивности. Ако се посматра загревање различитих маса исте супстанције, видимо да је количина топлоте коју тело прима сразмерна његовој маси и промени температуре. Потом наводимо да је количина топлоте која је потребна да се један килограм супстанције загреје за један степен Целзијуса, односно Келвина назива специфична топлотна капацитивност. Јединица мере за специфичну топлотну капацитивност је $\frac{J}{kgK}$ (Џул по килограму Келвина).</p>
-------------------------------	--

НАЧИНИ ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

У складу са утврђеним потребама извршити индивидуализацију наставе и обезбедити додатну образовну подршку:

- Просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива и прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања...);
- Коришћење вршњачке подршке и помоћи у остваривању прилагођених исхода и развијању компетенција;
- Размена искустава и сарадња са члановима одговарајућих стручних већа и тимова и Школи

Назив предмета	МАТЕМАТИКА
Циљ	Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештина- ма, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, спо- собност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	седми
Годишњи фонд часова	144 часа

ОБЛАСТ/ТЕМЕ	ИСХОДИ	САДРЖАЈ И
РЕАЛНИ БРОЈЕВИ	<ul style="list-style-type: none"> – израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција; – одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима; – на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима; – одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку; – нацрта график функције $y = kx$, $k \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$; – примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама; 	<p>Квадрат рационалног броја. Решавање једначине $x^2 = a$, $a \geq 0$; постојање ирационалних бројева (на пример решења једначине $x^2 = 2$).</p> <p>Реални бројеви и бројевна права. Квадратни корен, једнакост .</p> <p>Децимални запис реалног броја; приближна вредност реалног броја; апсолутна грешка. Основна својства операција с реалним бројевима.</p> <p>Функција директне пропорционалности $y = kx$, $k \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$.</p> <p>Продужена пропорција.</p>

ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА	<ul style="list-style-type: none"> – примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима; 	<p>Питагорина теорема (директна и обратна). Важније примене Питагорине теореме. Конструкције тачака на бројевној правој које одговарају бројевима , итд. Растојање између две тачке у координатном систему.</p>
ЦЕЛИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	<ul style="list-style-type: none"> – трансформише збир, разлику и производ полинома; – примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; – растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата); – примени трансформације полинома на решавање једначина; 	<p>Први део Степен чији је изложилац природан број; степен декадне јединице чији је изложилац цео број; операције са степенима; степен производа, количника и степена. Други део Алгебарски изрази. Полиноми и операције (мономи, сређени облик, трансформације збира, разлике и производа полинома у сређени облик полинома). Квадрат бинома и разлика квадрата. Растављање полинома на чиниоце коришћењем дистрибутивног закона, формуле за квадрат бинома и разлику квадрата. Примене.</p>
МНОГОУГАО	<ul style="list-style-type: none"> – примени својства страница, углова и дијагонала многоугла; – израчуна површину многоугла користећи обрасце или разлику површина; – конструише ортоцентар и тежиште троугла; – примени ставове подударности при доказивању једноставних тврђења и у конструктивним задацима; 	<p>Појам многоугла. Врсте многоуглова. Збир углова многоугла. Број дијагонала многоугла. Правилни многоуглови (појам, својства, конструкције). Обим и површина многоугла. Тежишна дуж троугла. Ортоцентар и тежиште троугла. Сложеније примене ставова подударности.</p>
КРУГ	<ul style="list-style-type: none"> – примени својства централног и периферијског угла у кругу; – израчуна обим и површину круга и његових делова; – преслика дати геометријски објекат ротацијом; 	<p>Централни и периферијски угао у кругу. Обим круга, број π. Дужина кружног лука. Површина круга, кружног исечка и кружног прстена. Ротација.</p>
ОБРАДА ПОДАКА	<ul style="list-style-type: none"> – одређује средњу вредност, медијану и мод. 	<p>Средња вредност, медијана и мод.</p>

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

Ученик је на крају обавезног образовања кроз наставу математике усвојио основне математичке концепте (нумеричке, алгебарске, геометријске, статистичке), овладао је основним математичким процесима (расуђивањем, комуникацијом, повезивањем, применом, моделовањем) и вештинама (рачунањем, алгебарским поступцима, мерењем, просторном визуелизацијом, радом са подацима, проценом, коришћењем калкулатора и информационо-комуникационим технологијама) потребним за даље школовање и живот. Оспособљен је да анализира и тумачи природне и друштвене појаве, решава проблеме и доноси одлуке у свакодневном контексту. Комуницира користећи математички језик, користи информационо- комуникационе технологије и друга средства.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ: Компетенција за целоживотно учење, комуникација, рад подацима и информацијама дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња.

ИСХОДИ ВОДЕ КА СЛЕДЕЋИМ СТАНДАРДИМА:

Реални бројеви

МА1.1.2. преведе децимални запис броја у разломак и обратно бројеве записане у различитим облицима.

МА1.1.3. упореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно бројевног израза

МА1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример $1/5$ од n , где је n дати природан број

МА2.1.1. реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану

МА2.1.2. израчуна степен датог броја, зна основне операције са степенима

МА2.1.4. одреди вредност функције дате таблицом или формулом

МА.3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног израза

МА.3.1.3. користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама

Питагорина теорема

МА.1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку; уме да израчуна непознату страну правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему)

МА.2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу и да решава задатке користећи Питагорину теорему

МА.3.3.2. користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеца, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише

Цели алгебарски изрази

МА.1.1.6. користи целе бројеве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представама

МА.2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама

МА.2.2.2. оперише са степенима и зна шта је квадратни корен

МА.2.2.3. сабира и одузима полиноме, уме да помножи два бинома и да квадрира бином

МА.3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног израза

МА.3.1.3. користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама

МА.3.2.2. користи особине степена и квадратног корена

МА.3.2.3. зна и примењује формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; увежбано трансформише алгебарске изразе и своди их на најједноставији облик

Многоугао

МА.2.3.1. одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима

МА.2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу и да решава задатке користећи Питагорину теорему

МА.3.3.2. користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеза, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише

МА.3.3.3. одреди централни и периферијски угао, рачуна површину исечка, као и дужину лука

Круг

МА.1.3.3. влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; уме да израчуна обим и површину круга датог полупречника)

МА.2.3.3. користи формуле за обим и површину круга и кружног прстена

МА.3.3.3. одреди централни и периферијски угао, рачуна површину исечка, као и дужину лука

Обрада података

МА.1.5.2. прочита и разуме податак са графикона, дијаграма или из табеле, и одреди минимум или максимум зависне величине

МА.1.5.3. податке из табеле прикаже графиконом и обрнуто

МА.2.5.2. чита једноставне дијаграме и табеле и на основу њих обради податке по једном критеријуму (нпр. одреди аритметичку средину за дати скуп података; пореди вредности узорка са средњом вредношћу

МА.2.5.3. обради прикупљене податке и представи их табеларно или графички; представља средњу вредност медијаном

МА.3.5.2. тумачи дијаграме и табеле

МА.3.5.3. прикупи и обради податке и сам састави дијаграм или табелу; црта график којим представља међузависност величин

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
РЕАЛНИ БРОЈЕВИ	<p>Увести појам квадрата рационалног броја p/q и илустровати га површином квадрата чија је страница управо p/q, на основу чега ученици треба да закључе да је квадрат произвољног рационалног броја ненегативан број. При израчунавању квадрата рационалних бројева равноправан статус треба дати квадрирању бројева у запису p/q и у децималном запису. Код решавања једначина облика $x^2 = a$, ученици уз наставникову помоћ изводе следеће закључке: дата једначина се може свести на једначину $x^2 = a = b^2$ и може имати једно ($a = 0$) или два решења ($a > 0$), али може бити и без решења ($a < 0$). Приликом увођења ознаке за квадратни корен нагласити разлику између, на пример, вредности и решења једначине $x^2 = 4$. У даљем раду показати да неке једначине облика $x^2 = a$ (на пример $x^2 = 2$) немају решења у скупу рационалних бројева, тј. да се у скупу рационалних мерних бројева не може израчунати мерни број странице квадрата чија је површина 2 (не инсистирати да ученици репродукују одговарајући доказ). На тај начин мотивисати увођење ирационалних бројева, јер из претходног следи да осим рационалних бројева треба имати на располагању и неке друге бројеве (на пример оне чији квадратни корен није рационалан број). Тада се уводи скуп реалних бројева као унија два дисјунктна скупа – скупа рационалних и скупа ирационалних бројева. Сада је природно и да се „рационална” права прошири у реалну праву и покаже како на таквој реалној правој постоје рационалне и ирационалне тачке. Нагласити, међутим, да скуп (позитивних) ирационалних бројева, осим квадратних корена рационалних бројева, садржи и многе друге елементе, од којих ће неки бити поменути касније (рецимо број π). На конкретним примерима ученици треба да уоче да сваки рационалан број има коначну или бесконачну периодичну децималну репрезентацију, а ирационални бројеви бесконачну непериодичну репрезентацију и обратно (ове чињенице не треба доказивати у општем случају). При израчунавању вредности корена и рачунања са коренима, када су њихове вредности ирационални бројеви, користити калкулатор или расположиве софтвере. За све реалне бројеве без обзира да ли имају коначну или бесконачну децималну репрезентацију увести појам приближне вредности и појам апсолутне грешке. Правила заокружљивања реалних бројева увести на следећи начин: на конкретним примерима, посматрањем могућих граница (интервала) у зависности од прецизности, ученици бирају приближне вредности тако да се при заокружљивању бира вредност са мањом апсолутном грешком, након чега се формулишу правила. Основна својства операција сабирања и множења реалних бројева посматрати и анализирати у поређењу с одговарајућим својствима у скупу рационалних бројева. Основна својства операције кореновања у \mathbb{R}^+ треба такође реализовати на примерима при чему се посебно третирају збир, разлика, производ и количник корена и њихови односи са кореном збира, разлике, производа и количника. При том посебну пажњу обратити на једнакост и њено тумачење. У оквиру ове теме се обрађује и функција директне пропорционалности $y = kx$ коју треба увести на конкретним примерима блиским искуству ученика (раст дужине пута са временом путовања при константној брзини, смањење водостаја реке ако је дневни пад протока константан ...). У почетним примерима ученици цртају тачкасти график којим се приказује функција за дискретне вредности променљиве, након чега се долази до конструкције графичког приказа у координатном систему. Тематску јединицу продужена пропорција треба, такође, реализовати на конкретним примерима (подела дате суме у датом размери, одређивање угла троугла ако је дат њихов однос, присуство метала у легурама ...). Посебну пажњу поклонити вези продужене пропорције са класичном двојном пропорцијом.</p>

ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА

Питагорина теорема је од великог значаја за даље математичко образовање и потребно је пажљиво методички и дидактички обрадити. Као мотивација за тему могу се користити историјски подаци најпре о потреби човека за употребом и конструкцијом правоуглих троуглова током изградње различитих објеката у укупном напретку цивилизације, а чије је законитости Питагора уочио и математички уобличио и формулисао. На примеру египатског троугла експериментом са конопцем цртежом или симулацијом на неком од динамичких софтвера упознати ученике са теоремом, а затим је и исказати и дати комплетан доказ. Потребно је да ученици схвате концепт Питагорине теореме, а не да напамет науче исказ. У том циљу током вежбања инсистирати на различитим ознакама катета и хипотенузе, као и различитим положајима самог правоуглог троугла, како би се ученици оспособили да Питагорину теорему користе касније у образовању

у различитим задацима из планиметрије, стереометрије и тригонометрије. Упознати ученике са карактеристичним Питагориним тројкама кроз примере и напоменути да таквих тројки има бесконачно много. Формулисати обрат Питагорине теореме и применити га у задацима.

У другом делу теме пажњу је потребно усмерити на примену Питагорине теореме на конструкције дужи чији је мерни број дужине ирационалан број и примену на квадрат, правоугаоник, једнакокраки и једнакостранични троугао, ромб и правоугли и једнакокраки трапез. Ученици треба да примењују Питагорину теорему и на једнакокрако правоугли троугао, правоугли троугао са углом од 30° и одређивање растојања двеју тачака у координатном систему.

Уколико наставник има техничких могућности у учионици, након усвајања Питагорине теореме на традиционалан начин, део ове теме може обрадити коришћењем неког од бесплатних динамичких софтвера који ученицима може још очигледније дочарати Питагорину теорему и примену теореме у различитим геометријским задацима и проблемима из свакодневног живота

ЦЕЛИ
АЛГЕБАРСКИ
ИЗРАЗИ

У првом делу ове теме уводи се појам степена променљиве природним бројем и изводе се основна својства те операције (множење и дељење степена једнаких основа, степеновање степена, као и правила за степен производа и количника). Ученици треба у потпуности да овладају одговарајућим трансформацијама да би, између осталог, били припремљени за упознавање са операцијама са полиномима које следе. Такође, уводи се појам степена са изложивоцем који је нула или негативан цео број, али само у случају основе која је декадна јединица. Приме-ри обухватају краће записивање врло малих рационалних бројева (примене у физици), као и канонско представљање рационалних бројева у децималном запису. Други део теме обухвата операције с целим алгебарским изразима (полиномима). Најпре се уводи појам полинома и увежбава израчунавање вредности таквог израза за конкретне вредности променљивих који у њему учествују. Затим се дефинишу основне операције са полиномима (сабирање, одузимање и множење) и увежбава довођење полинома на сређени облик. Притом се, по потреби, користи дистрибутивни закон (у облику $(a + b)(x + y) = ax + ay + bx + by$) и формула за квадрат бинома (у облику $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$). У наставку ове теме ученици треба да, на погодним примерима, уоче потребу растављања полинома на чиниоце (посебно у циљу решавања једначина). Затим треба увежбати то растављање коришћењем претходно наведених формула (али сада записаних у облику $ax + ay + bx + by = (a + b)(x + y)$, односно $a^2 + 2ab + b^2 = (a + b)^2$), као и формуле за разлику квадрата. Примере растављања тзв. непотпуног квадратног тринома обрађивати само на додатној настави. Сем поменуте примене на решавање једначина (на пример, облика $ax^2 + bx = 0$ и $x^2 - c^2 = 0$), овде се могу приказати примери решавања геометријских проблема за које је потребно познавање операција са полиномима. Многоугао – Многоугао увести као део равни ограничен многоугаоном линијом. Нагласити разлику између конвексних и неконвексних многоуглова, али даља разматрања ограничити само на конвексне многоуглове. Ученике треба наводити да уоче зависност броја дијагонала, као и зависност збира унутрашњих углова од броја темена многоугла. Приликом увођења правилних многоуглова, ученици треба да уоче да постоје многоуглови који нису правилни иако су све њихове странице једнаке, као и да постоје многоуглови који нису правилни иако су сви њихови углови једнаки. Посебно истаћи осну симетричност правилног многоугла и број оса симетрије, као и чињенице да се око правилног многоугла може описати круг и да се у њега може уписати круг. Из одговарајућих формула за једнакостранични троугао, ученици, уз помоћ наставника ако је потребно, изводе формуле којима се у правилном шестоуглу успостављају везе између странице, дуге дијагонале, краће дијагонале, полупречника уписаног и описаног круга. Кроз разноврсне примере и задатке (који се односе на троуглове, четвороуглове и правилне многоуглове) истицати примену ставова подударности троуглова и поступно развијати код ученика вештину доказивања. Доказати најважније особине троуглова и паралелограма. Увести појмове ортоцентар, тежишна дуж и тежиште троугла, и навести њихове особине. Примену ставова подударности и њихових последица проширити и на конструктивне задатке. Истаћи разлику између цртања и конструкције. Посебно треба издвојити 1) конструкције троуглова које поред датих страница/углова одређује и једна висина, односно тежишна дуж; 2) конструкције паралелограма и трапеза које поред датих страница/углова одређује и висина; 3) конструкције делтоида; 4) конструкције правилних многоуглова са 3, 4, 6, 8 или 12 темена које одређује страница, односно полупречник описаног/уписаног круга. На примерима илустровати ситуације када конструктивни задатак има више решења или нема решења, али не инсистирати на оваквим задацима. Израчунавање обима и површине многоугла илустровати разноврсним примерима и задацима. Приликом израчунавања површине користити разлагање многоуглова на троуглове и четвороуглове. Посебну пажњу посветити израчунавању површине правилног шестоугла. Важно је укључити и одређени број практичних примена рачунања површина.

<p>МНОГОУГАО</p>	<p>Многоугао увести као део равни ограничен многоугаоном линијом. Нагласити разлику између конвексних и неконвексних многоуглова, али даља разматрања ограничити само на конвексне многоуглове. Ученике треба наводити да уоче зависност броја дијагонала, као и зависност збира унутрашњих углова од броја темена многоугла. Приликом увођења правилних многоуглова, ученици треба да уоче да постоје многоуглови који нису правилни иако су све њихове стране једнаке, као и да постоје многоуглови који нису правилни иако су сви њихови углови једнаки. Посебно истаћи осну симетричност правилног многоугла и број оса симетрије, као и чињенице да се око правилног многоугла може описати круг и да се у њега може уписати круг. Из одговарајућих формула за једнакостранични троугао, ученици, уз помоћ наставника ако је потребно, изводе формуле којима се у правилном шестоуглу успостављају везе између стране, дуге дијагонале, краће дијагонале, полупречника уписаног и описаног круга. Кроз разноврсне примере и задатке (који се односе на троуглове, четвороуглове и правилне многоуглове) истицати примену ставова подударности троуглова и поступно развијати код ученика вештину доказивања. Доказати најважније особине троуглова и паралелограма. Увести појмове ортоцентар, тежишна дуж и тежиште троугла, и навести њихове особине. Примену ставова подударности и њихових последица проширити и на конструктивне задатке. Истаћи разлику између цртања и конструкције. Посебно треба издвојити 1) конструкције троуглова које поред датих страница/углова одређује и једна висина, односно тежишна дуж; 2) конструкције паралелограма и трапеца које поред датих страница/ углова одређује и висина; 3) конструкције делтоида; 4) конструкције правилних многоуглова са 3, 4, 6, 8 или 12 темена које одређује страница, односно полупречник описаног/уписаног круга. На примерима илустровати ситуације када конструктивни задатак има више решења или нема решења, али не инсистирати на оваквим задацима. Израчунавање обима и површине многоугла илустровати разноврсним примерима и задацима. Приликом израчунавања површине користити разлагање многоуглова на троуглове и четвороуглове. Посебну пажњу посветити израчунавању површине правилног шестоугла. Важно је укључити и одређени број практичних примена рачунања површина.</p>
<p>КРУГ</p>	<p>Полазећи од раније стечених знања и дефиниција кружне линије и кружне површи, треба размотрити могуће положаје и односе круга и праве, а такође и два круга у равни. Ученике треба подсетити на дефиниције тангенте и тетиве круга и искористити Питагорину терему за успостављање везе између полупречника круга, тетиве и централног одстојања тетиве. Централне теме су увођење појмова централног и периферијског угла, уочавање и доказивање тврђења о њиховом међусобном односу, као и одређивање обима и површине круга. Ученици би требало да експериментално утврде сталност односа обима и пречника кружнице. Када се уведе број π, ученике треба информативно упознати са његовом ирационалном природом. После обраде обима и површине круга, треба извести формуле за дужину кружног лука, површину кружног исечка и кружног прстена. У практичним израчунавањима користити приближну вредност 3,14 али повремено радити и са проценама 3,142; 22/7; 3,1. У оквиру дела теме који се односи на ротацију, треба се ограничити на ротације једноставнијих фигура око задате тачке и за задати угао. Објаснити ученицима позитиван и негативан смер ротације и урадити неколико примера ротације у координатном систему. Важно је да ученици уоче да се дужине дужи и величине углова не мењају при ротацији.</p>
<p>ОБРАДА ПОДАТАКА</p>	<p>Ову тему реализовати као пројектни задатак. Циљ пројектног задатка је да ученици овладају појмовима средња вредност, медијана и мод и истовремено се увере у применљивост обраде података у свакодневној пракси. Препорука је да се пројектни задатак реализује на конкретним примерима и предлог је да у седмом разреду то буде прикупљање, обрада и анализа података добијених анкетом. Теме се могу одабрати из животног окружења и њихов садржај би требало да буде близак узрасту ученика (на пример; коришћење ИКТ од стране ученика, расподела слободног времена ученика, еколошка свест младих...). Број питања у анкети не мора бити велики, највише 5-6, а истраживање треба реализовати тако да узорак не буде премали, али ни превелик и да се може реализовати у најближем окружењу (школа, породица, комшилук...).</p>

Обрада података : Предлог је да се пет расположивих часова реализује по следећем плану :

Р.б. часа	САДРЖАЈ РАДА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА
1.	- Избор теме истраживања - Конструкција анкетних питања	Наставник објашњава пројектни задатак, а ученици предлажу теме за истраживање и 5-6 анкетних питања.
2.	- Упутство за анкетање - Спровођење истраживања анкетањем	Сваки ученик добија 4-5 анкетних листића.
3.	- Обнављање и доградња појмова: узорак, нумеричка процентуална расподела, графички приказ	На једном (нумерички потпуно припремљеном) примеру се илуструју сви наведени – познати и нови појмови.
4.	- Подела ученика на групе - Упућивање у начин обраде података добијених анкетањем - Обрада резултата анкете	Формирају се нехомогене истраживачке групе. Свака група обрађује једно питање за које је задужена (може се користити и Excel) и припрема презентацију резултата
5.	- Презентација резултата анкете	Групе приказују резултате свог истраживања (таблични приказ резултата обраде питања из анкете, процентуалну расподелу, графички приказ, израчунавање средње вредности, медијане

Назив предмета :	БИОЛОГИЈА
Циљ :	Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, разуме значај биолошке разноврсности и потребу за одрживим развојем и развије одговоран однос према себи и природи.
Разред:	Седми
Годишњи фонд часова:	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	<ul style="list-style-type: none"> - прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења; – упореди бесполно и полно размножавање – идентификује разлике између митозе и мејозе на основну промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији; – одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији; – шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу; 	<ul style="list-style-type: none"> - Улога и значај једра у метаболизму ћелије. Хромозоми, ДНК и појам гена (алел, генотип, фенотип) - Деоба ћелије (хромозоми, настајање телесних и полних ћелија). - Прво Менделово правило наслеђивања, крвне групе, трансфузија и трансплантација. - Наслеђивање пола. - Наследне болести. - Животни циклуси биљака и животиња .Смена генерација. Једнополни и двополни организми. Значај и улога полног размножавања .
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	<ul style="list-style-type: none"> – одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи; – упореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота” према начину на који обављају животне процесе; – користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива; 	<ul style="list-style-type: none"> - Основни принципи организације живих бића. Појам симетрије – типични примери код једноћелијских и вишећелијских организама; биолошки значај. - Симетрија, цефализација и сегментација код животиња. - Присуство/одсуство биљних органа, (симетрија и сегментација код биљака). - Ћелије са специфичном функцијом: мишићне, крвне, нервне, ћелије затварачице... - Грађа и улога ткива, органа, органских система и значај за функционисање организма. - Компаративни преглед грађе главних група биљака, гљива и животиња – сличности и разлике у обављању основних животних процеса на методски одабраним представницима.

<p>ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА</p>	<ul style="list-style-type: none"> – разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомих кључева; – повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста – фосила; 	<ul style="list-style-type: none"> - Основни принципи систематике (Карл Лине, биномна номенклатура). Приказ разноврсности живота кроз основне систематске категорије до нивоа кола и класе. - Докази еволуције, фосили и тумачење филогенетских низова (предачке и потомачке форме, прелазни фосили).
<p>ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; – илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције; – упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима; – повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому са животним формама које га насељавају; – анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције; – идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; – предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима; 	<ul style="list-style-type: none"> - Састав и структура популација. Популациона динамика (природни прираштај и миграције). - Абиотички фактори и биотички односи као чиниоци природне селекције (адаптације). - Мреже исхране. - Животне области. - Конвергенција и дивергенција животних форми. - Заштита природе. - Заштита биодиверзитета.
<p>ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; – идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); – планира време за рад, одмор и рекреацију; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – аргументује предности вакцинације; – примени поступке збрињавања лакших облика крварења; – расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости. 	<ul style="list-style-type: none"> - Примери наследних болести. - Особине и грађа вируса. Болести изазване вирусима. - Имунитет, вакцине. - Пулс и крвни притисак. - Прва помоћ: повреде крвних судова (практичан рад). - Принципи уравнотежене исхране и поремећаји у исхрани. - Значај правилног чувања, припреме и хигијене намирница; тровање храном. - Промене у адолесценцији. -Здрави стилови живота (сан, кондиција, итд). - Последице болести зависности – наркоманија.

ОБЛАСТ/ТЕМА	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	<p>компетенција за учење; комуникација; дигитална компетенција; одговоран однос према околини; одговоран однос према здрављу; одговорно учешће у демократском друштву; предузимљивости оријентација ка предузетништву; рад са подацима и информацијама; решавање проблема; сарадња; естетичка компетенција.</p>	<p>БИ.1.2.1. БИ.1.2.2. БИ.1.2.3. БИ.2.2.1. БИ.2.2.3. БИ.3.2.1. БИ.3.2.2. БИ.3.2.4. БИ.1.2.4. БИ.1.2.5. БИ.2.2.4. БИ.2.2.5. БИ.2.2.6. БИ.3.2.4. БИ.3.2.5. БИ.1.2.7. БИ.2.2.7. БИ.2.2.8. БИ.2.2.9. БИ.3.2.6. БИ.3.2.7. БИ.3.2.8. БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3. БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.</p>
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ	<p>компетенција за учење; комуникација; дигитална компетенција; одговоран однос према околини; одговоран однос према здрављу; одговорно учешће у демократском друштву; предузимљивост и оријентација ка предузетништву; рад са подацима и информацијама; решавање проблема; сарадња; естетичка компетенција.</p>	<p>БИ.1.4.1. БИ.1.4.2. БИ.2.4.1. БИ.2.4.2. БИ.2.4.3. БИ.3.4.1. БИ.1.4.3. БИ.2.4.3. БИ.2.4.4. БИ.3.4.2. БИ.3.4.3. БИ.3.4.4. БИ.1.4.4. БИ.2.4.5. БИ.3.4.5. БИ.1.4.5. БИ.1.4.6. БИ.1.4.7. БИ.1.4.8. БИ.2.4.8. БИ.2.4.9. БИ.3.4.6. БИ.3.4.7. БИ.3.4.8. БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3. БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.</p>
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	<p>компетенција за учење; комуникација; дигитална компетенција; одговоран однос према околини; одговоран однос према здрављу; одговорно учешће у демократском друштву; предузимљивост и оријентација ка предузетништву; рад са подацима и информацијама; решавање проблема; сарадња естетичка компетенција.</p>	<p>БИ.1.3.1. БИ.1.3.2. БИ.2.3.1. БИ.2.3.2. БИ.3.3.1. БИ.1.3.3. БИ.1.3.4. БИ.1.3.5. БИ.1.3.6. БИ.2.3.3. БИ.2.3.4. БИ.3.3.3. БИ.3.3.4. БИ.1.3.8. БИ.1.3.9. БИ.1.3.10. БИ.2.3.5. БИ.2.3.6. БИ.3.3.5. БИ.3.3.6. БИ.2.6.1. БИ.1.6.1. БИ.1.6.2. БИ.3.6.1. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3. БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.</p>

<p>ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ</p>	<p>компетенција за учење; комуникација; дигитална компетенција; одговоран однос према околини; одговоран однос према здрављу; одговорно учешће у демократском друштву; предузимљивости оријентација ка предузетништву; рад са подацима и информацијама; решавање проблема; сарадња; естетичка компетенција.</p>	<p>БИ.1.1.4. БИ.2.1.3. БИ.3.1.4. БИ.1.1.5. БИ.2.1.4. БИ.3.1.5. БИ.1.3.8. БИ.1.3.9. БИ.1.3.10. БИ.2.3.5. БИ.2.3.6. БИ.3.3.5. БИ.3.3.6. БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3.</p>
<p>ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ</p>	<p>компетенција за учење; комуникација; дигитална компетенција; одговоран однос према околини; одговоран однос према здрављу; одговорно учешће у демократском друштву; предузимљивост и оријентација ка предузетништву; рад са подацима и информацијама; решавање проблема; сарадња; естетичка компетенција;</p>	<p>БИ.1.5.1. БИ.1.5.2. БИ.1.5.3. БИ.1.5.4. БИ.1.5.5. БИ.2.5.1. БИ.3.5.1. БИ.3.5.2. БИ.1.5.7. БИ.1.5.8. БИ.1.5.9. БИ.2.5.4. БИ.3.5.6. БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3. БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.</p>

Исходи воде ка следећим стандардима:

1. Наслеђивање и еволуција

БИ.1.3.1. разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте

БИ.1.3.2. зна основне појмове о процесима размножавања

БИ.1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал

БИ.1.3.4. зна за појам и основну улогу хромозома

БИ.1.3.5. зна основне принципе наслеђивања

БИ.1.3.6. зна како делују гени и да се стечене особине не наслеђују

БИ.1.3.7. зна да од зигота настаје организам и да се тај процес назива развиће

БИ.1.3.8. зна основне научне чињенице о еволуцији животног Земљи

БИ.1.3.9. зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа

БИ.1.3.10. зна да је природно одабирање основни механизам прилагођавања организама

БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење)

БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату

БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада

БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ и навођење наставника

БИ.2.3.1. разуме основне разлике између полног и бесполог размножавања

БИ.2.3.2. разуме механизам настанка зигота

БИ.2.3.3. разуме зашто потомци личе на родитеље и њихове претке, али нису идентични са њима

БИ.2.3.4. зна да на развиће организама поред генетичког материјала утиче и средина

БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизма

БИ.2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине

БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату

БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата

БИ.3.3.1. разуме разлику између телесних и полних ћелија у погледу хромозома и деоба

БИ.3.3.2. разуме да полне ћелијенастају од посебних ћелија у организму

БИ.3.3.3. зна функцију генетичког материјала и његову основну улогу у ћелији

БИ.3.3.4. зна да је број хромозома у ћелији карактеристика врсте

БИ.3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције

БИ.3.3.6. разуме да човек може да утиче на смер и брзину еволуционих промена својих популација и популација других врста

2. Јединство грађе и функције као основа живота

БИ.1.1.3. препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња

БИ.1.1.4. уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих

БИ.1.2.1. зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије

БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија

БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма

БИ.1.2.4. познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси

БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном

БИ.1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање)

БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином

БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење)

БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату

БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада

БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ и навођење наставника

БИ.2.1.2. познаје и користи критеријуме за разликовање биљака и животиња и примењује их у типичним случајевима

БИ.2.2.1. разуме да постоје одређене разлике у грађи ћелија у зависности од функције коју обављају у вишећелијским организмима (разлике између биљне и животињске ћелије, између коштане и мишићне ћелије и сл.)

БИ.2.2.2. зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке: зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, а органи са истом функцијом системе органа

БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека

БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам

БИ.2.2.5. разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу) сложене (хранљиве) материје

БИ.2.2.6. разуме да и у биљној и у животињској ћелији сложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађа енергија у процесу који се назива дисање

БИ.2.2.7. познаје термин хомеостаза и зна шта он значи

БИ.2.2.8. зна да је неопходна координација функција у вишећелијским организмима и зна који органски системи омогућавају ову интеграцију

БИ.2.2.9. зна да нервни и ендокрини систем имају улогу у одржавању хомеостазе

БИ.2.6.4. уме на задатом примеру, уз помоћ наставника, да постави хипотезу, формира и реализује једноставан експеримент и извести о резултату

БИ.3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевима

БИ.3.1.4. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа класе / реда најважнијих група

БИ.3.2.1. зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и човека

БИ.3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност

БИ.3.2.3. разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције

БИ.3.2.4. разуме да је у остваривању карактеристичног понашања неопходна функционална интеграција више система органа и разуме значај такве интеграције понашања за преживљавање

3. Порекло и разноврсност живота

БИ.1.1.4. уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике istих

БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија

БИ.1.3.8. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи

БИ.1.3.9. зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа

БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење)

БИ.2.1.3. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе

БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме

БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизма

БИ.3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције

4. Живот у екосистему

БИ.1.4.1. препознаје основне еколошке појмове (животна средина, станиште - биотоп, животна заједница - биоценоза, популација, еколошка ниша, екосистем, биом, биосфера) и зна најопштије чињенице о њима

БИ.1.4.2. препознаје утицаје појединих абиотичких и биотичких фактора на организме и популације

БИ.1.4.3. уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланаца исхране и правце кружење најважнијих супстанци (вода, угљеник, азот)

БИ.1.4.4. препознаје животне услове који владају у карактеристичним екосистемима Србије и најважније представнике врста који их насељавају;

БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме

БИ.2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине

БИ.2.4.1. употребљава еколошке појмове у опису типичних ситуација у природи

БИ.2.4.2. зна и правилно именује делове екосистема, заједница и популација и зна да опише везе између делова

БИ.2.4.3. уме да на разноврсним примерима одреди основне материјалне и енергетске токове у екосистему, основне односе исхране и најважнија својства биоценоза и популација

БИ.2.4.7. зна да објасни основне прилагођености живих организама на живот у ваздушној, воденој и земљишној средини

БИ.3.1.5. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у комплексним ситуацијама у сложенијим заједницама

БИ.3.3.6. разуме да човек може да утиче на смер и брзину еволуционих промена својих популација и популација других врста

БИ.3.4.2. разуме да се уз материјалне токове увек преноси и енергија и обратно и интерпретира односе исхране у екосистему (аутоτροφне, хетеротрофне, сапротрофне животне комплексе, ланце исхране и трофичке пирамиде)

БИ.3.4.7. познаје механизме деловања мера заштите животне средине, природе и биодиверзитета

5. Човек и здравље

БИ.1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава

БИ.1.5.2. разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране

БИ.1.5.4. разуме зашто је важно да се придржава званичних упутстава која се односе на заразне болести (епидемије и пандемије)

БИ.1.5.8. зна и разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова (сна, одмора)

БИ.1.5.12. зна да болести зависности (претерана употреба дувана, алкохола, дроге) неповољно утичу на укупан квалитет живота и зна коме може да се обрати за помоћ (институцијама и стручњацима)

БИ.2.5.1. познаје основне механизме деловања превентивних мера у очувању здравља

БИ.2.5.2. разуме значај и зна основне принципе правилног комбиновања животних намирница

БИ.2.5.3. зна како се чува хранљива вредност намирница

БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека

БИ.2.5.5. зна механизме деловања хемијских материја на физиолошке процесе у организму и на понашање (утицај алкохола, различитих врста дрога, енергетских напитака и сл.)

БИ.3.5.1. познаје узроке и физиолошке последице заразних болести

БИ.3.5.2. познаје основне принципе лечења заразних и других болести

БИ.3.5.3. разуме основне биолошке процесе

БИ.3.5.6. разуме механизме поремећаја функције појединих органа

БИ.3.5.7. познаје основне биолошке механизме који доводе до развијања болести зависности

Опште предметне компетенције:

Компетенција за учење:

- Стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство.
- Развија свест и о стваралачкој природи учења.
- Истрајан је и превазилази тешкоће у учењу.
- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење;
- разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом;
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања;
- Користи могућности ваншколског учења;

Решавање проблема:

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.
- Самостално или консултуј ући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара.

- Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.

Рад с подацима и информацијама:

- Користи и самостално проналази различите изворе информација и података, (библиотеке, медије, интернет, институције, личну комуникацију, итд.)
- Критички разматра њихову поузданост и ваљаност, разврстава их и повезује релевантне информације из различитих извора
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области.
- Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.

Комуникација:

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, путем интернета итд.).
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Одговорно учешће у демократском друштву:

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Познаје права детета и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).

Естетичка компетенција:

- Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.
- Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

Сарадња:

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара,

- Познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару,
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Дигитална компетенција:

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ.

Одговоран однос према околини:

- Уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу.
- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
- Спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине.
- Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.

Одговоран однос према здрављу:

- Познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, важност доручка, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране.
- Познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора
- Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност.
- Познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора
- Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.
- Уочава опасности по здравље и доноси одлуке значајне за превенцију болести и очување здравља и укључује се у друштвене активности значајне за превенцију болести и очување здравља

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију.
- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.
- Реализује унапред осмишљене идеје и учествује у пројектима који се тичу школе и локалне заједнице.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Специфичне предметне компетенције

- овладавање знањима и вештинама о јединству живота на Земљи
- дефинисање заједничких особина живих бића , познавање основних чинилаца у њиховој грађи и функцији
- разумевање повезаности између грађе и функције живих бића
- самоостална израда упоредног прегледа грађе и функције живих бића
- познавање основних чињеница о болестима и повредама и како правилно реаговати и пружити адекватну помоћ
- познавање основних појмова и чињеница о организацији наследног материјала
- познавање разноврсности живог света из непосредне околине и одговоран однос према њему
- уочава везу између узрока и последица загађивања животне средине и на основу тога разуме потребу заштите здравља и животне средине
- користи знања о разноврсности живог света из своје околине ради побољшања квалитета сопственог живота и одговорног односа према себи
- вредновање основних чињеница о пореклу живота на Земљи
- одговоран став према животној средини у складу са принципима одрживог развоја
- овладавање знањима и вештинама при поставци и реализацији практичног или лабораторијског рада , где се ученик оспособљава да самостално или у групи посматра , систематски сакупља и обрађује биолошки материјал , нализира и интерпретира добијене информације
- Анализира на који начин долази до поремећаја у нормалном функционисању организма , шта доводи до нарушавања здравља , заступање здравог начина живота

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
<p>НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Потребно је повезати знања ученика о појмовима гена и ДНК и њиховом положају у ћелији прокариота и еукариота. - Уводи се појам хромозома (од чега се састоје, како изгледају у деоби и ван ње, улога хромозома у контроли метаболизма ћелије, при чему је појам метаболизма познат из претходног разреда). На примеру људског кариограма, објаснити парове хромозома и да хромозоми једног пара се називају хомологи хромозоми.(навести њихово порекло – од оца и мајке). Последњи пар хромозома на кариограму чине полни хромозоми и да су код жена исти а код мушкараца различити. Остали хромозоми, осим полних, се називају телесни. - У остваривању исхода идентификују се разлике митозе и мејозе на основу промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији је најприкладније користити моделе деоба које ученици могу самостално да направе На основу модела ученик може да опише ток сваке деобе, да их упореди и да направи табелу разлика митозе и мејозе - Важно је надовезати садржај о размножавању на садржај који се односи на ћелијске деобе. Бесполно размножавање треба повезати са митозом и настанком идентичних ћелија, због чега су потомци генетички идентични једном родитељу. Потребно је дати примере бесполог размножавања код биљка и животиња. Полно размножавање треба повезати са мејозом, деобом којом настају гамети, чијим спајањем ће се гени родитеља искомбиновати, у јединствену комбинацију коју свака јединка носи. -Ток развића вишећелијских организама објаснити на моделу човека, а ученици самосталним истраживањем треба да дођу до података о животним циклусима животиња из непосредног окружења. -Објаснити појам генотипа кроз постојање два алела за један ген на хомологим хромозомима (један наслеђен од маме, а други од тате), а фенотипа на видљивим особинама. -Треба дати шему наслеђивања неке особине (светле очи/тамне очи) у једној генрацији и на њој објаснити Менделово правило. - Као примере промена стања организма или наследних болести могу се навести болести које зависе: само од наслеђених гена (срасли прсти, једна врста патуљастог раста), од наслеђених гена и начина живота (дијабетес), оне које су везане за полне хромозоме (хемофилија), болести које су одређене већим бројем гена и такође зависне од начина живота (шизофренија), или су последица промене у броју хромозома (Даунов синдром). - У остваривању наставе потребно је подстицати истраживачки рад ученика основних сличности и разлика спољашње и унутрашње грађе и функционисања различитих живих бића, треба користити школски микроскоп, обрађивати примере из непосредног окружења и водити рачуна да се ученици хумано опходе према живим бићима које истражују
<p>ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Акцентат треба да буде на ученичком истраживању основних принципа организације живих бића и значају ткива, органа и органских система и за функционисање организма. Симетричност тела треба обрадити као особину која се јавља у свим групама живих организама (једноћелијских и вишећелијских), са типичним примеријам радијалне (зрачне), билатералне (двобочне) симетрије и асиметрије. Код обраде симетрије/ асиметрије једноћелијских организама корисити примере познатих врста које су обрађиване у претходним редовима. Посебно обратити пажњу на појаву симетрије/асиметрије код биљака (симетрија цвета, листа...), као и на облике симетрије код животиња, како би се разумео значај симетрије тела за живот у воденој и копненој средини. Цефализацију(овај стручни појам не треба користити) код животиња би требало описати као груписање главних органа за пријем и спровођење информација у предњем делу тела, јер овај део тела први ступа у контакт са спољашњом средином. -Главне групе једноћелијских еукариотских организам треба обрадити кроз упоредни преглед грађе и сличности/ разлике основних животних функција код једноћелијске алге, амебе, бичара, трепљара. Не ићи у детаљније систематске поделе у оквиру групе Протиста.

	<p>-Сличности и разлике у грађи ткива и органа значјних за обављање основних вегетативних процеса (исхрана, дисање и излучивање) биљака обрадити паралелно, тј. компаративним прегледом грађе методки одбраних представника (вишећелијска алга, маховина, папрат, голосеменица, скривеносеменица).</p> <p>-Компаративни преглед грађе и функцијеживотиња треба реализовати кроз обраду на методски одабраним представницима, који су од раније били познати ученицима</p> <p>-Компаративни преглед грађе главних група гљива : плесни, квасци и печурке треба обрадити кроз преглед сличности и разлика у обављању основних животних процеса на методски одабраним представницима. Са гљивама треба обрадити и лишјајеве, ко пример обострано корисне заједниц организама.</p>
<p>ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА</p>	<p>-Увод у суистематику би требало засновати на приказ основних принципа систематике, навођењем основних систематских категорија, као и спомињањем биномне номенклатуре. На основу биномне номенклатуре се може демнстрирати принцип-врсте унутар једног рода, а затим се по истом прниципу може појаснити припадност родова једној фамилији, фамилија по реду итд.</p> <p>- Систематику треба обрадити мање детаљно, а инсистирати на правилима примене, односно практичној примени дихотомног кључа, чиме би ученици, након демонстрације одговарајућих примера од стране наставника, били оспособљени да сами разврставју жива бића и на основу задатих дритеријума одреде њихову позицију на дрвету живота.</p> <p>- Основне принципе систематике, кроз порекло и диверзификацију група организам од заједничког претка, треба ислустровати приказом прелазних фосила.</p>
<p>ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ</p>	<p>- Препорука је да се користе теренска истраживања у паровима/групи.</p> <p>-Ученици треба да прикупе податке о различити врстама које живе на различитим стаништима. Није неопходно да знају назив врсте, довољно је да их разликују.</p> <p>-Знања о еколошким факторима треба да повежу са природном селекцијом.</p> <p>-Потребно је проширити и продубити знања о трофичким односима и ланцима исхране. Обрада треба да буде праћена радионичарским, односно групним радом.</p> <p>-Потребно је обрадити комплекс еколошких фактора који одређују распрострањење 8 основних животних области на копну (тундре, тајге, лишћарске листопадне шуме, медитеранске шуме и макије, саване, кишне тропске шуме , степе и пустиње).</p> <p>-Грађа органа за варење// начин исхране може се повезати са актерима ланаца исхране/мреже исхране. Слично је и са подударношћу опрашивача и цветова, у оквиру исте области.</p> <p>- На основу позитивних примера деловања човека на животну средину, ученици треба да осмисле предлоге (који се односе на стање у сцвих 8 копнених животних области, као и у воденим биомима), уз напомену да свака акција није уједно и добра акција.</p>
<p>ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ</p>	<p>-Требало би обрадити особине и грађу вируса, ко и начине преношења и превенције најчешћих вирусних болести. Пожељно је да то буду болести против којих постоји вакцина. Истовремено, то је и прилика да се ученици подсети путева преношења и начина превенције најчешћих бактеријских болести (6. разред).</p> <p>-При обради имунитета и вакцинације требало би се задржати на основном објашњењу настанка имунитета без дубљег залажења у механизме настанка антитела.</p> <p>- Током обраде правила чувања и припремања намирница наставник би требало да упуту ученике да повежу сазнања са оним што им је познато о бактериама (6.разред) и гљивама (раније 7.разред).</p> <p>- Потребно је да ученик зна да коришћење психоактивних супстанци доводи до физичке и психичке зависности, у којој је то мери штетно за поједница, породицу, друштво, ко и да зна коме се треба обратити за помоћ и лечење од зависности. Могу се емитовати едукативни филмови.</p>

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА: Физика, Хемија, Математика ,Физичко и здравствено васпитање ,Информатика и рачунарство ,Географија ,Техника и технологија ,Ликовна култура ,Српски језик и књижевност

Начин остваривања програма (методе и технике)

Програм биологије за седми разред је део спиралног наставног програма биологије за основну школу и оријентисан је на остваривање исхода.
Спирални наставни програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација, до којих долази самостално уз подршку наставника. У сваком наредном разреду количина информација – знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходним разредима и знањем стеченим неформалним образовањем, уз постепено подизање захтева. На тај начин се знања постепено проширују и продубљују, односно граде.
Главна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода биологије је настава усмерена на учење у школи, што значи да ученик треба да учи: <ul style="list-style-type: none">- <i>смислено</i>: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из биологије и других предмета;- <i>проблемски</i>: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;- <i>дивергентно</i>: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;- <i>критички</i>: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;- <i>кооперативно</i>: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.
Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.
Наставник за припрему рада на часу треба да користи уџбеник одобрен од стране Министарства просвете и спорта и да се усавршава пратећи акредитоване семинаре и најновију стручну литературу. Препорука је да наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима (представљање група организама Веновим дијаграмима, писање есеја на матерњем и страном језику који уче, цртање итд.).

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:

Наслеђивање и еволуција

- Иницијално тестирање
- Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
- Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
- Домаћи задатак
- Проблемски задаци
 - Јединство грађе и функције као основа живота
 - Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
 - Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
 - Домаћи задатак
 - Лабораторијске вежбе
 - Проблемски задаци
 - Пројектна настава
 - Писана провера
 - објективни тестови са допуњавањем кратких одговора
 - задаци са означавањем
 - задаци вишеструког избора
 - спаривање појмова

Порекло и разноврсност живота

- Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
- Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
- Домаћи задатак
- Проблемски задаци
- Писана провера
- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора
- задаци са означавањем
- задаци вишеструког избора
- спаривање појмова

Живот у екосистему

- Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
- Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
- Домаћи задатак
- Проблемски задаци
- Пројектна настава
- Писана провера
- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора
- задаци са означавањем
- задаци вишеструког избора
- спаривање појмова

Човек и здравље

- Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
- Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
- Домаћи задатак
- Проблемски задаци
- Пројектна настава
- Писана провера
- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора
- задаци са означавањем
- задаци вишеструког избора
- спаривање појмова

Назив предмета :	ХЕМИЈА
Циљ:	Циљ учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу и тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.
Разред:	Седми
Годишњи фонд часова:	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС	<ul style="list-style-type: none"> – идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама, и принципима одрживог развоја; 	Предмет изучавања хемије. Везе између хемије и других наука. Примена хемије у различитим делатностима и свакодневном животу. Супстанца. Врсте супстанци: хемијски елементи, хемијска једињења и смеше. Демонстрациони огледи: демонстрирање узорака елемената, једињења и смеша.
ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА	<ul style="list-style-type: none"> – правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; – експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци; – повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневно животу и различитим професијама; 	<p>Хемијска лабораторија и експеримент. Лабораторијско посуђе и прибор.</p> <p>Физичка и хемијска својства супстанци. Физичке и хемијске промене супстанци.</p> <p>Демонстрациони огледи:</p> <p>демонстрирање правилног руковања лабораторијским посуђем и прибором, и правилног извођења основних лабораторијских техника рада; испитивање физичких и хемијских својстава и промена супстанци.</p> <p>Лабораторијска вежба 1: основне лабораторијске технике рада: мешање, уситњавање и загревање супстанци.</p> <p>Лабораторијска вежба 2: физичка својства супстанци, мерење масе, запремине и температуре супстанце.</p> <p>Лабораторијска вежба 3: физичке и хемијске промене супстанци.</p>
АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ	<ul style="list-style-type: none"> – налази потребне информације у различитим изворима користећи основну хемијску терминологију и симболику; – објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу; 	<p>Атоми хемијских елемената. Хемијски симболи.</p> <p>Грађа атома: атомско језгро и електронски омотач.</p> <p>Атомски и масени број, изотопи.</p> <p>Распоред електрона по нивоима у атомима елемената.</p> <p>Периодни систем елемената (ПСЕ), закон периодичности и веза између броја и распореда електрона по нивоима у атомима елемената и положаја елемената у ПСЕ.</p> <p>Племенити гасови. Својства и примена.</p>

	<p>– објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима;</p> <p>– представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула;</p> <p>– повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемента;</p>	<p>Демонстрациони огледи: формулисање претпоставке о честичној грађи супстанци.</p> <p>Вежба 4: одређивање валентног нивоа и броја валентних електрона.</p>
<p>МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА</p>	<p>– разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула;</p> <p>– разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци;</p>	<p>Ковалентна веза: молекули елемената и молекули једињења.</p> <p>Атомска и молекулска кристална решетка.</p> <p>Јонска веза и јонска кристална решетка.</p> <p>Валенца. Хемијске формуле и називи.</p> <p>Демонстрациони огледи: својства супстанци са ковалентном и јонском везом.</p> <p>Лабораторијска вежба 5: упоређивање својстава супстанци са јонском и супстанци са ковалентном везом.</p>
<p>ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ</p>	<p>– разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша;</p> <p>– објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце;</p> <p>– изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора;</p>	<p>Смеше: хомогене и хетерогене.</p> <p>Раствори – хомогене смеше. Растварање и растворљивост. Вода и ваздух – хомогене смеше у природи.</p> <p>Масени процентни састав смеша.</p> <p>Раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета.</p> <p>Демонстрациони огледи: састав и својства смеша; раствори и њихова својства; растворљивост; незасићени, засићени и презасићени раствори; раздвајање састојака смеша.</p> <p>Лабораторијска вежба 6: испитивање растворљивости супстанци.</p> <p>Лабораторијска вежба 7: раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета.</p>
<p>ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ</p>	<p>– изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора;</p> <p>– напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење;</p>	<p>Хемијске реакције. Закон одржању масе. Хемијске једначине.</p> <p>Демонстрациони огледи: мерење и упоређивање укупне масе супстанци пре и после хемијске реакције у отвореном и затвореном реакционом систему.</p> <p>Вежба 8: састављање једначина хемијских реакција.</p>
<p>ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ</p>	<p>– квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна маса;</p>	<p>Релативна атомска и релативна молекулска маса.</p> <p>Количина супстанце и мол. Моларна маса.</p> <p>Закон сталних односа маса.</p> <p>Масени процентни састав једињења. Израчунавања на основу једначина хемијских реакција.</p> <p>Лабораторијска вежба 9: мерење масе супстанце и израчунавање моларне масе и количине супстанце.</p>

<p>ВОДОНИК И КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА. СОЛИ</p>	<p>– опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника; – разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења; – индикаторима испита и на рН скали процени киселост раствора; – тумачи ознаке са амбалаже супстанци / комерцијалних производа.</p>	<p>Водоник. Кисеоник. Оксидација, сагоревање и корозија. Оксиди: хемијске формуле, називи и основна својства. Киселине: хемијске формуле, називи и основна својства. Хидроксиди (базе): хемијске формуле, називи и основна својства. Мера киселости раствора: рН-скала. Неутрализација – хемијска реакција киселина и хидроксида (база). Соли: формуле и називи. Демонстрациони огледи: испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора; реакција неутрализације. Лабораторијска вежба 10: испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора.</p>
--	---	---

ОБЛАСТ/ТЕМА	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА
Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.3, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.1.12, ХЕ.1.5.1, ХЕ.1.6.1, ХЕ.1.6.2; ХЕ.2.1.2, ХЕ.2.6.3; ХЕ.3.1.1, ХЕ.3.1.2, ХЕ.3.1.8.
Хемијска лабораторија	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.3, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.1.9, ХЕ.1.1.10, ХЕ.1.1.12, ХЕ.1.2.10, ХЕ.1.5.1, ХЕ.1.6.1, ХЕ.1.6.2; ХЕ.2.1.1, ХЕ.2.1.5, ХЕ.2.1.7, ХЕ.2.6.1, ХЕ.2.6.2, ХЕ.2.6.3; ХЕ.3.1.8, ХЕ.3.6.1, ХЕ.3.6.2, ХЕ.3.6.3, ХЕ.3.6.4. ХЕ.3.1.2, ХЕ.3.1.8.
Атоми и хемијски елементи	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.8; ХЕ.2.1.2; ХЕ.3.1.2, ХЕ.3.1.4.
Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.3, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.5, ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.1.10, ХЕ.1.1.11; ХЕ.2.1.1, ХЕ.2.1.2, ХЕ.2.1.4; ХЕ.3.1.1, ХЕ.3.1.3, ХЕ.3.1.4, ХЕ.3.1.7.
Хомогене и хетерогене смеше	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.5, ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.7, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.1.9, ХЕ.1.1.10, ХЕ.1.1.11, ХЕ.1.1.12, ХЕ.1.2.10, ХЕ.1.6.1; ХЕ.2.1.2, ХЕ.2.1.3, ХЕ.2.1.5, ХЕ.2.1.6, ХЕ.2.1.9, ХЕ.2.1.10; ХЕ.3.1.1, ХЕ.3.1.3, ХЕ.3.1.4, ХЕ.3.1.5, ХЕ.3.1.7, ХЕ.3.1.8.
Хемијске реакције и хемијске једначине	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.5, ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.8; ХЕ.2.1.2, ХЕ.2.1.4, ХЕ.2.2.2; ХЕ.3.1.4.
Израчунавања у хемији	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.5, ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.7, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.1.10, ХЕ.1.1.12, ХЕ.1.6.1, ХЕ.1.6.2; ХЕ.2.1.8, ХЕ.2.1.9, ХЕ.2.1.10, ХЕ.2.6.1, ХЕ.2.6.2, ХЕ.2.6.3.; ХЕ.3.1.1, ХЕ.3.1.2, ХЕ.3.1.3, ХЕ.3.1.5, ХЕ.3.1.9, ХЕ.3.6.1, ХЕ.3.6.2, ХЕ.3.6.3, ХЕ.3.6.4.
Водоник и кисеоник, и њихова једињења. Соли	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.5, ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.7, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.2.1, ХЕ.1.2.2, ХЕ.1.2.3, ХЕ.1.2.4, ХЕ.1.2.5, ХЕ.1.2.6, ХЕ.1.2.7, ХЕ.1.2.8; ХЕ.2.1.2, ХЕ.2.1.4, ХЕ.2.2.1, ХЕ.2.2.3, ХЕ.2.2.4; ХЕ.3.1.2, ХЕ.3.1.8, ХЕ.3.2.1, ХЕ.3.2.2, ХЕ.3.2.3, ХЕ.3.2.4, ХЕ.3.2.5, ХЕ.3.2.6.

ИСХОДИ ВОДЕ КА СЛЕДЕЋИМ СТАНДАРДИМА:

Општа хемија

ХЕ.1.1.1. препознаје и наводи примере хемијских елемената, једињења и смеша из свакодневног живота, повезује њихова физичка и хемијска својства, и физичке и хемијске промене с практичном применом, правилним руковањем и одлагањем

ХЕ.1.1.2. препознаје хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и хемијских формула и повезује хемијске симболе и формуле са честицама које граде супстанце: атомима, молекулима и јонима

ХЕ.1.1.3. препознаје раствор као хомогену смешу, разликује шта је у растворима растворена супстанца и растварач, бира начин за повећање брзине растварања супстанце (повећањем температуре, уситњавањем супстанце, мешањем)

ХЕ.1.1.4. препознаје значење ознаке за процентни састав раствора и према датом упутству прави раствор одређеног процентног састава

ХЕ.1.1.5. правилно и безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором и испитује својства супстанци (агрегатно стање, мирис, боју, магнетна својства, растворљивост), мери масу, запремину и температуру супстанце, загрева супстанцу и изводи поступке раздвајања састојака смеша: декантовање, цеђење, одвајање помоћу магнета и испаравање растварача из раствора.

ХЕ.2.1.1. описује честичну грађу чистих супстанци, атоме, молекуле и јоне, и те честице међусобно разликује по грађи и наелектрисању

ХЕ.2.1.2. описује формирање јонске и ковалентне везе и својства супстанци с одређеним типом хемијске везе (агрегатно стање при стандардним условима и растворљивост супстанци у поларним и неполарним растварачима)

ХЕ.2.1.3. израчунава масу растворене супстанце и растварача на основу процентног састава раствора и обрнуто, прави раствор одређеног процентног састава и мења процентни састав раствора додавањем растварача или растворене супстанце

ХЕ.2.1.4. израчунава процентуалну заступљеност неке супстанце у смеси, процентни састав једињења на основу формуле, масу реактаната и производа на основу хемијске једначине и израчунавањима доказује да се укупна маса супстанци не мења при хемијским реакцијама

ХЕ.2.1.5. испитује својства супстанци у огледима и податке приказује табеларно и графички.

ХЕ.3.1.1. објашњава структуру атома, молекула и јона, које честице изграђују атоме и како од њиховог броја зависи наелектрисање атома, молекула и јона

ХЕ.3.1.2. објашњава разлику између чистих супстанци (елемената и једињења) и смеша на основу врста честица које их изграђују и објашњава како честична грађа и хемијске везе одређују својства и промене супстанци

ХЕ.3.1.3. објашњава зависност растворљивости супстанце од природе супстанце и растварача

ХЕ.3.1.4. изводи стехиометријска израчунавања која обухватају однос масе и количине супстанце

ХЕ.3.1.5. бира на основу својстава састојака смеше одговарајући поступак за њихово раздвајање и изводи поступак

ХЕ.3.1.6. планира експериментални поступак према задатом циљу/проблему/питању за истраживање, бележи и приказује резултате табеларно и графички, формулише објашњење и изводи закључак.

Неорганска хемија:

ХЕ.1.2.1. описује основна физичка и хемијска својства неметала и метала (агрегатно стање, проводљивост топлоте и електричне струје, реакција с кисеоником) и наводи практичну примену неметала и метала

ХЕ.1.2.2. препознаје формуле и називе најважнијих оксида, киселина, база и соли, описује њихова основна физичка и хемијска својства и повезује својства ових једињења с њиховом практичном применом.

ХЕ.2.2.1. саставља формуле оксида, киселина, база и соли на основу назива једињења и именује једињење на основу формуле

ХЕ.2.2.2. саставља хемијске једначине реакција синтезе и анализе бинарних једињења, неутрализације и супституције

ХЕ.2.2.3. испитује хемијску реакцију киселих и базних оксида с водом и реакцију киселина с карбонатима, металима и хидроксидами.

ХЕ.3.2.1. објашњава физичка и хемијска својства метала и неметала на основу структуре њихових атома/молекула

ХЕ.3.2.2. објашњава хемијска својства оксида (реакције с водом, киселинама, хидроксидима) и пише одговарајуће хемијске једначине

ХЕ.3.2.3. објашњава хемијска својства киселина (реакција с металима, базним оксидима, хидроксидима, карбонатима и бикарбонатима) и пише одговарајуће хемијске једначине

ХЕ.3.2.4. објашњава хемијска својства база (реакције с киселинама и киселим оксидима) и пише одговарајуће хемијске једначине

ХЕ.3.2.5. објашњава физичка и хемијска својства соли.

Хемија животне средине

ХЕ.1.5.1. рукује супстанцама и комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању отпада

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Ученик повезује структуру супстанци са својствима и променама супстанци, као и својстава супстанци с њиховом практичном применом. У породичном окружењу и друштву вршњака ученик примењује стечена знања и вештине, доноси одлуке и предузима активности у вези с правилним коришћењем материјала и комерцијалних производа, правилним разврставањем и одлагањем отпада, правилном исхраном, брине о здрављу и животној средини. Знање хемије ученику служи да прати и користи информације о супстанцама, исказане хемијским терминима, хемијским симболима, формулама и хемијским једначинама, као и да сагледава допринос хемије развоју медицине, фармације, индустрије, пољопривреде. Ученик развија научну писменост и вештине за експериментални рад и оспособљен је да самостално или у сарадњи с другима примењује знање хемије за решавање проблема.

Основни ниво

Ученик зна да су супстанце предмет изучавања хемије и познаје улогу хемије у различитим областима људске делатности. Ученик познаје заступљеност најзначајнијих супстанци у природи и различитим производима. Избор и примену производа (материјала, прехранбених производа, средстава за хигијену и сл.) заснива на познавању својстава супстанци и промена којима подлежу. рукује комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању отпада, и предузима активности које доприносе заштити животне средине. Правилну исхрану и остале активности у вези с очувањем здравља заснива на познавању својстава и извора биолошки важних једињења и њихове улоге у живим системима. У свакодневном животу препознаје примере хомогених смеша (раствора) и хетерогених смеша, повезује својства смеша с њиховим саставом, припрема смеше према потребама или издваја жељени састојак из смеше. Ученик препознаје значење хемијских симбола, формула, хемијских једначина и ознака за процентни састав раствора.

Средњи ниво

Ученик повезује структуру супстанци са својствима и променама супстанци, и примењује знање да се при физичким и хемијским променама не мења укупна маса супстанци које учествују у променама. На основу хемијске формуле ученик одређује назив супстанце, а на основу назива пише формулу супстанце. Према хемијској формули и називу ученик може да сврста најважније супстанце у одговарајуће класе и опише заједничка својства супстанци које припадају истој класи. Хемијске промене представља помоћу хемијских једначина. Ученик уме правилно и безбедно да изведе једноставне огледе, да припреми раствор одређеног процентног састава за потребе у свакодневном животу, да испита основна својства неорганских и органских једињења, опише и објасни запажања користећи се хемијским терминима, симболима, формулама и хемијским једначинама.

Напредни ниво

Ученик објашњава својства супстанци примењујући стечена знања о њиховој структури. Ученик има развијене вештине за лабораторијски рад, испитивање својстава и промена супстанци и решавање проблема; планира, правилно и безбедно изводи огледе, израчунава масу и количину супстанци које учествују у променама. У објашњавању својстава и промена супстанци користи одговарајуће хемијске термине, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине. На основу посматрања својстава супстанци и резултата огледа изводи закључке и генерализације. Ученик на основу разумевања својстава и промена супстанци иницира активности на нивоу породице и/или вршњака у вези са заштитом животне средине.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Специфична предметна компетенција: ХЕМИЈСКА ПИСМЕНОСТ

Ученик је формирао хемијску писменост као основ за разумевање својстава и промена супстанци у природи и примене супстанци у свакодневном животу и различитим професијама. Хемијску писменост примењује у доношењу одлука у вези са коришћењем различитих материјала и комерцијалних производа у свакодневном животу, и као основ за активан и одговоран однос према очувању здравља и животне средине.

Основни ниво

Ученик је формирао основне хемијске појмове о својствима и променама супстанци и повезује их с комерцијалним производима с којима је у контакту у свакодневном животу. Безбедно и одговорно рукује производима, правилно складишти отпад, брине о очувању здравља и животне средине.

Средњи ниво

Ученик је формирао систем хемијских појмова о структури, својствима и променама супстанци, класификује супстанце, примењује знање да се при физичким и хемијским променама не мења укупна маса супстанци које учествују у променама, припрема раствор одређеног процентног састава, доноси одлуке у вези с начином коришћења комерцијалних производа на основу познавања својстава састојака тих производа.

Напредни ниво

Ученик објашњава структуру, својства и промене супстанци и примењује знање у решавању проблема. Формиран систем хемијских појмова омогућава ученику сагледавање значаја хемије у различитим областима живота и различитим професијама, и праћење доприноса хемије развоју технологије и друштва.

Специфична предметна компетенција: ВЕШТИНЕ ЗА ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ РАД И ХЕМИЈСКИ ЈЕЗИК

Ученик прикупља податке о својствима и променама супстанци посматрањем и мерењем, планира и описује поступак, правилно и безбедно рукује супстанцама, прибором и посуђем, представља резултате табеларно и графички, уочава правилности и користи хемијски језик (хемијске термине, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине) у описивању опажених својстава и промена супстанци, објашњењима и закључцима.

Основни ниво

Ученик прати поступак у датом упутству за рад и уме да: испита својства и промене супстанци, измери масу, запремину и температуру супстанце, правилно и безбедно рукује супстанцама, прибором и посуђем, опише поступак и резултате користећи хемијску терминологију.

Средњи ниво

Ученик уме да: у експерименталном раду прикупи податке о својствима и променама супстанци, користи одговарајућу апаратуру, формулише објашњења и закључке користећи хемијски језик (термине, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине).

Напредни ниво

Ученик планира и изводи експерименте, анализира податке, објашњава уочене правилности и изводи закључке. С другима размењује информације из области хемије усмено, у писаном виду, у виду табеларних и графичких приказа, помоћу хемијских симбола, формула и хемијских једначина.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
<p>ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС</p>	<p>Специфичност учења хемије састоји се у потреби да се хемијски појмови разматрају на три нивоа: макро нивоу, микро нивоу и симболичком нивоу.</p> <p>На самом почетку потребно је објаснити да је хемија експериментална наука и хемија и да је веома присутна у свету око нас. Потребно их је упутити кроз адекватне примере (производња и прерада хране, производња лекова, нових врста грађевинских и изолационих материјала, козметичких производа, средстава за хигијену, конзерванаса, боја, лакова) да схвате и идентификују појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама. Требало би водити кроз тему ученике тако да уоче да је развијеност хемијске производње значајан показатељ нивоа развијености друштва, да хемијски производи представљају стално окружење савременог човека, са свим добитима и ризицима. Хемија као природна наука, заједно са физиком и биологијом, пружа могућност комплексног сагледавања природе и доприноси да ученици формирају позитиван став према њеном очувању.</p> <p>Следећи корак је откривање да је предмет изучавања хемије супстанца. Потребно је ослањајући се на претходно стечена знања ученицима кроз примере показати разлику између супстанце и физичког тела. Затим покати кроз примере и појаснити разлику између хемијских елемената и хемијских једињења према сложености састава. Објаснити да се хемијска једињења састоје од хемијских елемената који су међусобно повезани хемијском везом и зато су сложене чисте супстанце, док су хемијски елементи прости (једноставне) чисте супстанце. Приближити и демонстрирати кроз илустративне примере познатих смеша из свакодневног живота да се елементи и једињења у природи могу наћи као чисте супстанце и као састојци смеша. У овом периоду од њих се не може очекивати да прецизирају разлику у саставу различитих једињења.</p>
<p>ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА</p>	<p>У оквиру ове теме ученици би требало да на основу демонстрације лабораторијског посуђа и прибора и адекватног експеримента, скретања пажње на мере опреза и заштите себе и других и животне средине уоче улогу експеримента у хемији, усвоје основна правила понашања у хемијској лабораторији, мере опреза при руковању супстанцама, лабораторијским посуђем и прибором, мере заштите себе и других, заштите животне и радне средине, и мере прве помоћи у случају повреде при раду. Ученицима се презентује важност поштовања правила понашања и мера опреза у раду, свест о значају знања и вештина које су неопходна и за задовољавање свакодневних животних потреба.</p> <p>Ученицима показати које су основне технике рада у лабораторији (мешање, уситњавање и загревање супстанци) и истаћи важност техника: посматрања, мерења, бележења и уочавања правилности међу прикупљеним подацима, формулисања објашњења, извођења закључака кроз адекватан оглед, да би они све то могли да примене при експериментисању у хемијској лабораторији.</p> <p>Прве експерименталне кораке ученици праве тако што експериментално испитују и описују физичка и нека хемијска својства супстанци, на пример, запаљивост, као и физичке и хемијске промене супстанци и повезују их са применом у свакодневном животу и различитим професијама. Све ће то уследити после демонстрације од стране наставника.</p> <p>Разлику између физичких и хемијских својстава супстанци, и физичких и хемијских промена супстанци ученици уочавају кроз огледе. Ради бољег препознавања и уочавања одређене промене демонстрирају се огледи којима је дошло до хемијске промене у којима ученици виде јасне показатеље хемијских промена: издвајање гаса (реакција између цинка и хлороводоничне киселине, реакција између натријум-хидрогенкарбоната и етанске киселине), издвајање талога (реакција између раствора олово(II)-нитрата и калијум-јодида, бакар(II)-сулфата и натријум-хидроксида), промена боје реактаната (сагоревање хартије и сахарозе, разлагање амонијум-дихромата), појава светлости (сагоревање траке магнезијума), као и физичких промена: испаравање воде, топљење леда, кондензација водене паре.</p>

<p>АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ</p>	<p>Демонстрирање огледа за постављање претпоставке о честичној структури супстанце: растварање калијум-перманганата у води и разблаживање раствора калијум-перманганата ће послужити као увод за објашњење структуре атома.</p> <p>На примеру атома хелијума ученицима би требало објаснити шта је атом, о структури атома и субатомским честицама (протони, електрони, неутрони) јер атом најзаступљенијег изотопа водоника нема неутроне. Навести ученике да схвате и упореде наелектрисање и масу протона, неутрона и електрона, а потом наелектрисање, масу и величину атомског језгра и електронског омотача, као и атома у целини. Кроз пример показати како се примењују појмови атомски и масени број у описивању структуре атома и повезати са бројем одговарајућих честица. Проширити затим дефиницију хемијског елемента тиме да хемијски елемент изграђује једна врста атома, тј. да сви атоми хемијског елемента имају исти број протона, односно атомски број.</p> <p>Коришћењем различитих модела атома (слике, тродимензионалне и анимиране моделе атома доступне преко савремених информационо комуникационих технологија, ИКТ) ученике мотивисати да критички посматрају моделе, уочавају информације о структури атома које модели пружају, као и њихова ограничења.</p> <p>Проширити знање увођењем појма изотопа где је акценат на томе да ученици уоче да атоми једне врсте, тј. једног хемијског елемента, могу да се разликују према броју неутрона. Уз то, потребно је да уоче различиту заступљеност изотопа у природи и схвате њену практичну примену у израчунавању релативне атомске масе сваког елемента који има изотопе (илустровати примером заступљености изотопа хлора)</p> <p>Ученике упутити како да разликују врсте хемијских елемената: метале, неметале, металоиде и племените гасове. Када савладају како се попуњавају енергетски нивои требало би да уоче: када је максимално попуњен валентни ниво, распоред електрона у атомима племенитих гасова, да шематски представљају распоред електрона по енергетским нивоима, и да повезују распоред електрона у атому елемената са положајем елемента у Периодном систему елемената и повезују са врстом елемента.</p> <p>Учећи о племенитим гасовима ученици би требало да повезују структуру атома са својствима елемената, применом, као и са заступљеншћу њихових слободних атома у природи.</p>
<p>МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА</p>	<p>Наставити са повезивањем својстава и структуре супстанце при чему је важно да ученици уоче веома малу заступљеност слободних атома у природи, тј. да су само атоми племенитих гасова слободни. Де се атоми удружују у стабилне молекуле, грађењем ковалентне везе, показати ученицима на примерима: водоника, хлора, кисеоника, азота, хлороводоника, воде и амонијака, а о јонској хемијској вези на примерима: натријум-хлорида, натријум-оксида и магнезијум-хлорида. Појаснити ученицима како се пишу формуле и називи супстанци уз коришћење појма валенце. Хемијској вези би требало објаснити уз коришћење модела атома, молекула, јона, кристалних решетки доступних преко савремених ИКТ.</p> <p>Разлике својстава једињења са јонском и ковалентном везом (поларном и неполарниом) ученицима би требало појаснити кроз демонстрацију огледа – скретање млаза поларне супстанце у електричном пољу; поларност воде и етанола. Разлике својстава супстанци са јонском и ковалентном везом: растворљивост, температура топљења, и агрегатно стање при стандардним условима такође ће се показати огледима.</p>
<p>ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ</p>	<p>Током учења садржаја теме ученици формирају појмове: хетерогена и хомогена смеша, раствори и растворљивост, разликују квалитативни и квантитативни састав смеша и представљају квантитативни састав смеша преко масеног процентног састава.</p> <p>Ученици треба да овладају основним техникама раздвајања састојака смеша и да их самостално изводе: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета. (Могу се информисати и о осталим техникама раздвајања састојака смеша).</p>

	<p>Требало би да препознају воду за пиће, ваздух, али и речну воду или морску воду, као примере хомогених смеша. Упоредјујући различите узорке вода у природи и разматрајући различите природне или деловањем човека изазване промене у њиховом саставу, треба да уоче када вода и ваздух представљају хомогене, а када хетерогене смеше. При томе, важно је да разликују воду као једињење (чиста супстанца), од примера вода у природи које су смеше (изворска, морска, речна, језерска, подземна, минерална вода, атмосферска и отпадна вода). Ученици би требало да објасне шта се раствара у води, да схвате значај воде за живот, и да је чувају од загађења. Важно је да знају су неке супстанце загађујуће за ваздух, али и да се могу предузети мере у циљу спречавања загађивања ваздуха.</p> <p>Израчунавања у вези са масеним процентним саставом смеша ученици би требало да у највећој мери повезују са саставом комерцијалних производа (на пример, медицинска средства, прехранбени производи, средства за одржавање хигијене).</p> <p>У демонстрационим огледима ученици би требало да уоче да је састав смеша произвољан, да састојци смеша не мењају својства у смешама и да својства смеша зависе од заступљености састојака у смешама. Они би требало да виде како се припремају раствори, на пример припремање презасићеног раствора натријум-ацетата и кристализацију растворене супстанце. Препоручује се и демонстрирање огледа којим се показује да у води има раствореног кисеоника, растварање калијум-перманганата и јода у води и неполарним растварачима („хемијски коктел”). Поред наведеног, пре лабораторијске вежбе намењене раздвајању састојака смеша, потребно је да наставник демонстрационим огледима покаже како се изводе поједини поступци.</p>
<p>ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ</p>	<p>У оквиру теме ученици треба да граде квалитативно и квантитативно значење хемијске једначине којом се представља одређена хемијска промена, да примењују значење коефицијента и да разликују коефицијент од индекса. Закон о одржању масе ученици треба да разумеју са становишта честичне структуре супстанце, тј. да је маса супстанце пре и после хемијске реакције иста, јер је број атома пре и после хемијске реакције исти.</p> <p>Ученици би требало да усмене и текстуалне описе хемијских реакција преводe у симболички запис, тј. да записују једначине хемијских реакција, разликују реактанте од производа хемијске реакције и одређују коефицијенте у хемијској једначини. Ученици би требало да уоче топлотне ефекте при физичким и хемијским променама супстанци, тј. да се током промена ослобађа или троши топлота на пример, при растварању натријум-хидроксида и растварању амонијум-хлорида у води.</p> <p>При писању хемијских формула супстанци и записивању једначина хемијских реакција ученици уче и како се пишу хемијске формуле у програмима за обраду текста и посебним програмима креираним за ту сврху.</p> <p>Велики значај у усвајању нових појмова у овој теми имају <i>демонстрациони огледи</i>: сагоревање свеће, реакција између натријум-хидрогенкарбоната и сирћетне киселине, реакција између натријум-хлорида и сребро-нитрата, и баријум-хлорида и натријум-сулфата.</p>
<p>ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ</p>	<p>У оквиру ове теме ученици формирају појмове: релативна атомска маса, релативна молекулска маса, количина супстанце, мол, моларна маса. Ученици на основу назива или хемијске формуле супстанце израчунавају релативне молекулске масе задатих супстанци користећи таблицу ПСЕ. Лабораторијска вежба предвиђа да ученици на техничкој ваги измере масу одређене супстанце, а затим да израчунају количину супстанце, и обрнуто, да за задату количину супстанце израчунају масу те супстанце, а онда и да је измере помоћу ваге. Важно је да током израчунавања ученици успостављају везе између масе супстанце, количине супстанце и броја честица, да изводе израчунавања на основу хемијских формула – израчунавање масеног елементарног процентног састава једињења, израчунавања на основу хемијских једначина, на основу односа количине, масе и броја честица учесника у хемијској реакцији</p>

**ВОДОНИК И
КИСЕОНИК И
ЊИХОВА
ЈЕДИЊЕЊА. СОЛИ**

У последњој теми у 7. разреду ученици уче о водонику и кисеонику, и класама неорганских једињења (оксиди, киселине, хидроксида/базе и соли). У оквиру теме ученици детаљније сазнају о својствима и практичној примени ова два елемента, као и о њиховим једињењима учећи у наставку о класама неорганских једињења. Тако ученици сазнају о заступљености водоника у природи, својствима водоника и повезују својства и примену водоника. Примењују Закон о одржању масе приликом писања хемијских једначина добијања водоника електролизом воде и сагоревања водоника. На тим примерима, ученици могу уочити разлику између хемијске реакције анализе и синтезе.

Заступљеност кисеоника у природи ученици повезују са значајем кисеоника за живи свет – дисање. Они би требало да знају да су својства O_2 и O_3 различита, и значај озона за заштиту живог света од зрачења из космоса.

Ученици треба да формирају појмове оксидација, сагоревање и корозија, и да уоче улогу кисеоника у овим процесима. Ученици треба да уоче да оксидација може бити бурна или тиха, и да се производи оксидације разликују по својим својствима. При томе могу се користити примери хемијских једначина реакције оксидације из теме ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ, и формуле оксида (писање на основу валенце кисеоника), из теме МОЛЕКУЛИ, ЈОНИ И ХЕМИЈСКА ЈЕДИЊЕЊА.

Ученици кроз демонстрационе огледе и лабораторијску вежбу повезују састав и својства киселина, база и соли, да уоче шта је заједничко у саставу киселина (на пример, HCl , H_2SO_4 , CH_3COOH), и у саставу хидроксида/база ($NaOH$, $Ca(OH)_2$). Промену боје индикатора у растворима различитих киселина и база требало би да повежу с постојањем H^+ , односно OH^- јона у воденим растворима, што одређује и остала хемијска својства ових једињења. Важно је да то знање повежу са примерима из свакодневног живота.

Важно је да ученици испитују кисело-базна својстава комерцијалних производа (за уклањање каменца, одмашћивање рерни, чишћење сливника) и тако уоче везу између својстава и примене киселина и хидроксида.

Ученици уче о киселости раствора и рН-скали на примерима из свакодневног живота (на пример, средства за одржавање хигијене, козметички препарати, прехранбени производи, телесне течности), што им помаже у разумевању информација о рН вредности на етикетама тих производа.

Ученици на крају теме систематизују знање о киселинама, хидроксидима/базама и солима кроз *демонстрациони оглед*, испитивање електропроводљивости дестиловане воде, хлороводоничне киселине, раствора натријум-хидроксида и раствора натријум-хлорида, и разматрање зашто неке течности проводе електричну струју, а неке не проводе.

НАСТАВНА ТЕМА	КОРЕЛАЦИЈА
ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС	Биологија (уопштено о живом свету, појавама у природи), физика (појаве у природи), математика (једноставни прорачуни, бележења резултата), техника и технологија (материјали).
ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА	Биологија (лаб. прибор и посуђе), физика (лаб. прибор и посуђе), математика (једноставни прорачуни, бележења резултата).
АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ	Физика (топлотне појаве), математика (једноставни прорачуни).
МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА	Физика (физичка својства супстанци: агрегатно стање, тачка топљења и кључања, растворљивост, грађа супстанци, електрично поље, стандардни услови: атмосферски притисак и температура), математика (једноставни прорачуни, бележења резултата), биологија (грађа живе и неживе природе), географија (састав стена, вода).
ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ	Биологија (састав телесних течности нпр крв, лимфа; природних материјала нпр памук, целулоза), физика (састав супстанци које чине смеше, челик и др легуре), географија (састав стена, минерала, вода), техника и технологија (састав материјала природних и синтетских).
ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ	Математика (једноставни прорачуни, НЗС, НЗД), физика (материја, видови појављивања материје, топлотне промене, егзотермне и ендотермне реакције), биологија (приказ биолошких процеса једначинама хемијских реакција, нпр фотосинтеза, алкохолно врење...).
ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ	Математика (једноставни прорачуни, НЗС, НЗД), физика (корелација са густином, масом и запремином раствора).
ВОДОНИК И КИСЕОНИК, И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА. СОЛИ	Биологија (процеси у природи, фотосинтеза), физика (топлотне реакције, егзотермне реакције), математика (једноставни прорачуни, НЗС).

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ:

Хемија, супстанца, елемент, једињење, смеша, хемијска лабораторија, оглед, хемијско својство, хемијска промена/хемијска реакција, атом, молекул, јон, ковалентна веза, јонска веза, хемијски симбол, хемијска формула, хемијска једначина, Периодни систем елемената, масени процентни састав, количина супстанце, оксид, киселина, хидроксид, со, рН вредност.

УПУТСТВО ЗА ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА:

Процес праћења и вредновања наставе и учења почиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази (иницијално тестирање). Постигнућа ученика и степен остварености исхода се сагледају кроз свакодневно посматрање, активност на часу, домаће задатке, учествовање у разговору и дискусији, самоевалуацију и евалуацију током појединих часова, самосталан рад, рад у групи, тестове, писане провере, усмено испитивање, експерименте. Свака од ових активности је добра прилика за праћење напредовања и давање повратне информације.

НАЧИНИ ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих задатака...)
- индивидуализација наставе у већој мери, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са одељењским старешином, члановима Већа и стручним сарадницима у школи.
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја и све друге активности које ће помоћи у превазилажењу препрека за савладавање предвиђених наставних садржаја.

Назив предмета	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА
Циљ	Циљ наставе и учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	седми
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМЕ	ИСХОДИ По завршетку наставне теме ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> • повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; • повеже ергономију са здрављем и комфором људи при употреби техничких средстава; • анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; • истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству; • повеже занимања у области производних 	Развој и значај грађевинарства. Просторно и урбанистичко планирање. Култура становања у урбаним и руралним срединама. Кућне инсталације.
САОБРАЋАЈ	<ul style="list-style-type: none"> • разликује врсте транспортних машина; • повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом; • провери техничку исправност бицикла; • демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда; 	Саобраћајни системи. Саобраћајни објекти. Управљање саобраћајном сигнализацијом. Правила безбедног кретања пешака и возача бицикла у јавном саобраћају.

<p>ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање; • користи САД технологију за креирање техничке документације; • образложи предности употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета; • управља моделима користећи рачунар; • објасни улогу основних компоненти рачунара, 	<p>Техничко цртање у грађевинарству и приказ грађевинских објеката. Техничко цртање помоћу рачунара. Представљање идеја и решења уз коришћење дигиталних презентација.</p>
<p>РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА</p>	<ul style="list-style-type: none"> • аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи; • идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене; • користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења; • врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду; • објасни улогу одређених елемената машина и механизма на једноставном примеру; • образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације 	<p>Врсте грађевинских објеката. Конструктивни елементи грађевине. Подела, врсте и карактеристике грађевинских материјала. Техничка средства у грађевинарству и пољопривреди. Организација рада у грађевинарству и пољопривреди. Енергетика у грађевинарству. Рециклажа материјала у грађевинарству и пољопривреди и заштита животне средине. Израда модела пољопривредне машине</p>
<p>КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; • изради производ у складу са принципима безбедности на раду; • тимски представи идеју, потупак израде и производ; • креира рекламу за израђен производ; • врши е-кореспонденцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; • процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.). 	<p>Израда техничке документације. Планирање пројекта. Израда макета и модела. Израда пројекта.</p>

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

Ученик је на крају 7. разреда кроз наставу технике и технологије:

- Оспособљен да повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада.
- Оспособљен да, методом истраживачког рада, открије и препозна предности и недостатке убрзаног развоја технике и технологије.
- Кроз употребу алата, машина и уређаја схватио утицај њиховог дизајна на постизање комфора, безбедности при раду и очување здравља.
- Изградио свест о неопходности очувања животне средине при коришћењу технике и технологије.
- Упознат са подручјима човековог рада и производње, занимањима и пословима у области машинске технике.
- Упознат са машинама спољашњег и унутрашњег транспорта и њиховим главним карактеристикама.
- Схватио значај исправности наведених подсистема код возила друског саобраћаја са безбедносног становишта.
- Оспособљен да користи рачунарске апликације у оквиру САД технологије за креирање техничке документације.
- Упознат са појмом и улогом интерфејса у управљању и контроли.
- Упознат са могућностима употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета.
- Оспособљен да управља моделима користећи рачунар.
- Упознат са улогом основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја.
- Упознат са значајем рационалног коришћења расположивих ресурса и принципима очувања животне средине.
- Оспособљен да правилно и безбедно користи алате и машине за обраду метала уз одговарајућу примену мера заштите на раду.
- Стекао основна знања о конструкцији и функционисању робота.
- Упознат са предностима роботизације производних процеса у односу на стандардне.
- Оспособљен да самостално или у групи, у оквиру мини пројекта израде макете/модела, креира планску документацију користећи рачунарске апликације.
- Оспособљен да самостално или у оквиру групе практично израђује изабрани модел производних машина, саобраћајних средстава, транспортних машина и уређаја или претварача енергије.
- Оспособљен да самостално открива и решава једноставне техничке и технолошке проблеме применом природних законитости у пракси.
- Стекао основне предузетничке компетенције.
- Оспособљен да одреди реалну вредност израђене макете/модела укључујући и оквирну процену трошкова.
- Оспособљен да правилно вреднује туђи и самовреднује сопствени рад.
- Оспособљен да самостално представи свој производ у оквиру маркетинга.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ: Компетенција за учење, комуникација, сарадња, рад са подацима и информацијама, решавање проблема

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Наставни предмет техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења. Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да примена стечених знања и вештина у реалном окружењу подразумева стално стручно усавршавање и целоживотно учење, као и да је развијање предузимљивости један од важних предуслова личног и професионалног развоја.

Програм наставе и учења за седми разред оријентисан је на остваривање исхода.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет техника и технологија.

Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у пет наставних тема: животно и радно окружење, саобраћај, техничка и дигитална писменост, ресурси и производња и конструкторско моделовање.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи-глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице.

Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учења аутономан. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода.

Ученици у седмом разред долазе са извесним знањем из области технике и технологије која су стекли у предходним разредима, као и са одређеним животним искуствима у коришћењу различитих уређаја и учествовања у саобраћају. На томе треба градити даље стицање знања, овладавање вештинама водећи рачуна да су изузетно важни исходи овог предмета формирање правилних ставова према техници и технологији где је човек лично одговоран за њихову употребу и злоупотребу, као и за заштиту животне средине. Реализацијом вежби ученици откривају и решавају једноставне техничке и технолошке проблеме, упознају примену природних законитости у пракси, формирају свест о томе како се применом технике и технологије мења свет у коме живе.

Програм наставне и учења из технике и технологије захтева разноврстан методички приступ с обзиром на различитост функција и карактера појединих делова програмских садржаја, као и психофизичких могућности ученика. За успешно остваривање програма, односно циља учења, потребно је организовати наставу у складу са следећим захтевима:

- уводити ученике у свет технике и савремене технологије на занимљив и атрактиван начин, чиме се подстиче њихово интересовање за техничко стваралаштво;
- омогућити ученицима да исказују властите креативне способности, да траже и налазе сопствена техничка решења и да се доказују у раду;
- систематизовано излагати ученике проблемским ситуацијама - расподела комплексних задатака на низ једноставнијих захтева, идентификовање елемента које ученик мора узети у разматрање приликом решавања проблемских ситуација, као и подстицање ученика на коришћење различитих когнитивних процеса као што су индуктивно и дедуктивно закључивање, поређење, класификација, предвиђање резултата, трансфер знања од познатог на непознато;
- обезбедити услове да ученици на најфикаснији начин стичу трајна и применљива научно-технолошка знања и да се навикавају на правилну примену техничких средстава и технолошких поступака;
- ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика, неопходна је стална сарадња са наставницима информатике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе, у циљу развоја међупредметних компетенција;

Назив предмета	ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО
Циљ	Циљ наставе и учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.
Разред	седми
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ/ТЕМЕ	ИСХОДИ По завршетку наставне теме ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ИКТ	<ul style="list-style-type: none"> – креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама; – креира и обрађује дигиталну слику; – самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа; – уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје 	<ul style="list-style-type: none"> - Дигитални уређаји и кориснички програми. - Управљање дигиталним документима. - Рад са сликама. - Рад са текстом. - Рад са мултимедијалним презентацијама које садрже видео и аудио садржаје.
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	<ul style="list-style-type: none"> - чува и организује податке локално и у облаку; – одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу; – разликује основне интернет сервисе; – примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи; – приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује 	<ul style="list-style-type: none"> - Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин у мрежном окружењу. - Интернет сервиси. - Правила безбедног рада на Интернету. - Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. - Заштита приватности личних података и ауторских права.

<p>РАЧУНАРСТВО</p>	<ul style="list-style-type: none"> – креира једноставан програм у текстуалном програмском језику; – користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима; – објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље); – користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности; – разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме); – проналази и отклања грешке у програму; 	<ul style="list-style-type: none"> - Основе изабраног програмског језика. - Основне аритметичке операције. - Уграђене функције. - Ниске (stringови). - Структуре података. - Гранање. - Понављање. - Основни алгоритми
<p>ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК</p>	<ul style="list-style-type: none"> – користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње - креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате; – вреднује процес и резултате пројектних активности. 	<ul style="list-style-type: none"> - Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. - Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. - Вредновање резултата пројектног задатка.

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Ученици ће кроз наставу информатике и рачунарства у 7. разреду бити оспособљени да правилно користе ИКТ уређаје, креирају нове и уређују дате текстове и табеле. Такође, осим што ће научити да на најлакше начине претражују потребне садржаје на интернету, развиће свест о значају безбедног рада на интернету и о могућим опасностима и последицама несавесног рада, како на интернету тако и на рачунару уопште. У оквиру програмирања ученици су оспособљени да испитују проблемске ситуације и проналазе могућа решења. Упоредјују могућа решења и бирају најповољније.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

1. Рад с подацима и информацијама
2. Решавање проблема
3. Сарадња
4. Дигитална компетенција
5. Одговоран однос према здрављу
6. Компетенција за учење
7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Естетичка компетенција
9. Комуникација
10. Одговоран однос према окоolini

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

- Поновити и дискутовати са ученицима врсте дигиталних уређаја
- Представити функције стандардних дијалога за учитавање, снимање и проналажење датотека.
- При раду са текстом фокусирати се на креирање и форматирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста.
- При раду са текстом фокусирати се на креирање и форматирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста
- Најпре обновити рад са основним алатима за уређивање и обликовање текста (унос текста брисање, копирање, поравнање, промена фонта, боје, величине слова, ...).
- Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма одабиром тастатурног распореда за наше говорно подручје (ћирилица, латиница...) и инсистирати на примени језичког и дигиталног правописа.
- Усвојене вештине је неопходно увежбавати са ученицима, да би што ефикасније вршили основне операције са текстом коришћењем само тастатуре
- Представити појам и врсте рачунарских мрежа и увести основне појмове и терминологију из ове области. Подсетити ученике на правила коришћења ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, сада у мрежном окружењу.
- Представити ученицима основне интернет сервисе: сервис електронске поште, www као јавни информациони сервис, дискусионе групе и сервисе за претраживање интернета. Објаснити чему ти сервиси служе, упознати их са планом коришћења ових сервиса.
- Представити веб као најпознатији интернет сервис. Објаснити да веб функционише тако што су корисницима потребне услуге и њима их пружају уређаји специјализовани за то (сервери). У свакој комуникацији морају да постоје правила, односно протоколи (HTTP и HTTPS) као и правилно навођење и коришћење адреса (домена и URL са једне и IP и MAC адреса са друге стране).
- Објаснити структуру URL адресе и значење појединих домена edu.rs, gov.rs, com... Упутити ученике на веб сајт путем кога могу да пронађу информације о ИП-адреси сајта, као и уређаја који је употребљен за претрагу.
- Представити концепт текстуалних програмских језика, укратко, потом изабраног програмског језика, као и неке основне сличности и разлике у односу на визуелни програмски језик који су ученици користили у петом разреду. Укратко представити едитор изабраног текстуалног програмског језика и значај поштовања основних правила приликом писања наредби. Направити везу између наредби које записујемо текстом и очекиваног дејства те наредбе, на једноставном примеру, као и везу између корака алгорита и одговарајуће наредбе.
- При реализацији тематске целине нагласак је на разради пројектног задатка – од израде плана до представљања решења. Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложеношћу теме, расположивим ресурсима (знања, вештине и ставови које су ученици усвојили након тематских целина ИКТ и Дигитална писменост, техничке опремљености школе и других релевантних фактора).
Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења.
- Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. За предвиђени број часова ове тематске целине и са добро испланираним активностима може се очекивати да ученици успешно израде и представе решење пројектног задатка. Акцент је на подстицању иницијативе и креативности, успостављању сарадничких и вредносних ставова код ученика.
- Спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, а резултате спроведеног истраживања користити приликом представљања пројектног задатка

Назив предмета	ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	
	НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА	ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ РЕДОВНА НАСТАВА ФИЗИЧКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА	3	108
ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ АКТИВНОСТИ У ПРИРОДИ КОРЕКТИВНО-ПЕДАГОШКИ РАД и допунски рад ШКОЛСКА И ДРУГА ТАКМИЧЕЊА СПОРТСКА НЕДЕЉА	1	36 2 НЕДЕЉЕ (1 у првом, 1 у другом полугодишту)

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> – примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у самосталном вежбању; – сврсисходно користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим ситуацијама; – упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања уз помоћ наставника са вредностима за свој узраст; – примени достигнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу; – примени атлетске дисциплине у складу са правилима; – развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике; – одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела; 	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		<p style="text-align: center;">Основни садржаји</p> <p>Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој гipкoсти. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.</p>
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	<p style="text-align: center;">Основни садржаји</p> <p>Техника спринтерског трчања. Истрајно трчање – припрема за крос. Техника штафетног трчања Скок удаљ. Бацања кугле. Скок увис.</p> <p style="text-align: center;">Проширени садржаји</p> <p>Скок увис (леђна техника). Четворобој</p>

<ul style="list-style-type: none"> – примени вежбања из гимнастике за развој моторичких способности; – изведе елементе одбојкашке технике; – примени основна правила одбојке; – користи елементе технике у игри; – примени основне тактичке елементе спротских игара; – учествује на такмичењима између одељења; – изведе кретања у различитом ритму; – игра народно коло; – изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; – изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; – вреднује утицај примењених вежби на организам; – процени ниво сопствене дневне физичке активности; – користи различите вежбе за побољшање својих физичких способности; – процени последице недовољне физичке активности; – примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; – примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама; – примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима; – решава конфликте на друштвеноприхватљив начин; 		<p style="text-align: center;">Спортска гимнастика</p>	<p>Основни садржаји:</p> <p>Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе: Тло Прескок Греда.</p>
		<p style="text-align: center;">Основе тимских и спортских игара</p>	<p>Одбојка:</p> <p>Основни елементи технике, тактике и правила игре.</p> <p>Футсал:</p> <p>Игра уз примену правила.</p> <p>Рукомет:</p> <p>Игра уз примену правила.</p> <p>Кошарка:</p> <p>Сложенији елементи технике, тактике и правила игре.</p> <p>Активност по избору.</p>
		<p style="text-align: center;">Плес и ритмика</p>	<p style="text-align: center;">Основни садржаји</p> <p>Вежбе са вијачом. Вежбе са обручем. Вежбе са лоптом. Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази;Ужичко коло</p> <p style="text-align: center;">Проширени садржаји</p> <p>Састав са обручем. Састав са лоптом. Састав са вијачом.</p>

<ul style="list-style-type: none"> – пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности; – прихвати победу и пораз; – уважи различите спортове без обзира на лично интересовање; – примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама; – повеже значај вежбања за одређене професије; – вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту; – подстиче породицу на редовно вежбање; – повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље; – коригује дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама; – користи здраве намирнице у исхрани; – разликује корисне и штетне додатке исхрани; – примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; – правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда; – чува животну средину током вежбања; – препозна последице конзумирања дувана, алкохола и штетних енергетских напитака; – води рачуна о репродуктивним ограничанима приликом вежбања. 	<p>ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА</p>	<p>Полигони</p> <p>Физичко вежбање и спорт</p>	<p>Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима</p> <p>Основни садржаји Основна подела вежби. Функција скелетно-мишићног система. Основна правила одбојке. Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању. Облици насиља у физичком васпитању и спорту. Навијање, победа, пораз решавање спорних ситуација. Писани и електронски извори информација из области физичког васпитања и спорта. Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама. Значај вежбања за одбрамбено-безбедносне потребе. Повезаност физичког вежбања и естетике. Породица и вежбање Планирање вежбања.</p>
---	---	--	---

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Учењем наставног предмета физичко и здравствено васпитање ученик стиче вештине и овладава знањима и културним вредностима телесног вежбања, примењује их у свакодневном животу, новим и ванредним животним ситуацијама; разуме значај континуираног развоја физичких способности, разноврсних моторичких активности, утицај на здравље, здравље околине и квалитет живота.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Од општих међупредметних компетенција, програмом су предвиђене:

1. Компетенција за учење (везано за учење моторичких радњи, и теоретских знања везаних за вежбање и здрав начин живота , као и за основе спортова и плесова)
2. Естетичка компетенција (везано за допринос физичког вежбања лепшем и здравијем изгледу)
3. Комуникација (везано за функционисање у групи и тимски рад, договор...)
4. Одговоран однос према околини и здрављу
5. Сарадња (односи се на рад у групи и зависност успеха од сарадње појединаца у групи и заједничког деловања)
6. Решавање проблема
(везано за брзо деловање у непознатим ситуацијама и решавање истих)
7. Дигитална компетенција
(увођење и примена дигиталних ресурса и апарата у спорту и физичком вежбање)

Исходи воде ка испуњењу следећих стандарда:

Физичке способности: Фв.1.1.3.,Фв.1.1.4.,Фв.1.1.5.,Фв.1.1.6.,Фв.1.1.7.,Фв.1.1.9.,Фв.1.1.10.

Атлетика: Фв.1.1.3.,Фв.1.1.5.,Фв.1.1.6.,Фв.1.1.7.,Фв.1.1.9.,Фв.1.1.10.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25. Фв2.1.3. Фв 3.1.3. Фв 2.1.5. Фв 2.1.4.

Спортска игра одбојка, рукомет, кошарка : Фв.1.1.1.,Фв.1.1.2.,Фв.2.1.1.

Спортска гимнастика: Фв.1.1.11.,Фв.1.1.12.,Фв.1.1.13.,Фв.1.1.14.,Фв.1.1.15.,Фв.1.1.16.,Фв.1.1.17.,Фв.1.1.18.,Фв.1.1.19.,Фв.1.1.25.

Плес и ритмика: Фв.1.1.20.,Фв.1.1.18.,Фв.1.1.16.,Фв.2.1.18.,Ф 3. 1. 16..

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета: Верска настава

Циљ:

Циљ предмета Верске наставе у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринираној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и на делатном плану, уз настојање да се доктриниране поставке спроведу у свим сегментима живота (односно са Богом, са светом, са другим људима и са собом).

Разред: Седми

Настава у седмом разреду основне школе треба да упозна ученике са светотајинским животом Цркве, као и са процесом Богопознања. Ученицима ће се пружити основно знање о историјском контексту одржавања Васељенских сабора. Циљ наставе је да се код ученика изгради свест о томе да је носилац постојања природе личност; да је личност израз заједнице слободе с другом личношћу и да је Црква у својој литургијској пројави икона начина постојања Св.Тројице, односно постојања човека као личности- као иконе Божије.Треба указати ученицима на то да се Св.Тројица пројављује преко људи и њихових служби које они пројављују у односу један према другом. Овим се показује да је човек икона Божија и да се Бог не среће другачије осим преко човека у литургијском догађају. Битно је указати ученицима на повезаност љубави и знања у црквеном искуству.

Назив предмета:	ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС
Годишњи фонд часова:	36
Разред:	Седми

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 7. разреда основне школе; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. 	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са садржајем програма и начином рада 	<p>Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика.</p> <p>Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.</p>
II – БОГОПОЗНАЊЕ 2. Процес сазнавања 3. Личносно познање 4. Познање Бога 5. Бог је један, али није сам	<ul style="list-style-type: none"> Подстаћи ученике да преиспитају свој однос према знању и учењу; Кроз очигледне примере и експерименте објаснити ученицима три начина сазнавања: објективно, субјективно и личносно и границе њихове примене (наука, уметност, теологија); Указати ученицима на повезаност љубави и знања у црквеном искуству; 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да уочи да су знање и учење важни у његовом животу; моћи да кроз очигледне примере и експерименте закључи да постоје различити начини сазнавања моћи да кроз примере из личног искуства уочи да једино онај кога заволимо за нас постаје личност - непоновљиво и бескрајно важно биће; моћи да повезује личносно познање са нашим познањем Бога; моћи да препозна да нам Христос открива Бога као љубавну заједницу три личности; 	<ul style="list-style-type: none"> Процес сазнавања као дело целе личности: чула, разум, слободна воља, искуство Личносно познање, упознавање кроз љубав Познање Бога Бог је један, али није сам (Бог је заједница три личности: Отац, Син и Свети Дух) 	<p>На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.</p> <p><u>Врсте наставе</u></p> <p>Настава се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (34 часова) практична настава (2 часа)

	<ul style="list-style-type: none"> • Објаснити ученицима да нам Христос открива Бога као Свету Тројицу; • Развити код ученика свест о љубави као темељу заједнице. 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да вреднује своје понашање на основу љубави коју исказује према својим ближњима; • бити подстакнут на одговорније обликовање заједничког живота са другима. 		<p><u>Место реализације наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;
<p style="text-align: center;">III - СИМВОЛ ВЕРЕ</p> <p>6. Сабори као израз јединства Цркве</p> <p>7. Васељенски сабори</p> <p>8. Символ вере</p> <p>9. Богочовек Христос</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Указати ученицима на Саборе као израз јединства Цркве; • Објаснити појмове јереси и догмата; • Пружити ученицима основно знање о историјском контексту настанка Символа вере; • Пружити ученицима основ за разумевање основне истине о Тајни Богочовека Христа; • Развијање свести ученика о значају и месту Символа вере у Крштењу и Литургији; 	<ul style="list-style-type: none"> □ моћи да уочи да је Црква на Саборима решавала проблеме са којима се сусретала кроз историју; □ бити подстакнут да своје проблеме и несугласице са другима решава кроз разговор и заједништво; □ знати да је Символ вере установљен на Васељенским саборима; □ умети да интерпретира Символ вере; □ знати да се Символ вере изговара на Крштењу и Литургији; □ моћи да уочи да појам Богочовека описује Христа као истинитог Бога и истинитог Човека; 	<ul style="list-style-type: none"> • Сабори као израз јединства Цркве • Васељенски сабори • Символ вере • Христос је истинити Бог и истинити Човек 	<p><u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак

<p style="text-align: center;">IV - СВЕТОТАЈИНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ</p> <p>10. Светотајински живот Цркве</p> <p>11. Света Литургија – светајна Цркве</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Пружити ученицима основ за разумевање да се кроз учешће у Светим Тајнама Цркве наш живот и сви његови елементи узводе у личносни однос са Богом; • Пружити ученицима основ за разумевање смисла и значаја Светих Тајни; 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да увиди да Црква Светим Тајнама повезује човека са Богом у најважнијим моментима његовог живота (рођење и духовно рођење – Крштење, венчање и Брак, Црквена брига за болесне у јелеосвећењу...) • моћи да увиди да је Литургија извор и циљ свих Тајни Цркве; 	<ul style="list-style-type: none"> • Светотајинск и живот Цркве • Света Литургија као светајна Цркве • Свете Тајне Крштења и Миропомазања • Света Тајна Исповести 	<p>више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.
---	--	--	---	--

<p>12. Свете Тајне крштења и миропомазања</p> <p>13. Света Тајна исповести</p> <p>14. Света Тајна брака</p> <p>15. Монашка заједница</p> <p>16. Света Тајна рукоположења</p> <p>17. Молитвословља Цркве</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Развијање свести ученика о неопходности личног учествовања у светотајинском животу Цркве. • Пружити ученицима основ за разумевање да се кроз учешће у Светим • Тајнама Цркве наш живот и сви његови елементи узводе у личносни однос са Богом; 	<ul style="list-style-type: none"> • знати да је Причешће врхунац светотајинског живота • моћи да препозна Крштење и Миропомазање као Тајне уласка у Цркву; • бити подстакнут да на покајање гледа као на промену начина живота; • моћи да увиди да су брак и монаштво два пута која воде ка Богу; • моћи да разликује и именује службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон и народ); • моћи да препозна своју службу у Цркви; • моћи да у молитвословљима уочи важност природних елемената (воде, грожђа, жита, светлости...) • бити подстакнут на учествовање у светотајинском животу Цркве; 	<ul style="list-style-type: none"> • Света Тајна брака (слика Христа и Цркве) • Монашка заједница (искорак ка животу будућег века) • Света Тајна Рукоположења • Молитвословља Цркве 	<ul style="list-style-type: none"> • Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
<p>V - СРПСКА ЦРКВА КРОЗ ВЕКОВЕ</p> <p>18. Света браћа Кирило и Методије</p> <p>19. Свети Сава</p> <p>20. Срби светитељи</p> <p>21. Крсна слава и обичаји</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Објаснити ученицима значај мисионарске и просветитељске делатности Свете браће и Светог Саве; • Указати ученицима кроз примере српских светитеља на значај стицања хришћанских врлина; 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да препозна да култура и писменост Словена имају корен у мисионарској делатности просветитеља равноапостолних Кирила и Методија; • моћи да објасни просветитељску улогу и значај Светога Саве за српски народ; • бити подстакнут да доживи српске светитеље као учитеље хришћанских врлина; 	<ul style="list-style-type: none"> • Света браћа Кирило и Методије • Свети Сава • Срби светитељи (вероучитељ ће на више часова описати живот и подвиге неколико светитеља Српске Цркве по избору: - Света лоза Немањића 	<p><u>Евалуација наставе</u></p> <p>Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова;

<p>22. Српска црквена баштина</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Указати ученицима на историјски пут Српске Цркве кроз житија изабраних светитеља; • Подстаћи ученике да развију доживљај Крсне славе као молитвеног прослављања Бога и светитеља; • Развити код ученика свест о важности неговања традиције и обичаја (Крсна слава, литије, храмовне и градске славе); • Пружити ученицима могућност да сагледају улогу СПЦ у развоју српске културе и идентитета. 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да препозна неговање српских православних обичаја као начин преношења искуства вере и прослављања Бога и светитеља • моћи да препозна евхаристијску симболику у елементима Крсне Славе; • бити подстакнут да прослављање Крсне славе везује за Литургију • бити подстакнут да доживи, вреднује и негује богатство и лепоту српске културне баштине. 	<ul style="list-style-type: none"> - Св. цар Лазар - Св. Василије Острошки - Св. Николај Жички и Охридски - Св. Петар Цетињски - Св. Вукашин из Клепаца) • Крсна слава и обичаји (литије, храмовне и градске славе...) • Српска црквена баштина 	<p><u>Оцењивање</u></p> <p>Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <p>Увод – 1</p> <p>Богопознање – 5</p> <p>Символ Вере – 6</p> <p>Светотајински живот Цркве – 11</p> <p>Српска Црква кроз векове – 11</p> <p>Евалуација – 1+1</p>
--	---	---	--	--

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Географија
4. Биологија
5. Физика
6. Ликовна култура
7. Музичка култура

Предметне компетенције:

Ученик ће на крају седмог разреда још више вредновати своје понашање на основу љубави коју исказује према својим ближњима. Увидиће да је Литургија смисао и циљ свих светих тајни. Научиће да Символ вере представља основне истине Православне цркве, као и да је настао током прва два Васељенска сабора. Препознаће св. тајну Крштења и Миропомазања као неопходне за улазак у Цркву. Сагледавајући просветитељску улогу и значај Светог Саве за српски народ, ученик ће бити подстакнут да доживи српске светитеље као учитеље хришћанских врлина. Такође, јасније ће моћи да препозна значај равноапостолне браће Кирила и Методија за писменост Словена.

Међупредметна компетенција:

Компетенција за учење, комуникација, одговорно учешће у демократском друштву, одговоран однос према околина, решавање проблема.

Специфичне предметне компетенције:

Ученик развија способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину Божју и за себе. Развија тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене Цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже између заједнице и властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом и пре и после свега са Богом.

Ученик ће изградити способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живи, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима; свест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

Такође, развија отвореност и однос према Богу, другачијем и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;

Назив предмета:	ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ
Циљ:	Циљ наставе и учења грађанског васпитања је да ученик изучавањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.
Разред:	Седми
Годишњи фонд часова:	36

Настава у седмом разреду треба да помогне ученицима да разумеју значење кључних појмова који се односе на грађанина, државу и власт, да схвате историјски развој грађанских права и слобода, да се упознају са карактеристикама одговорног и активног грађанина, да разумеју место и улогу детета као грађанина у друштву, да разумеју однос између грађанских права појединца и општег добра, да се упознају са начинима развијања грађанске одговорности, да разумеју волонтерски покрет и значај волонтерских акција, да буду подстицајни да се ангажују у различитим иницијативама и акцијама, да разумеју значај иницијативе за постизање промена у друштвеној заједници, да разумеју неопходност постојања власти, да се упознају са концептом ограничене власти и да се упознају са институцијом Тачког парламента.

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Поглед уназад – подсећање на садржаје програма грађанског васпитања за 5. и 6. разред 2. Представљање циљева, задатака, садржаја и метода рада	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	Бити упознат са садржајем, планом и програмом предмета	<ul style="list-style-type: none"> • Поглед уназад – подсећање на садржаје програма грађанског васпитања за 5. и 6. разред • Представљање циљева, задатака, садржаја и метода рада 	Током остваривања програма потребно је уважити високу образовну и мотивациону вредност активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења те кроз све програмске целине доследно осигурати да најмање једна трећина наставе буде организована употребом ових метода. У настави користити, најмање у трећини случајева, задатке који захтевају примену наученог у

II – ГРАЂАНИН				
<p>1. Грађанин и политика у прошлости - порекло речи политика и грађанин, историјски контекст развоја грађанских права и слобода, Декларација о праву човека и грађанина (1789. г).</p> <p>2. Грађанин и политика у садашњости - појмови политика и грађанин у са2временом друштву. Универзална декларација о људским правима (1948. г.).</p> <p>3. Одговоран и активан грађанин - знања, вештине, особине, вредности и понашање одговорног и активног грађанина.</p> <p>4. Одговоран и активан грађанин - знања, вештине, особине, вредности и понашање одговорног и активног грађанина.</p> <p>5. Дете као грађанин - Конвенција о правима детета као полазиште за одређивање места и улоге детета као грађанина. Деца и одрасли као грађани - сличности и разлике.</p> <p>6. Дете као грађанин - Конвенција о правима детета као полазиште за одређивање места и улоге детета као грађанина. Деца и одрасли као грађани - сличности и разлике.</p> <p>7. Породица, школа, локална заједница, држава - заједнице у којима живимо.</p>	<p>Упознати ученике са терминима и пореклом речи политика и грађанин.</p> <p>Схватање појмова политика и грађанин у савременом друштву. Учити које су то особине, знања, вештине и понашање које треба да поседује одговоран и активан грађанин.</p> <p>Учити битност детета, породице, школе и локалне заједнице за друштво.</p> <p>Схватање значаја одговорности грађана.</p> <p>Упознавање волонтерског рада и његов значај.</p>	<p>Знати да правилно употребљава термине политика и грађанин као и да схвата њихов положај у савременом друштву,</p> <p>Стећи знања, вештине и понашање одговорног и активног грађанина и моћи ће да препозна таквог грађанина,</p> <p>Биће упознат и уочиће значај волонтерског рада.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Грађанин и политика у прошлости - порекло речи политика и грађанин, историјски контекст развоја грађанских права и слобода, Декларација о праву човека и грађанина (1789. г). • Грађанин и политика у садашњости - појмови политика и грађанин у са2временом друштву. Универзална декларација о људским правима (1948. г.). • Одговоран и активан грађанин - знања, вештине, особине, вредности и понашање одговорног и активног грађанина. • Одговоран и активан грађанин - знања, вештине, особине, вредности и понашање одговорног и активног грађанина. • Дете као грађанин - Конвенција о правима детета као полазиште за одређивање места и улоге детета као грађанина. Деца и одрасли као грађани - сличности и разлике. • Дете као грађанин - Конвенција о правима детета као полазиште за одређивање места и улоге детета као грађанина. Деца и одрасли као грађани - сличности и разлике. • Породица, школа, локална заједница, држава - заједнице у којима живимо. • Права - права појединца и опште добро. 	<p>разумевању и решавању свакодневних проблемских ситуација препоручених од стране Министарства и Завода, а приликом оцењивања обезбедити да су ученици информисани о критеријумима на основу којих су оцењивани.</p> <p>Сагласно природи предмета, његовом циљу и задацима, програми изборног предмета грађанско васпитање по разредима (од првог до шестог) су конципирани на тај начин да код ученика развијају свест о себи и другима, оспособљавају их за конструктивну комуникацију и ненасилно решавање конфликта и подстичу активизам и партиципацију на нивоу школе и локалне заједнице.</p> <p>Програм седмог разреда наставља развојни правац предмета са фокусом на појмове који се односе на друштво као што су политика, држава, власт и грађанин. Ти појмови су дати кроз историјски контекст са намером да ученици схвате како је текао развој грађанских права и слобода. То је потребно да би се разумело пуно значење демократије и карактеристика одговорног и активног грађанина савременог друштва. За ученике је посебно важно да разумеју своје место и улогу у демократском друштву и да се</p>

<p>8. Права - права појединца и опште добро.</p> <p>9. Одговорност - индивидуална (моралне вредности) и грађанска (информисаност, поштовање закона, бирачко право - право да бира и да буде биран, учешће у организацијама које се залажу за општу добробит, покретање иницијатива...). Начини развијања грађанске одговорности: институционални и ванинституционални.</p> <p>10. Одговорност - индивидуална (моралне вредности) и грађанска (информисаност, поштовање закона, бирачко право - право да бира и да буде биран, учешће у организацијама које се залажу за општу добробит, покретање иницијатива...). Начини развијања грађанске одговорности: институционални и ванинституционални.</p> <p>11. Одговорност - индивидуална (моралне вредности) и грађанска (информисаност, поштовање закона, бирачко право - право да бира и да буде биран, учешће у организацијама које се залажу за општу добробит, покретање иницијатива...). Начини развијања грађанске одговорности: институционални и ванинституционални.</p> <p>12. Волонтерски покрет - појам и значај волонтерског покрета. Вредности на којима почива</p>			<ul style="list-style-type: none"> • Одговорност - индивидуална (моралне вредности) и грађанска (информисаност, поштовање закона, бирачко право - право да бира и да буде биран, учешће у организацијама које се залажу за општу добробит, покретање иницијатива...). Начини развијања грађанске одговорности: институционални и ванинституционални. • Одговорност - индивидуална (моралне вредности) и грађанска (информисаност, поштовање закона, бирачко право - право да бира и да буде биран, учешће у организацијама које се залажу за општу добробит, покретање иницијатива...). Начини развијања грађанске одговорности: институционални и ванинституционални. • Одговорност - индивидуална (моралне вредности) и грађанска (информисаност, поштовање закона, бирачко право - право да бира и да буде биран, учешће у организацијама које се залажу за општу добробит, покретање иницијатива...). Начини развијања грађанске одговорности: институционални и ванинституционални. • Волонтерски покрет - појам и значај волонтерског покрета. 	<p>оснаже да активно учествују у друштвеном животу заједница којима припадају. Ученик као грађанин, са својим правима, обавезама и одговорностима треба да постане свестан да се његово понашање и одлуке не тичу само њега, већ и других људи.</p> <p>Овако конципиран програм захтева од наставника добру припрему за сваки час, претходно завршену обуку и коришћење приручника. Приручник треба да помогне наставницима у реализацији часова тако што ће понудити могуће начине рада, али његова функција је и у томе да спречи превише теоретски приступ и нефункционалну (преопширну) обраду неких садржаја.</p> <p>Начини и методе реализације овог програма су исти они који су већ коришћени у оквиру овог предмета, али се уводе и сложенији начини рада који прате развојне карактеристике ученика седмог разреда. Дискусија, аргументовање, дебата, анализа случаја, поређење и покретање иницијативе су начини на који се најбоље могу реализовати садржаји овог програма. Кроз изборни предмет грађанско васпитање и даље се негује и развија процес сазнавања кроз</p>
--	--	--	--	---

<p>волонтаризам (солидарност, емпатија, алтруизам...). Избор волонтерских акција и израда плана за њихово извођење.</p> <p>13. Волонтерски покрет - појам и значај волонтерског покрета. Вредности на којима почива волонтаризам (солидарност, емпатија, алтруизам...). Избор волонтерских акција и израда плана за њихово извођење.</p> <p>14. Волонтерски покрет - појам и значај волонтерског покрета. Вредности на којима почива волонтаризам (солидарност, емпатија, алтруизам...). Избор волонтерских акција и израда плана за њихово извођење.</p> <p>15. Извођење волонтерске акције</p> <p>16. Извођење волонтерске акције</p> <p>17. Извођење волонтерске акције</p> <p>18. Анализа успешности волонтерске акције.</p> <p>19. Анализа успешности волонтерске акције.</p>			<p>Вредности на којима почива волонтаризам (солидарност, емпатија, алтруизам...). Избор волонтерских акција и израда плана за њихово извођење.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Волонтерски покрет - појам и значај волонтерског покрета. Вредности на којима почива волонтаризам (солидарност, емпатија, алтруизам...). Избор волонтерских акција и израда плана за њихово извођење. • Волонтерски покрет - појам и значај волонтерског покрета. Вредности на којима почива волонтаризам (солидарност, емпатија, алтруизам...). Избор волонтерских акција и израда плана за њихово извођење. • Извођење волонтерске акције • Извођење волонтерске акције • Извођење волонтерске акције • Анализа успешности волонтерске акције. • Анализа успешности волонтерске акције. 	<p>активно учење, односно кроз пуну партиципацију ученика, учење од других и заједно са другима, као и учење за живот уз коришћење искуства ученика.</p> <p>Програм грађанског васпитања за седми разред највише је у корелацији са програмом наставног предмета историја и зато је целисходна сарадња наставника ова два предмета.</p> <p>Предвиђене теме програма се могу ефикасније реализовати уз коришћење разноврсног материјала, на чијој припреми могу радити и наставници и ученици. Ти материјали треба да буду из различитих извора (књиге, штампа, телевизија, интернет...), актуелни, подстицајни за дискусију и критичко читање.</p> <p>Како је акциона компонента (понашање), у чијој основи се налазе знање, ставови и вредности, најважнији резултат грађанског образовања програмом</p>
--	--	--	--	---

<p>III-ДРЖАВА И ВЛАСТ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Држава - појам и историјски контекст развоја државе. 2. Држава - појам и историјски контекст развоја државе. 3. Власт - неопходност постојања власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска) 4. Власт - неопходност постојања власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска) 5. Власт - неопходност постојања власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска) 6. Власт - неопходност постојања 	<p>Циљ је да ученици усвоје појам и историјски контекст развоја државе и да схвате неопходност постојања власти.</p>	<p>Ученик правилно употребљава појам државе и власти</p> <p>Разуме постојање власти и потребу за влашћу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Држава - појам и историјски контекст развоја државе. • Држава - појам и историјски контекст развоја државе. • Власт - неопходност постојања власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска) • Власт - неопходност постојања власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска) • Власт - неопходност постојања власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска) • Власт - неопходност постојања 	<p>је предвиђено да ученици организују и реализују волонтерску активност. Наставник треба да помогне ученицима у томе да планирана активност буде по обиму мала, реална и остварљива. Циљ је да ученици прођу кроз процес организовања активности, да осете задовољство помагања другима и препознају вредности на којима почива волонтаризма. Посебну пажњу треба посветити анализи изведене акције и процењивању шта је било успешно, које су биле тешкоће и како их је могуће превазићи.</p> <p>Програмом је предвиђено успостављање везе између наставе грађанског васпитања и Бачког парламента, као формалног тела у школи, кроз које ученици могу остварити своја права и доћи у контакт са демократским механизмима и процедурама. Покретање иницијативе за Бачки парламент прилика је да ученици разумеју место и улогу грађанског активизма у постизању промена у друштвеној заједници.</p> <p>У завршном делу програма предвиђена је израда речника кључних појмова. За његов настанак је неопходно да се током свих претходних часова води рачуна о значењу појмова који су разматрани и да постоји писани</p>
--	--	--	--	--

<p>власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска)</p> <p>7. Власт - неопходност постојања власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска)</p>			<p>власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Власт - неопходност постојања власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска) 	<p>траг о томе нпр. на постерима или неким другим продуктима ученичких активности. Суштина речника није у његовом обиму, већ у прецизности објашњења и разумевању од стране ученика. Истовремено, израда речника може бити добар показатељ наставнику успешности реализације овог програма.</p> <p>Простор у којем се изводи настава, учионица опште намене, треба да пружа могућност за седење у кругу и рад у одвојеним мањим групама (од 4 до 6 ученика). Пожељно је да се за наставу овог предмета користи посебна просторија и/или да се материјали и продукти рада ученика чувају на једном месту.</p> <p>За реализацију предмета је потребан и основни материјал за израду панона: фломастери, бојице, селотејп, лепак, маказе, листови А4 формата бели и у боји и четвороделна табла дименизија 100x80.</p>
--	--	--	--	---

<p>IV-БАЧКИ ПАРЛАМЕНТ И ИНИЦИЈАТИВА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бачки парламент - место и улога ђачког парламента по одредбама Закона о основама система образовања и васпитања. Начин функционисања ђачког парламента. 2. Бачки парламент - место и улога ђачког парламента по одредбама Закона о основама система образовања и васпитања. Начин функционисања ђачког парламента. 3. Иницијатива - избор теме демократском процедуром и покретање иницијативе да се о њој расправља у Бачком парламенту (ако у школи не постоји Бачки парламент, иницијатива може да се односи на његово оснивање). 4. Иницијатива - избор теме демократском процедуром и покретање иницијативе да се о њој расправља у Бачком парламенту (ако у школи не постоји Бачки парламент, иницијатива може да се односи на његово оснивање). 5. Иницијатива - избор теме демократском процедуром и покретање иницијативе да се о њој расправља у Бачком парламенту (ако у школи не постоји Бачки парламент, иницијатива може да се односи на његово оснивање). 	<p>Упознати ученике са ђачким парламентом и начином његовог функционисања.</p>	<p>Бити упознат са значајем ђачког парламента</p> <p>Знати место и улогу ђачког парламента</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Бачки парламент - место и улога ђачког парламента по одредбама Закона о основама система образовања и васпитања. Начин функционисања ђачког парламента. • Бачки парламент - место и улога ђачког парламента по одредбама Закона о основама система образовања и васпитања. Начин функционисања ђачког парламента. • Иницијатива - избор теме демократском процедуром и покретање иницијативе да се о њој расправља у Бачком парламенту (ако у школи не постоји Бачки парламент, иницијатива може да се односи на његово оснивање). • Иницијатива - избор теме демократском процедуром и покретање иницијативе да се о њој расправља у Бачком парламенту (ако у школи не постоји Бачки парламент, иницијатива може да се односи на његово оснивање). • Иницијатива - избор теме демократском процедуром и покретање иницијативе да се о њој расправља у Бачком парламенту (ако у школи не постоји Бачки парламент, иницијатива може да се односи на његово оснивање). 	
---	--	--	--	--

<p>V-ЗАВРШНИ ДЕО</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Речник - израда речника кључних појмова са којима су се ученици упознали на часовима грађанског васпитања током школске године. 2. Речник - израда речника кључних појмова са којима су се ученици упознали на часовима грађанског васпитања током школске године. 3. Шта носим са собом - размена ученичких искустава о активностима реализованим на часовима грађанског васпитања и процена корисности и употребљивости стечених знања и вештина за свакодневни живот. 	<p>Осврт ученика на наставне садржаје које су усвојили у току године.</p>	<p>Употребљава кључне појмове са којима је упознат на часовима грађанског васпитања током школске године.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Речник - израда речника кључних појмова са којима су се ученици упознали на часовима грађанског васпитања током школске године. • Речник - израда речника кључних појмова са којима су се ученици упознали на часовима грађанског васпитања током школске године. • Шта носим са собом - размена ученичких искустава о активностима реализованим на часовима грађанског васпитања и процена корисности и употребљивости стечених знања и вештина за свакодневни живот.
--	---	---	--

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Географија
4. Биологија
5. Физика
6. Ликовна култура
7. Музичка култура

Општа предметна компетенција: Оспособљавање ученика за активно учешће у грађанском животу и друштву, Сарадња, Комуникација

Специфичне предметне компетенције: Развијање знања, вештина и ставова који омогућавају активну улогу у грађанском животу и друштву

Међупредметне компетенције:

1. Рад с подацима и информацијама-прикупљање података, анализа и презентација
2. Решавање проблема- ученици се оснажују да препознају проблеме и активно траже решења
3. Сарадња-интерактивни начин рада, групни рад, тимски рад
4. Дигитална компетенција-прикупљање података на интернету, израда ПП презентација
5. Компетенција за учење-развијање знања, вештина и ставова
6. Одговорно учешће у демократском друштву-ученици се оснажују и подстичу да одговорно и активно учествују у друштву
7. Комуникација-изношење сопственог мишљења, осећања, ставова на конструктиван начин
8. Одговоран однос према околини-бављење непосредним окружењем, уочавање проблема
9. Иницијатива и предузетништво - Спремност је да учествује у самосталним и тимским пројектима, развија идеју, мотивисан је за рада, поставља реалне циљеве и планира задатке и активности за њихово остваривање

Предмет:	РУСКИ ЈЕЗИК
Разред:	седми
Циљ	Циљ учења Руског језика јесте да ученици овладају основним знањима из руског језика која ће им омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумевају са људима који говоре тим језиком; да усвоје норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који уче, као и да наставе, на вишем нивоу образовања и самостално, учење руског језика.
Годишњи фонд часова:	72

Табела са глобалним планом

Ред. бр.	Тема/област	Фонд часова			
		обрада	утврђивање	остало	СВЕГА
1.	Российские просторы	3	3	2	8
2.	В здоровом теле – здоровый дух	5	3	1	9
3.	Ах, эта мода!	5	3	3	11
4.	Молодость всегда в пути	5	3	/	8
5.	Делу время – потехе час	5	3	1	9
6.	Семья всему начало	5	3	/	8
7.	Экран и сцена – окно в мир	2	6	3	11
8.	Земля ждёт твоей помощи	3	2	3	8
Укупно		33	26	13	72

Кључни појмови: руска пространства, мода, младост, породица, екран и сцена, помоћ природи

Редни број	Исходи	Теме/области	Садржаји програма	Међупредметне компетенције	Начин и поступци остваривања програма
1.	<p>На крају области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проверава електронску пошту - почиње и завршава телефонски разговор - изражава своје слагање или неслагање; одобрење/похвалу - да дочекује и поздравља госте; - сазнаће како да објасни где се шта налази или одакле и куда се креће - како се мења по падежима именица типа «весть»; - знаће да прича о летњим утисцима својих вршњака, о реалном/стварном свету путовања, о благу Сибира. 	Российские просторы	<p>Учење терминологије на тему летњих утисака, учење терминологије на тему стварног светског путовања, као и о Сибиру.</p> <p>Промена именица типа «весть»;</p> <p>Учење прилога за исказивање места и правца. Проширивање и продубљивање знања о придевима.</p> <p>Проширивање знања о присвојним заменицама.</p>	<p>Компетенција за учење</p> <p>Одговорно учење у демократском друштву</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Комуникација</p> <p>Рад са подацима и информацијама</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Сарадња</p> <p>Решавање проблема</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Фронтални - Индивидуални - Монолошка метода - Дијалогска метода - Монолошко-дијалогска метода - Метода рада на тексту - Метода демонстрације - Метода практичног рада; активности - Проблем метода - Истраживачке методе - Диференциране методе - Интерактивне методе - Примена образовних игара - Игра улога, драматизација - Текстуална наставна средства - Визуелна наставна средства - Аудитивна наставна средства - Аудио-визуелна наставна средства <p>Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.</p> <p>– Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину предвиђено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и симулације).</p> <p>– Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.</p>

<p>2.</p>	<p>На крају области ученик ће бити у стању да: - користи изразе за забрану нечега или упозоравања на нешто - да изражава своје неодобравање - да мења по падежима именице типа табло, такси, шоу... - знаће да исприча о познатим руским спортистима, о савременим видовима спорта и о старој/древној руској игри «городки» -знаће какви су часови спорта руских ученика, њихове дилеме (шта тренирати/играти) , као и о фудбалском мечу.</p>	<p>В здоровом теле – здоровый дух</p>	<p>Проширивање лексичког фонда на тему физичког васпитања; на тему спорта; на тему познатих спортиста. Проширивање знања везаних за именице које се не мењају (табло, кино, пианино, водное поло, такси, метро, шоссе...) Проширивање и продубљивање знања везаних за вид глагола и образовање глаголских времена уз помоћ текстова о спорту и спортистима. Учење правила за исказивање времена предлошко-падешким конструкцијама.</p>	<p>Компетенција за учење Одговорноучешће у демократском друштву Естетичка компетенција Комуникација Одговоран однос према здрављу Рад са подацима и информацијама Дигиталнакомпетенција Сарадња Решавањепроблема</p>	<p>Фронтални - Индивидуални - Монолошка метода - Дијалoшка метода - Монолошко-дијалoшка метода - Метода рада на тексту - Метода демонстрације - Метода практичног рада; активности - Проблем метода - Истраживачке методе -Диференциране методе -Интерактивне методе - Примена образовних игара - Игра улога, драматизација - Текстуална наставна средства - Визуелна наставна средства - Аудитивна наставна средства - Аудио-визуелна наставна средства Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона. – Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину предвиђено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и симулације). – Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.</p>
-----------	---	--	---	---	--

3.	<p>На крајуобласти ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дискутује о актуелним темама, да искаже своје за и против и аргументује своје мишљење - да коментарише (похвали или критикује) одевање човека - мења правилно по падежима и користи придеве за сваки род у једнини и множини - дискутује о савременој моди 	Ах, эта мода!	<p>Проширивање лексичког фонда на тему савремена мода.</p> <p>Проширивање знања о придевима у руском језику –род, број и падеж.</p> <p>Проширивање знања о одевању и одевним предметима човека.</p>	<p>Компетенција за учење</p> <p>Одговорноучешће у демократском друштву</p> <p>Естетичка компетенција Комуникација</p> <p>Предузимљивост и оријентацијакапредузетништву</p> <p>Рад са подацима и информацијама Дигиталнакомпетенција Сарадња</p> <p>Решавањепроблема</p>	<p>Фронтални</p> <ul style="list-style-type: none"> - Индивидуални - Монолошка метода - Дијалoшка метода - Монолошко-дијалoшка метода - Метода рада на тексту - Метода демонстрације - Метода практичног рада; активности - Проблем метода - Истраживачке методе -Диференциране методе -Интерактивне методе - Примена образовних игара - Игра улога, драматизација - Текстуална наставна средства - Визуелна наставна средства - Аудитивна наставна средства - Аудио-визуелна наставна средства <p>Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину предвиђено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и симулације). – Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.
----	--	---------------	---	---	--

4.	<p>На крају области</p> <p>ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пита за правац (пут) - препоручује нешто - да заустави такси или саобраћај у случају опасности - да се топло/пријатно опрости са пријатељима и себи блиским људима - да мења падежима именице типа Россия и друг - да користи правилно глаголе кретања - да прича о сустретима са друговима, пријатељима - да дискутује о шетњи по Београду и екскурзији у Санкт Петербургу (на основу текстова из уџбеника) 	<p>Молодость всегда в пути</p>	<p>Проширивање лексичког фондана тему саобраћаја.</p> <p>Проширивање лексичког фондана тему Београда и Санкт Петербурга (њихове знаменитости).</p> <p>Проширивање и продубљивање знања о употреби глагола кретања.</p> <p>Проширивање лексичког фондана тему како говоре Руси када препоручују нешто или забрањују.</p> <p>Проширивање знања о именицама типа Россия и друг.</p>	<p>Компетенција за учење</p> <p>Одговорноучешће у демократском друштву</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Комуникација</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Сарадња</p> <p>Решавање проблема</p>	<p>Фронтални</p> <ul style="list-style-type: none"> - Индивидуални - Монолошка метода - Дијалошка метода - Монолошко-дијалошка метода - Метода рада на тексту - Метода демонстрације - Метода практичног рада; активности - Проблем метода - Истраживачке методе - Диференциране методе - Интерактивне методе - Примена образовних игара - Игра улога, драматизација - Текстуална наставна средства - Визуелна наставна средства - Аудитивна наставна средства - Аудио-визуелна наставна средства <p>Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.</p> <p>– Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину предвиђено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и симулације).</p> <p>– Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.</p>
----	--	---	--	---	--

5.	<p>На крајуобласти ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изражава своје слагање, неслагање и колебање - да покаже своје одушевљење, изненађење, збуњеност - да изражава да жели пажњу и тишину - како да користи заповедни начин - како да изражава припадност трећем лицу - да дискутује о великим људима Русије и њиховим хобијима 	Делу время – потехе час	<p>Проширивање лексичког фонда на тему шта ко воли и чиме се ко бави у слободно време.</p> <p>Усвајање знања о образовању и употреби заповедног начина.</p> <p>Обнављање градива о заменицама.</p> <p>Проширивање лексичког фонда на тему Руска бања.</p>	<p>Компетенција за учење</p> <p>Одговорноучешће у демократском друштву</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Комуникација</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Предузимљивост и оријентацијакапредузетништву</p> <p>Радсаподацима и информацијама</p> <p>Дигиталнакомпетенција</p> <p>Сарадња</p> <p>Решавањепроблема</p>	<p>Фронтални</p> <ul style="list-style-type: none"> - Индивидуални - Монолошка метода - Дијалoшка метода - Монолошко-дијалoшка метода - Метода рада на тексту - Метода демонстрације - Метода практичног рада; активности - Проблем метода - Истраживачке методе -Диференциране методе -Интерактивне методе - Примена образовних игара - Игра улога, драматизација - Текстуална наставна средства - Визуелна наставна средства - Аудитивна наставна средства - Аудио-визуелна наставна средства <p>Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.</p> <p>– Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину предвиђено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и симулације).</p> <p>– Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.</p>
----	---	-------------------------	---	---	---

6.	<p>На крајуобласти ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни како прави храну, распрема собу и уопште помаже по кући - дискутује на тему «Очеви и деца» - образује заповедни начин за прво и треће лице - да дискутује о типовима родитеља - користи прилоге за изражавање количине 	Семља всему начало	<p>Проширивање лексичког фонда на тему Децо, помозите, где ће утврдити знања везана за заповедни начин.</p> <p>Учење и усвајање знања везана за изражавање количине.</p> <p>Проширивање знања везана за садржај ручка.</p> <p>Проширивање лексичког фонда на тему поделе обавеза у кућним пословима.</p> <p>Проширивање знања о коришћењу заповедног начина.</p> <p>Проширивање лексичког фонда на тему родитељи (типови родитеља)</p>	<p>Компетенција за учење</p> <p>Одговорноучешће у демократском друштву</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Комуникација</p> <p>Радсаподацима и информацијама</p> <p>Дигиталнакомпетенција</p> <p>Сарадња</p> <p>Решавањепроблема</p>	<p>Фронтални</p> <ul style="list-style-type: none"> - Индивидуални - Монолошка метода - Дијалошка метода - Монолошко-дијалошка метода - Метода рада на тексту - Метода демонстрације - Метода практичног рада; активности - Проблем метода - Истраживачке методе -Диференциране методе -Интерактивне методе - Примена образовних игара - Игра улога, драматизација - Текстуална наставна средства - Визуелна наставна средства - Аудитивна наставна средства - Аудио-визуелна наставна средства <p>Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.</p> <p>– Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину предвиђено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и симулације).</p> <p>– Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.</p>
----	---	--------------------	--	---	---

7.	<p>На крајуобласти ученик ће бити у стању да: - изражава своје ставове (позитиван, негативан или неутралан) - прави руске придеве са одричним значењем - дискутује о дечијем фестивалу «Позоришна нада» - да учествује у дијалозима везаним за тематику позоришта</p>	<p>Экран и сцена – окно в мир</p>	<p>Проширивање лексичког фонда на тему позориште.</p> <p>Проширивање лексичког фонда везаним за оно што Руси говоре када оцењују спектакл или филм, представу и сл.</p> <p>Учење како да у руском језику користи одричну речцу «не».</p> <p>Проширивање фонда речи на тему «Позориште и ја».</p> <p>Проширивање фонда речи на тему Идем у позориште.</p> <p>Обнављање како и где се употребљавају глаголи кретања.</p>	<p>Компетенција за учење</p> <p>Одговорноучешће у демократском друштву</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Комуникација</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Предузимљивост и оријентацијакапредузетни штву</p> <p>Радсаподацима и информацијама</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Сарадња</p> <p>Решавањепроблема</p>	<p>Фронтални</p> <ul style="list-style-type: none"> - Индивидуални - Монолошка метода - Дијалoшка метода - Монолошко-дијалoшка метода - Метода рада на тексту - Метода демонстрације - Метода практичног рада; активности - Проблем метода - Истраживачке методе -Диференциране методе -Интерактивне методе - Примена образовних игара - Игра улога, драматизација - Текстуална наставна средства - Визуелна наставна средства - Аудитивна наставна средства - Аудио-визуелна наставна средства <p>Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину предвиђено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и симулације). – Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.
----	--	---	--	---	---

8.	<p>На крајуобласти ученик ће бити у стању да: - изражавају својства и карактер предмета и човека - дискутује о руским извиђачима, о ономе чиме се они баве, о чему пишу - да разговарају о томе на шта еколози указују, а везано за очување животне средине - да препозна одређене саобраћајне знаке</p>	Земля ждёт твоей помощи	<p>Проширивање фонда речи на тему зоолошки врт.</p> <p>Проширивање фонда речи везаних за домаће и дивље животиње, делове дрвећа, цвећа.</p> <p>Проширивање фонда речи на тему ко су извиђачи.</p> <p>Указивање ученицима на савесно понашање према својој околини и природи.</p> <p>Учење знакова у саобраћају.</p>	<p>Компетенција за учење</p> <p>Одговорноучешће у демократском друштву</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Комуникација</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Одговоран односпремаздрављу</p> <p>Радсаподацима и информацијама</p> <p>Дигиталнакомпетенција</p> <p>Сарадња</p> <p>Решавањепроблема</p>	<p>Фронтални</p> <ul style="list-style-type: none"> - Индивидуални - Монолошка метода - Дијалoшка метода - Монолошко-дијалoшка метода - Метода рада на тексту - Метода демонстрације - Метода практичног рада; активности - Проблем метода - Истраживачке методе -Диференциране методе -Интерактивне методе - Примена образовних игара - Игра улога, драматизација - Текстуална наставна средства - Визуелна наставна средства - Аудитивна наставна средства - Аудио-визуелна наставна средства <p>Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину предвиђено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и симулације). – Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.
----	---	----------------------------	---	---	--

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ АКТИВНОСТИ	АКТИВНОСТИ	
	А) УЧЕНИК	Б) НАСТАВНИК
српски језик ликовна култура музичка култура природне науке физичко васпитање	слуша пише говори описује гледа размишља прати препознаје комуницира разуме памти речи богати речник изражава осећања запажа континуирано прати слободно изражава мишљење размишља у циљу решавања проблема прикупља податке дискутује о прикупљеним подацима сарађује са друговима у тиму црта организује спознаје себе и своје проблеме	планира организује реализује објашњава демонстрира даје упутства обезбеђује ресурсе оспособљава креира програме посредује у комуникацији анимира партнер у учењу прати ефекте сопственог рада и рада ученика

Провера остварености стандарда ученичких постигнућа (остварености исхода)				
Шта пратимо		Поступак инструменти оцењивања	Критеријуми	Време
<p>Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета;</p> <p>Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научних поступака и процедура; рад са подацима и различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковања прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.</p>	<p>Оцену одличан (5) добија ученик који:</p> <ul style="list-style-type: none"> – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који сезаснивају на подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; 	<ul style="list-style-type: none"> - Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника - Усмено одговарање, свеска евиденције наставника - Редовност доношења домаћег, свеска евиденције 	<p>Број јављања:</p> <p>За јављање +</p> <p>За јављање више пута ++</p> <p>За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5</p> <p>Ко не зна одговор -</p>	<p>Свакодневно бележење током године</p>
	<p>Оцену врло добар (4) добија ученик који:</p> <ul style="list-style-type: none"> – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који сезаснивају на подацима; – решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује 		<ul style="list-style-type: none"> - Писане провере, свеска евиденције - Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције - Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције 	<p>Учесталост по месецима</p>
	<p>Оцену добар (3) добија ученик који:</p> <ul style="list-style-type: none"> – у довољној мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; <p>ЕВИДЕН</p> <p>употребе информација у новим ситуацијама;</p>		<p>Свеобухватност одговора</p> <p>Хоризонтално и вертикално повезивање градива</p>	<p>По потреби, бар једном у полугодишту</p>

		<p>Оцену довољан (2) добија ученик који:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује; – показује мањи степен активности и ангажовања. 			
		<p>Недовољан (1) добија ученик који:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају на подацима; – критички не расуђује; – не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање. 			

Опште предметне компетенције:

Ученик влада језичким вештинама и знањима која му омогућавају да на страном језику разуме текстове које слуша или чита у приватном, јавном, образовном или професионалном контексту; комуницира писмено или усмено у формалним и неформалним ситуацијама. Посредујући у усменој или писаној комуникацији, ученик преноси поруке са страног на матерњи (први) језик и обрнуто.

Међупредметне компетенције: компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција

ПРОВЕРА ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА – ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Праћење напретка ученика обављаће се сукцесивно у току целе школске године. Знање које ученик треба да покаже на часу, а до кога је дошао применом комуникативне методе, подлеже евалуацији. Сваки вид комуникације са наставником, па и онај приликом оцењивања треба да буде што природнији, спонтанији, јер само тако се може доћи до увида у стварно ученичко знање.

Посебно се вреднује учениково залагање у складу са његовим могућностима, ученикова комуникативна реакција на језичке подстицаје, као и владање различитим језичким вештинама. Учениково знање се проверава писменим и усменим путем. Провере писменим путем се врше по три пута у току школске године (прво полугодиште – крај октобра; друго полугодиште – крај марта, крај априла) применом унапред припремљених тестова за проверу који се налазе у Приручнику за наставнике, са расподелом бодова која укључује и могућност давања пола бода (користи се када ученик исправно одговори на питање, али направи неку правописну или граматичку грешку). У другом полугодишту, друга писмена провера је писмени задатак који није унапред припремљен. Провере усменим путем се врше током целе године, при чему не обухватају пропитивања пред таблом или целим разредом. Ученички рад се прати и бележи у наставничковој педагошкој документацији редовно. Изузетни одговори, као и дужи временски периоди континуиране активности и учешћа и залагања на раду се привремено оцењују на крају часа, без претходне најаве, давањем високих оцена или плусића.

- Проверава се: - разумевање постављених питања и давање одговора на њих - разумевање писаног текста и одговори на постављене задатке - активност на часу и однос према раду - редовна израда домаћих задатака.
- Критеријуми оцењивања: - у писменим проверама унапред одређени и у складу са Правилником оцењивања - у усменим проверама – усклађени са Правилником о оцењивању Поступци и инструменти оцењивања: - процењивање активности, залагања, односа према раду (вођење педагошке документације) - оцењивање контролних и писмених задатака.
- Време евалуације: - током целе школске године (усмено); - прво полугодиште - крај октобра, друго полугодиште – током марта, крај април

ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)

ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
<p>ДСТ.1.1.1. Разуме најједноставније речи, имена, бројеве (нпр. цене, датуме, изразе за количину и меру) и успева да их запише, уколико му се саопштавају или диктирају полако и разговетно и уколико су јасно контекстуализовани.</p> <p>ДСТ.1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, фраза и других основних лексичких елемената у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа.</p> <p>ДСТ.1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.</p> <p>ДСТ.1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење.</p> <p>ДСТ.1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј. предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро.</p> <p>ДСТ.1.1.8. Разуме најједноставна упутства, уколико укључују и визуелне елементе.</p> <p>ДСТ.1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.</p> <p>ДСТ.1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.</p> <p>ДСТ.1.1.17. Пише најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.</p> <p>ДСТ.1.2.4. Користи елементарне</p>	<p>ДСТ.2.1.1. Разуме фреквентне речи и изразе као главне носиоце значења у кратким саопштењима на блиске теме.</p> <p>ДСТ.2.1.2. Разуме једноставније поруке личне природе.</p> <p>ДСТ.2.1.3. Разуме једноставнија упутства и поступа у складу с њима.</p> <p>ДСТ.2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику.</p> <p>ДСТ.2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.</p> <p>ДСТ.2.1.6. Разуме спорији, јасно артикулисани монолошки исказ од неколико реченица, уз одговарајуће паузе и понављања.</p> <p>ДСТ.2.1.13. Разуме најопштији смисао једноставних прозних и поетских текстова прилагођених узрасту и интересовањима.</p> <p>ДСТ.2.1.16. Успева да на кратко поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.</p> <p>ДСТ.2.1.17. У оквиру размене информација са саговорником о темама од непосредног личног интереса повезује неколико реченица у смислену целину.</p> <p>ДСТ.2.1.18. На једноставан начин тражи од саговорника предмет, објашњење, услугу.</p> <p>ДСТ.2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.</p> <p>ДСТ.2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.</p> <p>ДСТ.2.1.27. Пише кратке текстове на блиске темеу којима описује себе, своју породицу и окружење, користећи фреквентне кохезивне елементе.</p>	<p>ДСТ.3.1.13. Описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности и догађаје.</p> <p>ДСТ.3.1.14. Поставља неколико повезаних питања у низу, на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање; одговара на слична питања саговорника.</p> <p>ДСТ.3.1.15. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове имишљење.</p> <p>ДСТ.3.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.</p> <p>ДСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара свегласове и гласовне групе, чак и у понеким тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила, а евентуалне неправилности не угрожавају комуникацију.</p> <p>ДСТ.3.2.2. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу (такода не долази до неспоразума) и познаје и примењује фреквентна правописна правила.</p> <p>ДСТ.3.2.3. Познаје и/или користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.</p> <p>ДСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.</p>

<p>и најфреквентније речи и изразе за обављањеосновних комуникативних активности.</p> <p>ДСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници,разонода).</p>	<p>ДСТ.2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.</p> <p>ДСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).</p> <p>ДСТ.2.2.2. Исправно записује фреквентне и увежбане краће речи, познаје и примењује одређен број основних правописних правила.</p> <p>ДСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разликеу свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ДСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања,тачност, конвенције и сл.).</p> <p>ДСТ.3.1.1. Разуме саопштења, упутства, молбеитд. које се тичу његових потреба и интересовања.</p> <p>ДСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.</p> <p>ДСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и појединачне информације у узрасно примереним информативним текстовима различитих врста и разноврсне тематике, примерене узрасту.</p> <p>ДСТ.3.1.13. Описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности и догађаје.</p> <p>ДСТ.3.1.14. Поставља неколико повезаних питања у низу, на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама,уз евентуалну помоћ и понављање; одговара на слична питања саговорн</p> <p>ДСТ.3.1.15. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи образлаже своје ставове и мишљење.</p> <p>ДСТ.3.1.16. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ (вербалним и невербалним средствима).</p>	<p>ДСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у областиумећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).</p> <p>ДСТ.3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/неприкладног понашања у контексту циљних култура.</p> <p>ДСТ.3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појаваи негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.</p>
---	---	---

У оквиру пројектне наставе из руског језика обрадићемо теме „Знаменитости у Русији“ (децембар) и „Масленица“ (мало пре Васкрса). Циљ је да се ученици заинтересују за изучавање руског језика кроз занимљив и истраживачки рад.

Неки од препоручених начина прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- Просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих задатака...)
- Индивидуализација наставе и развијање додатне образовне подршке
- Размена искустава и сарадња са члановима Стручног већа природних наука и стручним сарадницима у школи...
- Коришћење вршњачке подршке и помоћи у остваривању исхода и развијању компетенција.

Слободне наставне активности

Разред: седми

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ учења слободне наставне активности *Домаћинство* је да ученици интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.

р.бр.	НАСТАВНА ТЕМА/ОБЛАСТ	ФИНД ЧАСОВА			
		обрада	утврђ.	вежба	свега
1.	САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА	3	1	/	4
2.	КУЛТУРА СТАНОВАЊА	5	1	2	8
3.	КУЛТУРА ОДЕВАЊА	3	1	1	5
4.	КУЛТУРА ПОНАШАЊА	3	1	1+1	5
5.	СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСТВА	3	1	1+1	5
6.	ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ	5	1	1	7
	укупно	22	6	6+2	34+2

Наставне методе: вербална (монолог, дијалог), текстуална, метод писане речи, метод практичних радова, демонстративна, илустративна, стваралачка метода, коперативна метода учења, метод решавања проблема, метод игровних активности.

Наставна средства и помагала: уџбеник, школска табла, флип чарт, панел, е-уџбеници, е-учионица, рачунар, пројектор, софтвери, пп-презентација, слике, аудио и видео записи, инструменти, репродукције

БР.	ОБЛАСТ/ТЕМА	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
1.	САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА	Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	<ul style="list-style-type: none"> – одговорно испуњава обавезе потребне за живот у заједници / домаћинству; – преиспита сопствене и навике других чланова заједнице/домаћинства и утиче на њихову промену ка рационалном планирању, економичној потрошњи и развијању одговорних еколошких навика; – користи рачунарске апликације, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашњег уређења домаћинства, уважавајући потребе савремене културе становања; – учествује у активностима уређења и заштите домаћинства и окружења у коме се оно налази; – анализира карактеристике савремене културе становања и повеже развој и значај урбанизма за побољшање услова живљења домаћинства; – правилно разврстава и одлаже отпад из домаћинства, припрема га и предаје на рециклажу;
2.	КУЛТУРА СТАНОВАЊА	Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу	<ul style="list-style-type: none"> – образлаже на примеру у домаћинству употребу обновљивих извора енергије и значај топлотне изолације са уштедом енергије у домаћинству; – правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора; – разликује природне од вештачких тканина, правилно их употребљава и одржава; – планира буџет домаћинства и управља њиме; – планира радну недељу, укључује и усклађује обавезе

		<p>Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>	<p>које има као појединац и у заједници/ домаћинству; – припрема и уређује простор за ручавање и формира културне навике приликом узимања хране; – правилно се храни, води рачуна о сопственом здрављу и здрављу породице;-планира дневне оброке за своје домаћинство у складу са општим принципима правилне исхране уз уважавање потреба свих чланова домаћинства; – примењује основне технике и правила обраде и припреме намирница уз примену правилног руковања прибором, посуђем, справама и апаратима за припрему хране; – истражује и прави план набавке средстава за одржавање личне хигијене и чистоће домаћинства; – процењује значај и утицај информација и извора информација и повезује их са сопственим искуством ради решавања различитих проблемских ситуација; – комуницира на конструктиван начин; – процењује значај и утицај научних достигнућа на свакодневни живот; – осмишљава и предузима истраживање у решавању проблема, одговорно се односи према свом животу, животу других и животној средини;</p>
3.	КУЛТУРА ОДЕВАЊА	<p>Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>	<p>– критички процењује сопствени рад и рад сарадника у групи; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и афирмише толеранцију и равноправност у дијалогу.</p>
4.	КУЛТУРА ПОНАШАЊА	<p>Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу</p>	

		<p>Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузелништву</p>	
5.	<p>СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСТВА</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузелништву</p>	
6.	<p>ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузелништву</p>	

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА	<p>У оквиру наставне теме <i>Савремено домаћинство и породица</i> ученици интегришу, функционализују знања, али и стичу знања о појмовима: породица, породица у ужем и ширем смислу, о фазама породичног живота, односима у породици и потребама савремене породице. У оквиру стицања знања о породици ученици уче о њеној улози у формирању културних потреба, навика и интересовања и развоју културног идентитета и припадности одређеној групи. Овакав приступ доприноси успостављању односа између појединца, породице и друштва, као и у успостављању релације „ми” и „други” што знања добијена у оквиру овог програма доводи у везу са знањима која се добијају у оквиру других предмета (српски језик и књижевност, географија, свакодневни живот у прошлости, грађанско васпитање, веронаука итд.). На исти начин се објашњава појам културно наслеђе, тако да ученици разумеју да се култура као начин живота (култура становања, одевања, исхране, понашања, рада) у прошлости испољава кроз наслеђе (материјално и нематеријално), а савремена култура – кроз савремени начин живота. У оквиру ове теме ученици би требало да направе план активности своје породице на дневном, недељном или месечном нивоу, и да истраже културно наслеђе своје породице.</p>
КУЛТУРА СТАНОВАЊА	<p>У наставној теми <i>Култура становања</i> ученици треба да науче да постоје различите врсте стамбеног простора, о могућностима за економично и целисходно коришћење тог простора, као и о могућностима прилагођавања стамбеног простора функционалним и естетским потребама чланова породице. Треба указати на важност и улогу стамбеног простора у нормалном функционисању и различитим фазама развоја једне породице. Стан/домаћинство треба разматрати као сложени скуп његових функционалних целина. Ученик треба да зна који су функционални, хигијенски и естетски захтеви које стамбени простор треба да испуни.</p> <p>У овој теми треба размотрити начине уређења и одржавања стана/домаћинства према потребама чланова породице/домаћинства и према односу стан околина/окружење. У оквиру практичних вежби различите групе ученика треба да израде предлоге уређење стана/домаћинства у коме живе, поштујући потребе, склоности и активности особа које у њему живе (спортисти, музичари, писци, лица са специјалним потребама, деца, старе особе) и да међусобним извештавањем кроз дискусију одобре или унапреде предлоге. Утицај породице и појединца на уређење околине треба размотрити из угла градска/сеоска средина, асфалтирана/неасфалтирана улица и сл. Такође, треба размотрити уређење стана/домаћинства са различитих аспеката: функционално/ модерно/ практично/. Кроз дискусију са ученицима треба размотрити безбедност у домаћинству, на одржавање и безбедну употребу кућних апарата, ученике упутити да истражују и презентују уштеду топлотне енергије у домаћинству (правилна употреба кућних апарата, топлотна изолација стана, грејање стамбених простора). Организовати посету водоводу, хемијској и микробиолошкој лабораторији у истом, организовати дебату са ученицима на тему употреба воде у градском и сеоском домаћинству, зашто је неопходно економична употреба воде, да ли користити флаширану или „чесменску воду“ и проблему отпадних вода.</p>

	<p>Кроз искуства деце треба указати на значај савремених апарата у домаћинству. У оквиру ове теме ученици се обучавају за њихову безбедну примену и разумевање конвенционалних ознака на апаратима у домаћинству. Такође, уче и о важности правилног избора и примене прибора и средстава за одржавање стамбеног простора и околине као и о селективном прикупљању отпада у домаћинству (класификација, рециклирање, разградивост отпада). У овом делу, ученици би могли и да покрену сакупљачку акцију секундарних сировина, да је прошире на целу школу и/ или локалну заједницу. За то би требало да направе тим, поделе улоге у тиму, осмисле све фазе акције, начин оглашавања, прикупљања и улагања новца који добију после продатих секундарних сировина. Такође, ученици могу да направе изложбу од кућног отпада: пластичних флаша, лименки, старе хартије, стаклене амбалаже. Изложба би могла бити и продајна, а зарађен новац ученици би могли да употребе за хуманитарну акцију или за опремање кабинета/учионице (кутка) за домаћинство.</p> <p>У оквиру ове теме препоручује се употреба апликација, софтвера, нпр. Sweet home или неке друге, уз помоћ које ученици могу да планирају, пројектују и уређују виртуални простор за живот. Ученици у паровима могу да направе пано, или кратки филм којим приказују класификацију, рециклирање и разградивост отпада у домаћинству. Овај део наставе ученици би могли да употпуне практичним радом, компостирањем биоразградивог отпада из домаћинства. У оквиру ове теме реализовати и вежбу пречишћавање воде. Било би упутно ученике упутити у прављење филтера за воду од природних материјала, у слојевима (за преживљавање у природи и измењеним условима живота).</p>
КУЛТУРА ОДЕВАЊА	<p>У оквиру наставне теме <i>Култура одевања</i> ученици треба да науче: које улоге имају одећа и обућа у животу савременог човека (физиолошка, психолошка, естетска, функционална), да одећа и обућа могу бити направљене од природних и вештачких материјала, разлике у својствима природних и вештачких материјала, да врше избор тканине према својствима тканине и намени одеће, да на основу својстава тканине бирају начине за чишћење и чување одеће и обуће, значење ознака на декларацији одевних предмета. Овде би ученици могли да истражују изглед и крој неког одевног предмета (нпр. Тачке униформе, одела за матурско вече) кроз векове и да направе модну ревију. Увод у ову област могла би бити посета локалном музеју или гостовање кустоса локалног музеја. Важно је да ученици науче о избору материјала из угла улоге/намене одеће и обуће.</p> <p>Кроз практични рад треба овладати вештинама одржавања одеће направљене од различитих материјала (прање, уклањање флека, пеглање, одлагање, пришивање дугмета), правилно читати и тумачити декларације на етикетама обуће и одеће, осмислити пано и представити одржавање одеће направљене од различитих материјала.</p> <p>У овом делу наставе ученици могу да направе презентацију на тему Рециклирани памук и његова употреба.</p>

	<p>Такође, могу организовати прикупљачку акцију старе, памучне гардеробе, пронаћи која текстилна трговина откупљује стару гардеробу или организује акцију старо за ново. Нову гардеробу, зарађену тим путем, донирати прихватилишту за младе или сигурним кућама.</p>
<p>КУЛТУРА ПОНАШАЊА</p>	<p>Четврта тема <i>Култура понашања</i> треба да омогући ученицима да стекну/унапреде вештине у важним и свакодневним активностима у области културе понашања: куповини, комуникацији и путовањима. У области куповине мисли се на правилан избор потребних (не сувишних) артикала, планирање и правилну расподелу кућног буџета. Информисање о квалитету артикала путем информационих и комуникационих технологија, поред тога што омогућава правилан/најбољи избор, омогућава и уштеду новца и времена. Такође, примена информационих и комуникационих технологија омогућава и успешно планирање и реализацију путовања. Одабир дестинације, резервација и куповина карата се, на пример, данас много лакше обављају уз помоћ информационих технологија.</p> <p>Савремена средства комуникације данас омогућавају бољу информисаност и лакшу комуникацију са пријатељима, члановима друштвених група којима припадају као и са члановима уже и шире породице. Ученици треба да кроз практичне примере и реализацију науче о употреби (техничкој примени) ових средстава, али и о састављању сажетка разговора, писма, поруке, тако да не изоставе суштину (зашто некога зову или шта је предмет поруке или писма, е-маил-а).</p> <p>У оквиру ове теме ученици треба да овладају вештином писања и упућивања једноставних писаних форми биографије, захтева, молби и жалби. Ово подразумева податке: коме је намењено, истицање предмета, неопходних/релевантних информација и потребне податке о подносиоцу (име и презиме, адреса, контакт телефон и други биографски подаци). Како би наведено увежбали, ученици могу да покрену неку иницијативу у школи и да дозволу и мишљење траже електронским путем од директора, Наставничког већа и сл.</p> <p>У оквиру ове теме ученици у групама треба да направе план буџета и набавки, направе избор артикала на основу података о квалитету и цени артикала, планирају путовање, направе буџет и план обиласка културно-историјских знаменитости. Одраде вежбу званичне кореспонденције као: писање биографије, упућивање захтева, молби, жалби и сл.</p>

<p>СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСВА</p>	<p>Ова тема ће омогућити ученицима да разврставају хемикалије на козметику, личну хигијену, кућну хемију, правилно употребљавају исте и укажу на важност познавања и правилног читања ознака на истим. Ученици треба да истраже и да направе план набавке кућне апотеке и апотеке за путовање. Како и чиме могу да заштите дрво, метал и зидове од атмосферског утицаја, такође треба да истраже како да уклоне мрље са стакла, намештаја, металних предмета, одеће и обуће у домаћинству. Ученици могу да истражују у групама и резултате презентују на пану, Power Point презентацијом, кратком анимацијом или усмено.</p>
<p>ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ</p>	<p>Наставна тема <i>Исхрана у домаћинству</i> ће омогућити ученицима да истражују и упознају се са „органском производњом хране”. Да истраже планирају буџет и за исхрану свог домаћинства ако користе „органску храну” и храну која није органска, са посебним освртом на ГМО. Ученици треба да се упознају са термином „правилна исхрана” и да испланирају потрошачку корпу за једно домаћинство. Ученици треба да истраже и презентују потребе за градивним, енергетским и заштитно регулаторним састојцима хране, у зависности од узраста, врсте занимања, пола, климатских услова, здравог и физиолошког стања организма. Шта су последице неправилне исхране? Ученици би требало да упознају прописе и правилнике који се односе на храну. Такође, овде се учи о мерама заштите хране од загађивања, правилном одлагању, чувању и конзервирању намирница (физичке, хемијске и биолошке методе), како се припрема храна, који су начини обраде намирница како да намирнице током припремања не изгубе хранљиве вредности, који су хигијенски услови приликом припремања хране, како се правилно рукује и како се одржавају машине за обраду намирница и апарата за чување хране. Култура понашања за трпезом и култура исхране се демонстрирају. Такође, ученици презентују националну и светске кухиње (ово се може реализовати и кроз школску манифестацију Међународни дан језика, где ће у једном сегменту бити приказане гастрономије земаља чији се језици и култура презентују).</p> <p>У оквиру ове теме планиране су вежбе које се могу изводити у групама: састављање јеловника (расподела укупних енергетских потреба по појединим оброцима у току дана (кроз симулацију ситуације одласка код нутриционисте по савет: детета спортисте, потхрањене особе, особе са вишком килограма, труднице, детета у пубертету).</p> <p>Ученици могу да истражују навике у исхрани код нас и у свету, као и последице тих навика. Увежбавају припрему хране у сировом стању, као што су: салате и сокови од воћа и поврћа, припремају млечне напитке, воћни јогурт, као и дезерт.</p>

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

Компетенција за целоживотно учење
Комуникација
Рад са подацима информацијама
Дигитална компетенција
Решавање проблема
Сарадња
Одговорно учење у демократском друштву
Одговоран однос према здрављу
Одговоран однос према околини
Естетичка компетенција
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм предмета домаћинство у осмом разреду основне школе чини шест предметних области: *Савремено домаћинство и породица, Култура становања, Култура одевања, Култура понашања, Средства за одржавање личне хигијене и хигијене домаћинства и Исхрана у домаћинству.*

Током остваривања програма потребно је уважити високу образовну и мотивациону вредност активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења те кроз све програмске целине доследно осигурати да најмање једна трећина наставе буде организована употребом ових метода.

СНА-*Домаћинство* реализује се у седмом или осмом разреду са једним часом недељно. Препоручује се реализација наставе у групи од 10, а највише 15 ученика, у специјализованој учионици, опремљеној потребним наставним средствима, или у учионици која поседује рачунаре. Ради стицања увида у предзнања ученика, препоручује се да наставници који реализују наставу ове слободне наставне активности размотре садржаје програма наставе и учења следећих предмета: Свет око нас, Природа и друштво, Српски језик, Ликовна култура, Техника и технологија, Биологија, Физика, Хемија, Историја, Географија. Настава ове слободне наставне активности треба да пружи услове за интегрисање и функционализацију знања из различитих наставних предмета и свакодневног животног искуства, умења и формирање навика потребних за унапређивање квалитета живота, заштите, како сопственог здравља, тако и здравља других људи и очувања животне околине. У циљу развијања сарадничких способности и формирања вештина потребних у свакодневном животу, препоручује се да се настава реализује применом метода кооперативног учења у групама.

Наставник има потпуну слободу да прилагоди наставу специфичностима друштвене заједнице и природног окружења у коме се школа налази. Такође, ученици могу у складу са својим интересовањима, разматрати нека питања, истраживати, правити презентације, пројекте, паное, симулирати тв/ радио емисије, организовати дебате итд.

Програм учења се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени већ се ученици подстичу да користе што различитије информације и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге, да развију осећај компетентности у раду са подацима. Иако се очекује да ће се ученици у великој мери ослањати на интернет као брз и лако доступан извор информација, треба их охрабрити да користе и друге изворе као што су књиге, старе фотографије и разговор са људима, староседеоцима, позивати у госте на часове родитеље који би могли учествовати у реализацији часа са више улога: презентовања њихове улоге у домаћинству, презентовања њиховог занимања. Такође, часовима могу присуствовати сведоци „минулих времена”, кустоси музеја, лекари, свештена лица који би разговарали и дебатовали са ученицима. Предлаже се, када год је то могуће, употреба ИКТ (алата за извођење образовно-васпитног процеса).

Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице потребно је формулисати исходе који су рефлексија исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ЗНАЊА: Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. На почетку сваког часа, наставник пружа ученицима могућност да сами себе процене у теми часа која ће се обрађивати (базирано на дотадашњим стеченим знањима у другим наставним предметима или свакодневном животном искуству). То се може реализовати тако што ће ученици проценити своје знање на стикеру, а наставник залепити те стикере на помоћној табли и сл. За ову намену наставници могу позвати ученике да подигну онолико прстију своје шаке којом оценом процењују своја предзнања (један прст одговара оцени недовољан (1), пет прстију одговара оцени одличан (5). Такође, наставник позива ученике на крају сваког часа да процене себе, у смислу, колико су напредовали у стицању знања, вештина, формирању ставова, током часа. То би, уједно, могла бити и ученичка евалуација наставниковог рада на часу. Наставник сваку врсту оцењивања јасно и прецизно образлаже ученику, поштујући његов интегритет. У *Домаћинству* као слободној наставној активности најважније је да наставник прати напредак ученика у вештинама комуникације (вршњачкој и са одраслима), критичког мишљења, мотивисаности, предузимљивости, организацијским вештинама, културним навикама, односу према сопственом здрављу, здрављу његове околине, као и о бризи за очување животне средине, креативности и решавању проблема. Наравно, наставник уз помоћ одељењског старешине и ПП-службе је способан да примени прилагођавање метода, али и садржаја за ученике са посебним потребама у наставном процесу. Наравно, то се односи и на израду посебног наставног материјала, као и правила оцењивања.

Линкови ка референтним сајтовима:

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_bezbednosti_hrane.html

<https://www.vet.minpolj.gov.rs/projects/sr/den/>

<https://www.efsa.europa.eu/en>

http://www.dnrl.minpolj.gov.rs/lat/o_nama/hrana.html

<https://www.muzejisrbije.rs/>

https://www.nb.rs/pages/article_link.php?id=109

<http://192.168.8.1/html/guide.html?randid=1004436850?updataredirect=www.sepa.gov.rs>

<http://www.sepa.gov.rs/> https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_upravljanju_otpadom.html

<https://kompanije.co.rs/kategorija/otkup-i-prodaja-sekundarnih-sirovina>

<https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-nacinu-skladistenja-pakovanja-obelezavanja-opasnog-otpada.html>

<https://www.ekologija.gov.rs/dokumenta/upravljanje-otpadom/pravilnici><https://www.ekologija.gov.rs/dokumenta/upravljanje-otpadom/pravilnici>

<https://www.who.int/> <http://etnokutak.com/blog/koji->

[su-stari-zanati/](http://etnokutak.com/blog/koji-su-stari-zanati/)

МЕРЕ ДОДАТНЕ ПОДРШКЕ: Уколико буде ученика за које је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитата, каснијег укључивања у школовање, недовољног познавања језика или других разлога, потребна додатна подршка, урадиће се индивидуални образовни планови и као анекси прикључити Школском програму.

Неки од препоручених начина прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

-просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих задатака...)

-што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима

-размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...

-коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја

-све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА: Свет око нас, Природа и друштво, Српски језик, Ликовна култура, Техника и технологија, Биологија, Физика, Хемија, Историја, Географија.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ

У складу са Правилником о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 11/19, 2/20, 6/20 и 5/21), чланом 61. *Закона о основном образовању и васпитању* и *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању* (члан 7), СНА се описно оцењују (истиче се, добар и задовољава), а оцена не улази у општи успех ученика. То подразумева да наставник континуирано прати активности ученика и њихов напредак у достизању исхода и развоју компетенција.

Напомена: Праћење и вредновање ће се прилагођавати условима рада и напредовању ученика, као и условима рада у време пандемије.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ			
	Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Време
А) Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда и исхода	Праћење и вредновање ученичких постигнућа не заснива се на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Наставник континуирано прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују уактивностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд.	-Евиденција : белешке о елементима за процењивање и оцењивање -Чек-листе са скалом процене -Протоколи посматрања -Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...)	Белешке са часова
Б) Ангажовање ученика у настави	Критеријуми су: квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије	-Квалитативно и квантитативно процењивање резултата (пано, табела...)	Пресек стања по класиф. периодима
В) Самосталносту раду	мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења.		

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА НАСТАВНОГ ПРОЦЕСА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА

Препоручени начини прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка: просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за истраживање, прилагођавање задатака,).

Прилагођавање задатака ученицима са изузетним способностима врши се у складу са способностима сваког ученика.; подразумева најпре идентификацију ученика, а потом и прилагођавање садржаја кроз индивидуализован приступ и примену диференциране наставе како садржаја, тако и метода рада.

Разред седми

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ учења слободне наставне активности *Уметност* је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење,

осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

р.бр.	НАСТАВНА ТЕМА/ОБЛАСТ	ФИНД ЧАСОВА			
		обрада	утврђ.	остало	свега
1.	ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА	6	7	/	13
2.	ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ	6	7+1	/	14
3.	МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА	4	4+1	/	9
	укупно	16	18+2	/	34+2

Наставне методе: вербална (монолог, дијал.), текстуална, метод писане речи, метод практичних радова, демонстративна, илустративна, стваралачка метода, кооперативна метода учења, метод решавања проблема, метод игровних активности

Наставна средства и помагала: уџбеник, школска табла, флип чарт, панел, е-уџбеници, е-учионица, рачунар, пројектор, софтвери, ппт-презентација, слике, аудио и видео записи, инструменти, репродукције

ОБ ЛА СТ- ТЕ МА	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ
<p>ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА</p> <p>ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ</p> <p>МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА</p>	<p>1. Компетенција за целоживотно учење</p> <p>2. Комуникација 3. Рад с подацима и информацијама</p> <p>4. Дигитална компетенција</p> <p>5. Решавање проблема</p> <p>6. Сарадња</p> <p>7. Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>8. Одговоран однос према здрављу</p> <p>9. Одговоран однос према околини</p> <p>10. Естетичка компетенција</p> <p>11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>	<ul style="list-style-type: none"> – образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца; – повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада; – обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; – опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде; – пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; – објасни значај и улогу културног наслеђа; – објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај; – прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима; – презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије; – прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; – објасни како савремене технологије утичу на развој музике; – презентује начине промоције музичких дела и догађаја; – прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; – проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.
АКТИВНОСТ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ		
АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА	
планира, припрема материјале, бира одговарајуће песме, репродукције; планира посете на основу предлога ученика; мотивише; прати реализацију активности, демонстрира, вреднује	слушају, свирају, стварају, певају, сликају, постављају и одговарају питања, предлажу, вреднују заједно са наставником	

Тема	Садржаји и кључни појмови	Материјали	Начини и поступци остваривања програма
------	------------------------------	------------	---

<p>ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА</p>	<p>Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборигина, традиционална тетоважа Маора)</p> <p>Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе)</p> <p>Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо)</p> <p>Уметност народа Африке (маске и штитови)</p> <p>Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Traditional Native American Tribal Art (indians.org) – Native American art - The function of art Britannica – Native American religions - Forms of religious authority Britannica – Native American Art: Sandpainting, Baskets, Pottery and Painting (nativeamerican-art.com) – Home Museum of Pre-Columbian Art of Cusco of Peru (mapcusco.pe) – The Collection – Aztec Designs (aztecsandtenochtitlan.com) – USA Native American Navajo Weaving HYPERLINK „https://textiledesigntechniques.as.ua.edu/usa-native-american-navajo-weaving/” – – Peruvian Textiles History Study.com – The Paracas Textile (article) Khan Academy – El Paso Museum of Art - Expressions in Clay: Pre-Columbian Pottery Types from the Southwest - YouTube – Native American Pottery: How to Identify and Price Cochiti and Tesuque Pueblo Pottery (Part 1) – YouTube – Indian HYPERLINK „https://www.holidify.com/pages/indian-traditions-and-culture-1331.html” – Chinese Culture, Customs and Traditions in China (chinahighlights.com) – 138 Types of Japanese Culture - Japan Talk (japan-talk.com) – Cities of the Indus Valley Civilization World Civilization (lumenlearning.com) – Top 10 Staggering Ancient Towns in China Places HYPERLINK „https://www.pandotrip.com/top-10-staggering-ancient-towns-in-china-28519/” – The Top 7 Historic Cities in China: China’s 7 Ancient Capitals (chinahighlights.com) – India’s Oldest Surviving Temples (livehistoryindia.com) – 10 Most Amazing Temples in China (with Map HYPERLINK „https://www.touropia.com/temples-in-china/” – INDIAN 29 States traditional Dressing Style Officially - YouTube – Traditional Japanese Clothing - WorldAtlas – Samurai Armor: Evolution and Overview - YouTube – Getting to Know the Chinese Traditional Clothing - Hanfu - YouTube – Traditional Chinese Clothing - Han Couture - YouTube – Learn Marathi / Devanagari Calligraphy in Marathi Beginners Calligraphy HYPERLINK „https://www.youtube.com/watch?v=jXDI6r-UnFw” 	<p>– повезивање садржаја ликовне и музичке културе тако да у основи сваког часа буду присутне теме у вези са оба предмета</p> <p>– припремање различитих материјала који имају функцију подстицаја и мотивисања ученика за рад на њима</p> <p>Омогућити ученицима: да упознају културу и уметност народа свих континената, њихове сличности, разлике и међусобне утицаје; да открију како се прожимају различите врсте уметности;</p> <p>Упутити ученике како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне судове са циљем очувања културе и идентитета</p> <p>– развијање афинитета према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и</p>
--	--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> – Appreciating Chinese Calligraphy - YouTube – How to start? Chinese Calligraphy Tutorial - YouTube – Beautiful traditional Japanese Calligraphy KANA SHODO Satisfying handwriting - YouTube – http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/ HYPERLINK „http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks”5 HYPERLINK „http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks”-fun-facts-african-masks – https://www.blendspace.com/lessons/tAffwmFdAlwl_Q/c-african-masks – African Masks Examined: History, Type, Role, Meaning HYPERLINK „https://afrikanza.com/blogs/culture-history/african-masks” – stories behind african masks - YouTube – Sadigh Gallery African Masks - YouTube – African Shields (hamillgallery.com) – National Museums of Kenya HYPERLINK „https://www.museums.or.ke/”– HYPERLINK https://www.museums.or.ke/ – Stari Sloveni - Istorija i tradicija [ceo film] - YouTube – Митска бића (Словенска митологија) - Mitska bica (Slovenska mitologija) - YouTube – Mitologija Ju HYPERLINK „https://www.youtube.com/watch?v=MdbO7YVoV7o”žnih Slovena - YouTube – Čudotvorni mač - YouTube – Ruslan and Ludmila HYPERLINK „https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk”Руслан и Людмила (HYPERLINK „https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk”1972 HYPERLINK „https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk”) Aleksandr Ptushko - YouTube – Slavic Symbols - Visual Library of Slavic Symbols (symbolikon.com) – Славянские узоры и орнаменты. Шпаргалка с эскизами - YouTube – www.starisloveni.com :: Stari Sloveni, Staroslovenska mitologija, religija i istorija 	<p>медијима.</p> <p>-повезивање уч. школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе</p> <p>-потенцирати на самосталности ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.</p> <p>-активности погодне за реализацију су: креативне радионице; презентације; анализа инсерата филмова, аудио-визуелних прилога, аудиои визуелних садржаја; рад на истраживачким и пројектним задацима; прављење досијеа, дигиталне збирке и сл.; студије случаја; играње улога; дискусије; рад у групи на платформама за учење; повезивање са вршњацима из других школа или држава;</p>
--	---	---

<p>ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ</p>	<p>Културно наслеђе (значај и улога)</p> <p>Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни</p>	<p>– Боривоје Дробњаковић, <i>Етнологија народа Југославије</i>, Научна књига, Београд, 1960, 9–89.</p> <p>– Димитрије Големовић, <i>Свака птица својим гласом пева</i>, Balkan Culture Heritage, Београд, 2019.</p> <p>– Љиљана Гавриловић, <i>Балкански костими Николе Арсеновића</i>, Посебна издања, књ. 52, Етнографски институт САНУ, Београд, 2004, 5-35.</p> <p>– Тихомир Р. Ђорђевић, <i>Наш народни живот</i>, Том 1, Просвета, Београд, 1984, 9–37.</p> <p>– Петар Влаховић, <i>Србија: земља, народ, живот, обичаји</i>, Етнографски</p>	<p>гостовања стручњака; учење у другим установама; посете разним културно-уметничким дешавањима; обликовање и организовање промоција и кампања; укључивање у акцију локалној заједници...</p> <p>-усмеравати ученике да се</p>
--	--	--	--

	<p>утицаји, сличности и разлике)</p> <p>Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...)</p> <p>Начини очувања културног наслеђа</p>	<p>музеј и Вукова задужбина, Београд, 1999, 55–94.</p> <p>– Роман Јакобсон и Петар Богатирић, „Фолклор као нарочит облик стваралаштва”, Петар Влаховић, „Етничка структура и миграције становништва (у Србији)”, Гласник Етнографског музеја, књ. 44, Београд, 1980, 21–39.</p> <p>– Драгослав Девић (1960) „Сакупљачи наших народних песама”. Гласник Етнографског музеја 22–23: 99–122</p> <p>– Зечевић, <i>Српске народне игре</i>, „Вук Караџић”, Етнографски музеј, Београд, 1983.</p> <p>– Андријана Гојковић, Народни музички инструменти, „Вук Караџић”, Београд, 1989.</p> <p>– Јасна Бјеладиновић, „Сеоске ношње и њихова типолошка класификација”, <i>Гласник Етнографског музеја</i>, књ. 44, Етнографски музеј, Београд, 1980, 75–97.</p> <p>– Никола Ф. Павковић, „Село као обредно-религијска заједница”, <i>Етнологичке свеске I</i>, Београд, 1978, 51–65.</p> <p>– Младен Марковић (1994) „Етномузикологија у Србији”. Нови звук 3: 19–29.</p> <p>– Филм „Русе косе цуро имаш” као показатељ симбиозе уметности читавог Балкана https://www.youtube.com/watch?v=NGCURBHF</p>	<p>изражавају кроз различите медије: слику (скице, цртежи, слике, плакати, књига уметника, мурали...); скулптуру; фотографију; видео; анимацију; акцију (перформанс, хепенинг, флеш моб, игровне активности); дизајн (сценографија, костимографија...); музику (инструментална, вокална, вокално-инструментална и сценска); сценски израз (глума, кореографија, плес); музичку критику...</p> <p>-припремати конкретне задатке који ученике усмеравају на истраживање које може да се односи на различите аспекте изучавања предмета музичког наслеђа у односу на временски оквир настанка, просторни оквир настанка, носиоце, примаоце, контекст настанка, контекст садашњег деловања и сл</p> <p>- посете појединим институцијама, на првом месту етнографским збиркама и музејским поставкама, концертима, или посете нпр. кустоса, диригента, музичара школи...</p>
<p>МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА</p>	<p>Савремене технологије и музика.</p> <p>Маркетинг у музици.</p> <p>Примењена музичка уметност.</p> <p>Музичка критика и интервју.</p>	<p>– Вартекс Баронијан: „Музика као примењена уметност”, Београд, РТС</p> <p>– Зоран Симјановић: „Примењена музика”, Београд, Бикић Студио, 1996</p> <p>– Рихард Мерц: „А, Б, Ц... звука у аудио визуелним медијима”, Београд, РТС, 2013.</p> <p>– Дејвид Бирн: „Како ради музика”, Геопоетика, Београд, 2015.</p> <p>– Примена музике у маркетингу, најбоље домаће рекламе, Видео (за ученике): https://www.youtube.com/watch?v=jHYPERLINK</p> <p>„https://www.youtube.com/watch?v=j85rX5NXIFU&t=185s”</p> <p>– Примери музичке критике: http://stankosepic.com/prikazi_i_kritike.php</p> <p>– Бранка Радовић: „Шта је то музичка критика”, Наслеђе, Крагујевац, 2007. вол. 4, број 8, стр. 121–154.</p> <p>– Смиљка Исаковић. „Бемус преплетум мобиле”, Службени гласник, Београд 2012.</p> <p>– Смиљка Исаковић: „<i>Viđenja - Musica modus vivendi</i>”, РТС, Београд 2013.</p>	<p>- посете појединим институцијама, на првом месту етнографским збиркама и музејским поставкама, концертима, или посете нпр. кустоса, диригента, музичара школи...</p>

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Српски језик (Књижевност, Усмено и писмено изражавање) Информатика

и рачунарство (ИКТ, Пројектни задаци)

Ликовна култура (све области)

Музичка култура (све области)

Физичко и здравствено васпитање (Плес и ритмика)

Енглески и немачки језик (тумачење непознатих речи, коришћење страних речи у нашем језику) Географија

(географске и демографске одлике средине)

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ

- У складу са Правилником о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 11/19, 2/20, 6/20 и 5/21), чланом 61. *Закон о основном образовању и васпитању и Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању* (члан 7), СНА се описно оцењују (истиче се, добар и задовољава), а оцена не улази у општи успех ученика. То подразумева да наставник континуирано прати активности ученика и њихов напредак у достизању исхода и развоју компетенција.
- **Напомена:** Праћење и вредновање ће се прилагођавати условима рада и напредовању ученика, као и условима рада у време пандемије.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

	Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Време
А) Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда и исхода	Праћење и вредновање ученичких постигнућа не заснива се на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Наставник континуирано прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд.	-Евиденција : белешке о елементима за процењивање и оцењивање -Чек-листе са скалом процене -Протоколи посматрања	Белешке са часова
Б) Ангажовање ученика у настави	Критеријуми су: квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени	-Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...)	Пресек стања по класиф.
В) Самосталност у раду	научено, предвиде последице, дају креативна решења.	-Квалитативно и квантитативно процењивање резултата (пано, табела...)	периодима

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА НАСТАВНОГ ПРОЦЕСА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА

- Препоручени начини прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка: просторно, садржајној методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за истраживање, прилагођавање задатака,)
- прилагођавање задатака ученицима са изузетним способностима врши се у складу са способностима сваког ученика.; подразумева најпре идентификацију ученика, а потом и прилагођавање садржаја кроз индивидуализован приступ и примену диференциране наставе како садржаја, тако и метода рада.

МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Циљ учења слободне наставне активности је да допринесе развоју компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.

Разред

Седми

Годишњи фонд часова

36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ По завршетку програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња	– образложи избор теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора; – формулише истраживачки задатак;	ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК Еколошки отисак. Биокапацитет. Еколошки дуг. Одрживи развој Еколошко право. УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад. Депонија. РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И

<p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>	<ul style="list-style-type: none"> – планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља; – прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора; – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада; – учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју; – повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу; 	<p>СИРОВИНА Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика.</p> <p>Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина. ЗР правила.</p> <p>ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ Извори енергије.</p> <p>Енергетска ефикасност. Обновљиви извори енергије.</p> <p>Предности и недостаци обновљивих извора енергије.</p>
---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи. 	
--	--	--

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Сврха програма слободне наставне активности *Моја животна средина* је да се ученици оспособе за мултидисциплинарно изучавање проблема из домена очувања животне средине и одрживог развоја, остваривање својих идеја кроз различите пројекте и даљи професионални развој.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма *Моја животна средина*.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У програму су предложене четири теме: *Еколошки отисак и опстанак, Управљање отпадом, Рециклажа, ремедијација и поновна употреба добара и сировина и Обновљиви извори енергије*.

Програм је тако конципиран да фаворизује активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Препоручује се употреба модификованих предавања (добро структурирано, систематично и кратко представљање најважнијих елемената теме/садржаја), затим различитих врста презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога

наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржава и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Поред материјала (филмови, слике, приче, новински текстови...), то могу бити гостовања особа или посета установама. Избор подстицаја треба да одговара теми, узрасту ученика и њиховим интересовањима.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге, да развијају осећај компетентности у раду са подацима. Иако се очекује да ће се ученици у великој мери ослањати на интернет као брз и лако доступан извор информација, треба их охрабривати да користе и друге изворе као што су књиге, старе фотографије и разговор са људима.

Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује.

Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице у којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексивни исходи за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/проблем.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК

У активностима за достизање исхода акценат треба да буде на истраживању појмова биокапацитет и еколошки дефицит на интернету и у литератури. Ученици ће стећи сазнања о томе шта се подразумева под еколошким дугом и зашто се обележава међународни еколошки значајан датум Дан еколошког дефицита. На тај начин упутиће се у потешкоће које прате човечанство (како производити храну и како се снабдевати енергијом). Даље учење може да се настави кроз друштвену игру, у групама, тако да таблу за игру и правила осмишљавају сами. Таблу могу да праве користећи једно од „Р-правила“ (нпр. поновна

употреба одбачених материјала), као што се може видети у кратком филму:

<https://www.dailymotion.com/video/x2z91xz>. Игра треба да буде у вези са темом (победник је онај који не прекорачи еколошки дуг; игра може да има и картице са питањима у вези са еколошким отиском; више фигурица на табли може да доведе до потешкоћа за играча, како би се приказао проблем пренасељености итд.), а циљ је да ученици савладају основне појмове о еколошком дефициту и да схвате проблеме који настају услед еколошког дуга.

Додатне информације се могу добити на:

<https://www.wwfadria.org/sr/?uNewsID=307170>

<https://www.wwfadria.org/sr/?uNewsID=346896>

<https://balkangreenenergynews.com/rs/dan-ekoloskog-duga-2020-je-u-avgustu-skoro-ceo-balkan-vec-probio-limit/>

<https://www.nationalgeographic.rs/vesti/12219-sta-je-dan-ekoloskog-duga-i-zasto-dolazi-sve-ranije.html>

<https://www.overshootday.org/>

Потребно је најпре обрадити појам еколошког отиска и његову сврху (које информације и увиде пружа појединцу, породици и друштву). Потом ученици рачунају еколошки отисак на онлајн наменском калкулатору: <https://www.footprintcalculator.org/>. У паровима праве табеле у које ће уносити податке за сопствени еколошки отисак, али и еколошки отисак замишљених личности, које ће разврставати по унапред осмишљеним критеријумима. Веома је значајно да критеријум осмисле, односно одаберу самостално, тј. у договору са својим паром. На пример, ако је критеријум превоз до посла, могу упоређивати еколошке отиске особа које користе сопствени аутомобил, градски превоз или бицикл, или, уколико је критеријум исхрана, да упоређују особе са здравим навикама у исхрани, са особама које се хране у ресторанима брзе хране, вегетаријанцима итд. Податке до којих су дошли представљају одељењу табеларно и уз помоћ графика и сви заједно изводе закључке, али и предлоге како да се смањи еколошки отисак.

Додатне информације се могу добити на:

https://www.footprintnetwork.org/?__hstc=207509324.f808b906e9fb58f7b3586309ec391ca5.1616951460185.1616951460185.1616951460185.1

<https://data.footprintnetwork.org/#/>

<https://csienvisci.files.wordpress.com/2012/09/lab-1-ecological-footprint-activity.pdf>

<https://www.homeworkmarket.com/questions/lab-10-11-12-13>

Достизање исхода може да се оствари у радионичарском раду за смањење еколошког отиска. Ученици у групама проналазе ликовне приказе еколошког отиска (пример: <https://i.pinimg.com/564x/45/9d/d5/459dd5aa24b7c7136670b97564771b1f.jpg>), а онда и сами треба да осмисле и реализују своју идеју како да тај еколошки отисак смање (кроз корекцију сопствене исхране или избегавањем супстанци које изазивају болести зависности). Свој рад могу да насликају и направе у виду панорама или да направе онлајн инфографик, попут: https://www.canva.com/design/DAEXi7I_bXk/oIvzsCio7wy_uJTxKIq9jw/view?utm_content=DAEXi7I_bXk

Право на животну средину припада основним људским правима, па тако је и основно право детета. Ђаци могу да погледају снимак где добијају основна сазнања о еколошком праву: <https://rtsplaneta.rs/video/show/1426836/>. Ту ће сазнати који су циљеви одрживог развоја које су прописале Уједињене нације. Наставници могу да користе и приручник Зелени пакет (GreenPack_SB_Dec2012). Ученици треба да формирају парове и сваки пар треба да се определи за један од циљева и да истраже приче из живота или медија које су у вези са њим. Потом ће представити ту причу целом одељењу и тада се организује дебата: једна половина одељења заступа став да су ту прекршена људска права, а друга заступа став да нису и аргументују своје ставове. Групе могу да упореде развијеност циљева одрживог развоја једне високо развијене државе и ниско развијене државе, висок и низак животни стандард и дођу до сазнања који од циљева се најспорије развија у тим земљама.

Додатне информације се могу добити на:

<https://www.unicef.org/serbia/publikacije/mapiranje-globalnih-ciljeva-odr%C5%BEivog-razvoja-i-konvencije-o-pravima-deteta>

<https://www.unicef.org/serbia/media/12731/file/mapiranje.pdf>

УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

Ученици се баве темом решавања проблема отпада (депоније, мелиоризација земљишта, спаљивање отпада и рециклажа). Све групе добијају потребан материјал, истражују литературу и претражују интернет. За остваривање исхода у реализацији ове теме потребно је обрадити класификацију отпада према: врсти материјала од којег је направљен (лим, пластика, стакло, органски...) , према изворима настајања (кућни, индустријски, медицински...) или према критеријуму који ученици сами одреде, претходно информишући се о томе какве врсте отпада могу бити. Своје резултате представљају табеларно. Такође, потребно је да истраживањем сазнају шта се подразумева под појмом „управљање отпадом“ и да представе нека решења како се отпадом управља у другим државама.

Ученици ће стечена знања о управљању отпадом (посебну пажњу обратити на комунални отпад), најпре применити у свом домаћинству уз подршку чланова своје породице, а касније реализовати у школском простору. Своја искуства ученици ће поделити са млађим ученицима школе, породицом и локалном заједницом, тако што ће направити пано са илустрованим ситуацијама (или фотографијама које су сами направили) како се правилно поступа са отпадом.

У оквиру ове теме ученици могу да истраже које институције у локалној заједници су надлежне за решавања проблема отпада, да остваре сарадњу са тим институцијама, тако што ће направити интервјуе са представницима тих институција и на тај начин направити подкасте на Јутјубу или чланке за школски часопис.

У оквиру ове теме задатак ученика је да у својој школи промовишу значај класификовања отпада (органски, папир, пластика) и осмисле кампању промовисања правилног поступања са отпадом у својој школи. То могу урадити тако што ће у групама осмислити назив кампање, лого и паролу и то пропратити ликовним презентацијама, видео клиповима, презентацијама, стрипом. Надаље ће описивати циљ и реализацију своје кампање. Заједно са другим групама анализирају колико је њихова кампања реална и колико може бити успешна. Дискутују о могућим потешкоћама да се кампања спроведе, као и о могућим позитивним ефектима које она може да произведе. У разговору са својим другарима кориговаће слабе стране своје кампање, те проналазити нове начине како да она буде што успешнија, односно масовнија.

РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА

За остваривање исхода и у реализацији ове теме потребно је представити све могућности смањења отпада (тзв. Р-правила на енглеском говорном подручју). Ученици се деле у групе и свака има другачији

задатак: једна да рециклира, друга да врши ремедијацију, а трећа да осмисли идеју како да поново употреби отпад за неку другу сврху (практичан рад је пожељан). Све групе добијају исти материјал (папир, пластику, органски отпад итд.), односно исти отпад, али ће претраживањем интернета и литературе налазити начине како да га третирају у складу са активностима своје групе. Кроз рад, одговориће на бројна питања: На који начин можемо добити папир? Како на животну средину утиче бацање штампаног папира на депонију? Како настају уља која се користе у исхрани? Како употреба истог јестивог уља више пута у припремању хране утиче на здравље људи? Да ли се употребљено уље у домаћинству и ресторани може још једном користити и у које сврхе? Како добијамо текстил? Како на животну средину утиче производња памука? Шта су банке одеће? Како рециклажа текстила утиче на животну средину? Како настаје пластика? Како производња пластике утиче на животну средину? Зашто пластичне кесе мењамо биоразградивим? Где можемо употребити рециклирану пластику? Шта је ремедијација? Који су добри примери праксе ремедијације? Које су предности а који су недостаци поновне употребе добара и сировина?

Ученици у групама могу да направе пано, стрип или филм (<https://www.youtube.com/watch?v=BXHPNgww5Q8>) о „животу једне конзерве“. Шта се дешава ако конзерва заврши на депонији или водотоку или у рециклажном центру. Да би урадили овај рад потребно је да истражују шта се дешава са одбаченим конзервама, али и да разумеју зашто је неопходно рециклирање конзерви и других материјала. Такође, могу да праве паное на теме: колико дуго одређени пластични производи остају у природи (<https://www.wwf.org.au/Images/UserUploadedImages/408/img-lifecycle-of-plastics-infographic-1000px.jpg>) или да упоређују колико се воде и енергије утроши на израду новог папира и на његову рециклажу.

ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ

За достизање исхода треба искористити већ стечена знања ученика о обновљивим и необновљивим изворима енергије, али и знања из географије и вештине стечене на тежици и технологији за радионичарски рад о изворима енергије. Ученици у групама раде на неким картама означавају места у Србији и другим државама у којима се користе обновљиви извори енергије (за означавање се могу користити и 3Д модели; ручно израђене ветрењаче и соларни панели, на пример). Свака група добија задатак да ради на другој држави и потом презентују своје радове и упоређују колико која држава користи обновљиве, а колико необновљиве изворе енергије.

Ученици могу да учествују у дебати на тему колико су обновљиви извори енергије добри и лоши по животну средину. Како би што успешније учествовали у дискусији, треба претходно да се припреме и да на интернету и литератури пронађу о каквом се извору енергије ради, које су његове добре и лоше стране и у којој мери је развијена технологија која такве изворе користи. Правила којих треба да се придржавају у дебати је да користите аргументе, а не мишљење, да буду парламентарни и саслушају аргумент противника на који онда могу да дају контрааргумент.

Треба обрадити појам енергетске ефикасности и зашто је она значајна, а може се радионичарски урадити заједно са начинима штедње енергије тако да ђаци цртежима или фотографијама своје околине упоређивати одрживу и неодрживу потрошњу енергије. На једном онлајн зиду ће бити примери одрживог коришћења (штедљива сијалица, искључен ТВ док ради компјутер итд.), а на другом контрапримери (обичне сијалице, укључени разни апарати истовремено).

Такође, ђаци могу правити промотивне постере за активност коју организује WWF „Сат за нашу планету“ (https://www.wwfadria.org/sr/ukljuci_se/sat_za_nasu_planetu/), као и да осмишљавају активности (старе дечје игре које су се играле пре појаве интернета, свирање гитаре и сл) које се тад могу уприличити.

Ђаци у групама истражују енергетски ефикасне грађевине у свету, дају своје идеје и у корелацији са предметом „техника и технологија“ праве макете таквих грађевина. Макете могу бити и динамичне, попут фонтане која никад не пресушује:

https://www.youtube.com/watch?v=K49QOM_B8dA

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од

интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

Назив предмета :	СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ
Циљ :	Циљ изучавања предмета је проширивање знања из области опште културе и оспособљавање ученика да, кроз упознавање с начином живота људи у прошлости, боље разумеју свет и време у коме живе и развију свест о континуитету и укорености. Ученици би требало да се упознају са специфичностима динамике културних промена и да науче како да сагледају себе у контексту "другог", да би сопствени идентитет што потпуније интегрисали у шири контекст разумљене и сложене садашњости.
Разред :	седми
Годишњи фонд часова :	36

Број часова	Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
2	Увод	-давати информације -упућивати на изворе -објашњавати појмове -вршити компарацију са савременим добом -повезивати чињенице	-уочавање и решавање проблема -активно слушање -активно учешће у комуникацији -размишљање -анализирање -читање текста -посматрање слика	Разумевање и значај изучавања Свакодневног живота
4	Грбови и заставе некад и сад	-давати информације -упућивати на изворе -објашњавати појмове -вршити компарацију са савременим добом -повезивати чињенице	-уочавање и решавање проблема -активно слушање -активно учешће у комуникацији -размишљање -анализирање -читање текста -посматрање слика	разумевање и значај појмова грб и застава -улога грба и заставе -порекло грба и заставе код српског народа -значење симбола на грбовима српских династија
18	Свакодневн и живот у средњовековној Европи	-давати информације -упућивати на изворе -објашњавати појмове -вршити компарацију са савременим добом -повезивати чињенице	-уочавање и решавање проблема -активно слушање -активно учешће у комуникацији -размишљање -анализирање -читање текста -посматрање слика	-упознавање са начином исхране, одевања породичних односа и становања у средњем веку -познавање са начином живота у селу и граду -оспособљавање за распознавање војничке опреме у средњем веку -упознавање са културним и забавним животом у средњем век
12	Свакодневн и живот у српским земљама	-давати информације -упућивати на изворе -објашњавати појмове -вршити компарацију са савременим добом -повезивати чињенице	-активно слушање -активно учешће у комуникацији -читање текста -размишљање -посматрање слика -анализирање	развијање критичког мишљења -разумевање и повезивање појмова -оспособљавање за коришћење историјске литературе -упознавање са начином исхране, одевања, становања, лечења и образовања -упознавање са друштвеним животом, насељима, војском и путовањима

ДОПУНСКА И ДОДАТНА НАСТАВА

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА				
Број часова	Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
10	Књижевност	<ul style="list-style-type: none"> - фронтални рад - индивидуални рад - рад у пару - групни 	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прати смернице које добија од стране наставника; - поставља питања; - решава захтеве задатка уз помоћ наставника; - усваја основне појмове из епике, лирике и драме; - усваја основне књижевне термине и појмове; <p>Наставник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прати рад ученика; - подстиче и мотивише ученике; - појашњава ученицима захтеве задатака; 	<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликује књижевни род на основу датог примера; - уочава тему, основне мотиве, фабулу, песничке слике, главне ликове; - препознаје дескрипцију, нарацију, монолог, дијалог; - усваја основне књижевнотеоријске појмове (врсте строфе, стиха, риме и стилске фигуре);

18	Језик (граматика и правопис)	<ul style="list-style-type: none"> - фронтални рад -индивидуални рад -рад у пару -групни 	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прати наставаникова појашњења; - поставља питања; - прати захтеве задатака; -решава задатке; <p>Наставник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проналази једноставније примере за вежбу; -подстиче и охрабрује ученика у раду и напредовању; - прати рад и напредовање ученика; 	<ul style="list-style-type: none"> -разликује просте и сложене, као и личне и неличне глаголске облике; -разликује променљиве и непроменљиве врсте речи; -уочава главну реч и зависне шланове синтагме у једноставним примерима; -препознаје врсте субјекта, предиката и објекта; -уочава разлику између комуникативне и предикатске реченице; -препознаје напоредне односе међу независним реченицама; -одређује врсту зависне реченице у једноставнијим примерима; -примењује правописну норму у једноставнијим примерима;
8	Језичка култура	<ul style="list-style-type: none"> -фронтални рад -индивидуални рад -рад у пару -групни 	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поставља питања; - решава задатке; -прати инструкције наставника. <p>Наставник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - појашњава захтеве задатака; - проналази пригодне краће текстове за рад и вежбу; - прати и подстиче рад и напредовање ученика. 	<ul style="list-style-type: none"> - препознаје технички и сугестивни опис; -уочава цитат у тексту и тумачи фусноту; -тумачи једноставније табеле и гарфиконе; -допуњује текст различитим облицима променљивих речи; - проналази тражене податке у краћем тексту.

ДОДАТНА НАСТАВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Број часова	Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
8	Књижевност	- фронтални рад - индивидуални рад - рад у пару - групни	Ученик: - прати наставникове инструкције; - користи препоручену литературу; - испуњава и реализује истраживачке задатке; - повезује различите изворе знања и изводи закључке; Наставник: - подстиче и усмерава рад ученика; - даје потребна објашњења; - упућује на доступну литературу; - осмишљава истраживачке задатке; - прати реализацију и даје коментар; - одговара на питања;	Ученик треба да: - проширује знања стечена у оквиру редовне наставе; - самостално истражује, закључује и аргументовано излаже своје мишљење; - даје коментар на свој рад и на радове других ученика; - овладава појмовима из књижевности и књижевнотеоријским појмовима;

24	Језик	<ul style="list-style-type: none"> - фронтални рад - индивидуални рад - рад у пару - групни 	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поставља питања; - прати инструкције од стране наставника; - решава тестове са примерима из ових области; - уочава у тексту тражене граматичке моделе; - самостално проналази примере у задатом тексту; <p>Наставник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подстиче и усмерава рад ученика; - појашњава и додатно објашњава граматичку грађу; - проналази адекватне примере за анализу; - осмишљава и креира задатке за самостално вежбање; - подстиче ученике на самостално креирање примера; 	<p>познаје и разликује глаголске облике;</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликује променљиве и непроменљиве врсте речи; - анализира именичку синтагму; - прецизно именује реченичне чланове - разликује граматички и логички субјекат, прост и сложен глаголски предикат; - разликује предикатску и комуникативну реченицу, као и врсте напоредних односа и врсте зависних реченица; - разликује којом синтаксичком јединицом је исказан реченични члан; - познаје основне појмове у вези са конгруенцијом; - доследно примењује правописну норму у вези са глаголским облицима, зависним реченицама, скраћеницама; - развија такмичарски дух и жељу за стицањем нових знања из језика и граматике
4	Култура изражавања	<ul style="list-style-type: none"> - фронтални рад - индивидуални рад - рад у пару - групни 	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - решава понуђене задатке; - поставља питања; - прати инструкције наставника. <p>Наставник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подстиче и усмерава рад ученика; - проналази примере у тексту за језичку анализу; - саставља и осмишљава примере за вежбање; - даје појашњења и образлаже ученичке радове. 	<ul style="list-style-type: none"> - разликује књижевноуметнички и публицистички стил; - саставља логички смислене текстове; - уме да исказе аргументовано мишљење; - прави, чита и тумачи податке представљене легендом, табелом, графиконом, мапом ума и слично.

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА			
Прво полугодиште		Друго полугодиште	
тематски садржаји програма	време реализације	тематски садржаји програма	време реализације
Поздрављање и представљање себе и других и тражење/давање основних информација о себи и другима	септембар	Описивање радњи у садашњости и прошлости, описивање будућих радњи (планова, намера, предвиђања)	Током другог полугодишта
Описивање бића, предмета, појава и места, радњи, стања и збивања	током године	Исказивање жеља, интересовања, потреба, осета и осећања; исказивање просторних односа и упутстава за оријентацију у простору	током године
Изношење предлога и савета, упућивање позива за учешће у заједничкој активности и реаговање на њих	током године	Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза; изражавање мишљења	током године
Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, честитања и захвалности; разумевање и давање упутстава	током године	Изражавање припадања и поседовања; изражавање интересовања, допадања и недопадања; изражавање количине, димензија и цена	током године

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који - из објективних разлога - у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ ИСТОРИЈЕ

Број часова	Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
1	Увод	-објашњава -наводи -показује -усмерава -подстиче	Слушају, питају, разговарају, разгледају илустрације	Разумевање основног појма средњи век, набрајање историјских извора, препознавање истих уз помоћ наставника
4	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (до средине XIX века)	-објашњава -наводи -усмерава -показује -подстиче	Питају, слушају, разговарају, користе историјски атлас	Разумевање основних појмова и одлика тог историјског периода, препознавање истих, коришћење историјских карата
4	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА	-објашњава -сугерише -поставља питања -поставља проблем -подстиче -упућује на изворе	Слушају, питају, разговарају, користе атлас, читају	Брже и боље уочавање и разумевање усвојених знања, коришћење историјских карата
7	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА	-објашњава -поставља питања -подстиче -усмерава	Слушају, питају, разговарају, илуструју, упоређују	Разумевање појмова, усвајање и примена стечених знања

ДОДАТНА НАСТАВА ИЗ ИСТОРИЈЕ				
Број часова	Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
2	Избор ученика и усвајање Годишњег плана рада	-објашњава -поставља проблем -усмерава -наводи	Слушање, сугестије и усвајање, записивање плана	Упознавање са садржајем додатне наставе
3	Обнављање и проширивање знања из шестог разреда	-објашњава -анализира -усмерава -мотивише -подстиче	Разговарају, слушају, прикупљају исечке из штампе, праве паное, уређују кабинет	Обнављање постојећих и проширивање знања, развијање вештина, креативности и међусобне сарадње
2	Увод	-објашњава -води дискусију -упућује на историјске изворе -мотивише	Учествују у разговору, прикупљају податке о историјским изворима за средњи век, анализирају и критички се односе према њима	Развијање вештина, креативности, међусобне сарадње,изграђивање критичког односа при анализи одређених историјских извора,усвајање
5	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (до средине XIX века)	-објашњава -усмерава -поставља проблем -анализира -мотивише	Учествују у разговору, активно слушају, читају и анализирају текстове из историјске читанке, користе атлас	Развијање сарадничког односа, проширивање постојећих и усвајање нових знања, сналажење на карти
5	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА	-објашњава -наводи -усмерава -анализира -упућује на изворе	Учествују у разговору, активно слушају, читају и анализирају текстове из историјске читанке, користе атлас, врше истраживање о познатим личностима	Усвајање нових знања, утврђивање постојећих, употреба атласа, оспособљавање за самосталан рад
5	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА	објашњава -мотивише -усмерава дискусију -усмерава	Активно слушају, питају, илуструју, истражују, читају текстове	Анализа текстова, учовање повезаности градива, оспособљавање за самосталан рад

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ ГЕОГРАФИЈЕ				
Број часова	Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
1	РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА	Одговара на постављена питања, демонстрира употребу карте, подстиче, мотивише, похваљује, објашњава појмове и процесе	Примена најлакшег учења, примена уџбеника, рад на карти. Учвршћује већ стечена знања	Упознавање основних појмова, Употреба карте, Учвршћивање знања
3	ГЕОГРАФСКЕ РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ	Одговара на постављена питања, демонстрира употребу карте, подстиче, мотивише, похваљује, објашњава појмове и процесе	Примена најлакшег учења, примена уџбеника, рад на карти. Учвршћује већ стечена знања	СТИЦАЊЕ ШТО КВАЛИТЕТНИЈЕГ ЗНАЊА
6	АЗИЈА	Одговара на постављена питања, демонстрира употребу карте, подстиче, мотивише, похваљује, објашњава	Примена најлакшег учења, примена уџбеника, рад на карти. Учвршћује већ стечена знања	СТИЦАЊЕ ШТО КВАЛИТЕТНИЈЕГ ЗНАЊА
6	АФРИКА	Одговара на постављена питања, демонстрира употребу карте, подстиче, мотивише, похваљује, објашњава	примена уџбеника, рад на карти. Учвршћује већ стечена знања	Упознавање основних појмова, Употреба карте, Учвршћивање знања
6	СЕВЕРНА АМЕРИКА	Одговара на постављена питања, демонстрира употребу карте, подстиче, мотивише, похваљује, објашњава	примена уџбеника, рад на карти. Учвршћује већ стечена знања	Упознавање основних појмова, Употреба карте, Учвршћивање знања
6	ЈУЖНА АМЕРИКА	Одговара на постављена питања, демонстрира употребу карте, подстиче, мотивише, похваљује, објашњава	примена уџбеника, рад на карти. Учвршћује већ стечена знања	Упознавање основних појмова, Употреба карте, Учвршћивање знања
6	АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА	Одговара на постављена питања, демонстрира употребу карте, подстиче,	примена уџбеника, рад на карти.	Упознавање основних појмова, Употреба карте, Учвршћивање знања

		мотивише, похваљује, објашњава појмове и процесе	Учвршћује већ стечена знања	
2	ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	Одговара на постављена питања, демонстрира употребу карте, подстиче, мотивише, похваљује, објашњава појмове и процесе	примена уџбеника, рад на карти. Учвршћује већ стечена знања	Упознавање основних појмова, Употреба карте, Учвршћивање знања

ДОДАТНА НАСТАВА ИЗ ГЕОГРАФИЈЕ				
Бр. час.	Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
2	ГЕОГРАФСКЕ РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ	Предлаже програм, објашњава појмове и процесе, одговара на постављена питања ученика, мотивише, подстиче.....	Користе стручну литературу, самостално истражују,	Осамостаљивање у раду, самостално истраживање, самостално и правилно коришћење стручне литературе, штампе и Интернета
6	АЗИЈА	Предлаже програм, објашњава појмове и процесе, одговара на постављена питања ученика, мотивише, подстиче.....	Разматрају, предлажу, усвајају планирани програм, разговор учвршћивање знања	Активно учешће и улога у доношењу одлука
6	АФРИКА	Упућује у начине коришћења извора знања, мотивише, спрема тестове, упућује у писање реферата,	Користе стручну литературу, самостално истражују, пишу реферате, осмишљавају асоцијације, организују квизове	Осамостаљивање у раду, самостално истраживање, самостално и правилно коришћење стручне литературе, штампе
6	СЕВЕРНА АМЕРИКА	Упућује у начине коришћења извора знања, мотивише, спрема тестове, упућује у писање реферата,	Користе стручну литературу, самостално истражују, пишу реферате, осмишљавају асоцијације,	Самостално рукују, истражују, сазнају и примењују техничка достигнућа у настави.
6	ЈУЖНА АМЕРИКА	Проналази изворе знања, мотивише, спроводи проверу знања, одговара на постављена питања, објашњава, усмерава, даје подршку	Активности проширују знања петог, шестог, седмог и осмог разреда, самостално користи стручну литературу, интернет, штампу, учествују на свим организованим такмичењима.	Развијање свестраније, целокупније личности са ширим размишљањима о збивањима, истраживачком раду и нових сазнања о свету.
5	АУСТРАЛИЈА И	Проналази изворе знања, мотивише, спроводи проверу знања, одговара на	Активности проширују знања петог, шестог, седмог и осмог разреда,	Осамостаљивање у раду, самостално истраживање, самостално и правилно коришћење стручне литературе, штампе

	ОКЕАНИЈ А	постављена питања, објашњава, усмерава, даје подршку	самостално користи стручну литературу, интернет, штампу, учествују на свим организованим такмичењима.	
5	ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	Проналази изворе знања, мотивише, спроводи проверу знања, одговара на постављена питања, објашњава, усмерава, даје подршку	Користе стручну литературу, самостално истражују, пишу реферате, осмишљавају асоцијације,	Развијање свестраније, целокупније личности са ширим размишљањима о збивањима, истраживачком раду и нових сазнања о свету.

ДОПУНСКА НАСТАВА И ДОДАТНИ РАД ИЗ ФИЗИКЕ

1. Сила и кретање	3	септембар, октобар, новембар
2. Кретање тело под дејством силе теже. Силе трења	2	децембар, јануар
3. Равнотежа тела	3	Фебруар, март
4. Механички рад. Снага	2	Април, мај

Током реализације наставе и учења допунске наставе у зависности од садржаја и метода рада могуће активности наставника су Дати број часова допунске наставе је орјентациони и зависи од потреба ученика и може варирати. Активности ученика на часовима допунске наставе усмерене су ка остваривању следећих исхода:

Сила и кретање	<ul style="list-style-type: none"> * разликује кретање према облику путање; * разликује кретања према промени брзине; * разликује убрзано од успореног кретања; * препозна ознаке физичких величина (време, пређени пут, маса, брзина, сила, убрзање); * изрази физичке величине (време, пређени пут, маса, брзина, сила, убрзање) у одговарајућим мерним јединицама; * препозна мерила и мерне уређаје за мерење дужине, времена, масе, силе.
Кретање тело под дејством силе теже. Силе трења	<ul style="list-style-type: none"> * препозна ознаке физичких величина (време, пређени пут, брзина, сила, гравитационо убрзање); * изрази физичке величине (време, пређени пут, брзина, сила, гравитационо убрзање) у одговарајућим мерним јединицама; * препозна мерила и мерне уређаје за мерење дужине, времена, силе; * одреди вредност најмањег подеока мерног инструмента; мери тежину тела; * препозна деловање гравитационе силе, силе трења и силе отпора средине; * демонстрирање утицаја трења и отпора средине на кретање тела.

Равнотежа тела	* зна да је сила узрок промене стања тела; * препозна деловање гравитационе силе; * препозна деловање силе потиска у течности; * одреди вредност најмањег подеока мерног инструмента; мери тежину тела.
Механички рад и енергија. Снага	* препозна ознаке физичких величина (пређени пут, сила, маса, рад, енергија, снага); * изрази физичке величине (пређени пут, сила, маса, рад, енергија, снага) у одговарајућим мерним јединицама
Топлотне појаве	* препозна мерни инструмент за мерење температуре; * процени вредности најмањег подеока код мерног инструмента; * изражавање температуру у одговарајућим мерним јединицама; * мери температуру

Активности ученика на часовима допунске наставе воде ка остваривању следећих стандарда:

Наставна тема	Стандарди
Сила и кретање	ФИ.1.2.1. уме да препозна врсту кретања према облику путање ФИ.1.2.2. уме да препозна равномерно кретање ФИ.1.4.3. зна да користи основне јединице за дужину, масу и време ФИ.1.4.4. уме да препозна јединице за брзину
Кретање тело под дејством силе теже. Силе трења	ФИ.1.1.1. уме да препозна гравитациону силу и силу трења које делују на тела која мирују или се крећу равномерно ФИ.1.2.1. уме да препозна врсту кретања према облику путање ФИ.1.4.3. зна да користи основне јединице за дужину, масу и време ФИ.1.4.4. уме да препозна јединице за брзину
Равнотежа тела	ФИ.1.1.1. уме да препозна гравитациону силу која делује на тела која мирују или се крећу равномерно
Механички рад и енергија. Снага	ФИ.1.4.3. зна да користи основне јединице за дужину, масу и време
Топлотне појаве	ФИ.1.4.1. уме да чита мерну скалу и зна да одреди вредност најмањег подеока ФИ.1.4.2. уме да препозна инструменте за мерење температуре ФИ.1.4.3. зна да користи основне јединице за температуру ФИ.1.4.6. зна да мери температуру ФИ.1.5.1. зна да агрегатно стање тела зависи од његове температуре ФИ.1.5.2. уме да препозна да се механичким радом може мењати температура тела

Додатни рад обухвата садржаје, који се надовезују на програм редовне наставе, али се односе на сложеније физичке појаве. Подстиче на усвајање нових знања, методе рада, прилагођава или надовезује појаве за које су ученици показали посебан интерес. Додатни рад обухвата припрему за такмичење и/или активности у складу са утврђеним интересовањима ученика.

Током реализације додатне наставе у зависности од садржаја и метода могуће су следеће активности наставника: мотивише за рад, подстиче на усвајање нових знања, методе рада прилагођава способностима ученика.

Активности ученика: слушају, питају, слушају, питају, закључују, решавају проблеме...

Редни број и назив наставне теме	Укупан број часова за наставну тему	Време реализације
1. Сила и кретање	3	септембар, октобар, новембар
2. Кретање тело под дејством силетеже. Силе трења	2	децембар, јануар
3. Равнотежа тела	2	фебруар, март
4. Снага	3	април, мај
5. Топлотне појаве	1	мај, јун

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ МАТЕМАТИКЕ			
Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
Реални бројеви	-фронтални -индивидуални	-уочава -разликује -рачуна	формирање појмова квадратног корена и аритметичког квадратног корена упознавање и поимање ирационалног броја извођење рацунских операција са реалним бројевима
Питагорина теорема и примена	-фронтални -индивидуални	-уочава -именује -разликује -рачуна	знају Питагорину теорему и умеју да је примене код свих геометријских фигура
Цели алгебарски изрази	-фронтални -индивидуални	-уочава -именује -разликује -рачуна	упознавање степена чији је изложилац природан број с' примерима у физици упознавање појмова алгебарског израза и његово израчунавање рачунске операције са мономима и полиномима растављање полинома на чиниоце
Многоугао	-фронтални -индивидуални	-уочава -именује -разликује	формирање појма многоугла и врсте збир углова многоугла и број дијагонала у многоуглу обим и површина многоугла
Круг и делови круга	-фронтални -индивидуални	уочава именује разликује	упознавање нових геометријских појмова (централни, периферијски круг, исечак) одређивање обима и површине круга упоређивање површине исечка и кружног лука

		упоређује	
Обрада података	-фронтални -индивидуални	уочава закључује разликује	савладавање основа правоуглог координатног система у равни и представљање података датих у табеле или на основу једноставнијих функција

ДОДАТНА НАСТАВА ИЗ МАТЕМАТИКЕ			
Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
Реални бројеви	-презентује -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике при решавању проблема из свакодневног живота	-упоређује -открива релације -изражава их	-рачунске операције у скупу ирационалних бројева свођењем на исти корен
Питагорина теорема и примена	-презентује -усмерава ученика -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање	-упоређује -открива релације -изражава их	-практични задаци који се могу решавати Питагорином теоремом
Цели алгебарски изрази	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика	-упоређује -открива релације -изражава их	-одабрани задаци са разних такмичења - решавање тежих мисаоних задатака помоћу логичког закључивања
Многоугао	-презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике у свакодневном животу	-упоређује -открива релације -изражава их	-конструкција О и Р помоћу a, r, R - решавање практичних задатака везаних за Р и О многоугла

Круг и делови круга	-предентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике у свакодневном животу	-упоређује -открива релације -изражава их	- конструкција круга помоћу О, Р - израчунавање Р и О круга и делова круга на основу димензија многоугла око кога су уписани, или описани и слично
Обрада података	-предентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике у свакодневном животу	упоређује -открива релације -изражава их	- самостално прикупљање, обрада и графичко представљање података са анализом добијених резултата

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ БИОЛОГИЈЕ			
Садржај програма	Начин и поступак оставривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
Наслеђивање и еволуција	- подстиче на усвајање знања - мотивише за рад - методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	- слушају - питају	- боље разумевање
Јединство грађе и функције као основа живота	- подстиче на усвајање знања - мотивише за рад - охрабрује - похваљује - методе рада прилагођава карактеристикама и способности ученика	- слушају - питају - уочавају - упоређују - разговарају	- боље разумевање градива и уочавање разлика између животних средина
Порекло и разноврсност живота	- подстиче на усвајање знања - мотивише за рад - охрабрује - похваљује - методе рада прилагођава карактеристикама и способности ученика	- слушају - питају - уочавају - упоређују - разговарају	- боље разумевање и уочавање - бољи резултати на проверама

Живот у екосистему	<ul style="list-style-type: none"> - подстиче да повезује и примењује стечена знања - мотивише за рад - методе рада прилагођава способностима ученика 	<ul style="list-style-type: none"> - посматрају - препознају - именују - разговарају 	<ul style="list-style-type: none"> - боље разумевање градива и уочавање разлика позитивног и негативног утицаја човека на жива бића и животну средину
Човек и здравље	<ul style="list-style-type: none"> - подстиче да повезује и примењује стечена знања - мотивише за рад - методе рада прилагођава способностима ученика 	<ul style="list-style-type: none"> - посматрају - разговарају - цртају - уочавају 	<ul style="list-style-type: none"> - боље разумевање и уочавање промена у пубертету

ДОДАТНА НАСТАВА ИЗ БИОЛОГИЈЕ

Садржај програма	Начин и поступак оставривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
Наслеђивање и еволуција	<ul style="list-style-type: none"> - подстиче на усвајање знања - мотивише ученике за истраживачки рад - мотивише ученике за учешће на такмичењима 	<ul style="list-style-type: none"> - слушају - питају - истражују - закључују - представљају резултате рада 	<ul style="list-style-type: none"> - проширивање и продубљивање знања
Јединство грађе и функције као основа живота	<ul style="list-style-type: none"> - подстиче да повезују и примењују стечена знања - подстиче на усвајање знања - мотивише на рад - методе рада прилагођава карактеристикама и интересовањима ученика - упућује на коришћење додатних извора знања - подстиче истраживачки рад 	<ul style="list-style-type: none"> - посматрају - истражују - самостално и спонтано постављају питања - претражују и користе литературу и интернет - решавају тестове 	<ul style="list-style-type: none"> - развијање вештина , креативности , међусобне сарадње , радозналости и интересовања за истраживачки рад -изграђивање критичког мишљења и логичког закључивања - усвајање нових знања - припрема ученика за школско , општинско и окружно такмичење
Порекло и разноврсност живота	<ul style="list-style-type: none"> - демонстрира - прати и усмерава рад - методе рада прилагођава карактеристикама и интересовањима ученика - постиже развој критичког мишљења и истраживачког рада 	<ul style="list-style-type: none"> - наводе - слушају - повезују - примењују - упоређују - истражују - закључују 	<ul style="list-style-type: none"> - развијање радозналости и интересовања за истраживачки рад - проширивање и продубљивање знања

Живот у екосистему	- подстиче на истраживачки рад - методе рада прилагођава ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму	- слушају - посматрају - бележе - повезују - примењују - упоређују - истражују - закључују	- развијање радозналости и интересовања за истраживачки рад - усвајање знања у већем обиму - припрема ученика за такмичење
Човек и здравље	- подстиче на истраживачки рад - методе рада прилагођава ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму	- слушају - посматрају - питају - цртају - истражују - закључују - решавају тестове	- проширивање и продубљивање знања

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ ХЕМИЈЕ

Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
Хемијска лабораторија	-показује супстанце -наводи на закључке -показује како се испитују основне физичке особине	посматра супстанце изводи закључке ради огледе: прави смеше, раздваја смеше испитује физичке и хемијске промене	Зна да припрема и одлаже прибор и други материјал за рад разликује физичка и хемијска својства супстанце и физичке и хемијске промене супстанце разликује појмове: елеменат, једињење, смеша
Молекули елемената и једињења . Јони и јонска једињења	-Упућује на правилно коришћење таблице ПСЕ -указује како се из формуле може сазнати тип везе	црта моделе атома и молекула користи таблицу ПСЕ саставља формуле помоћу валенце препознаје по формули тип хемијске везе	зна које честице улазе у састав атома зна основне податке о елементу из ПСЕ зна разлику јонске и ковалентне везе примењује валенцу за писање формула

Хомогене и хетерогене смеше	-Показује како се праве раствори -објашњава једноставнија израчунавања	прави растворе врши једноставнија израчунавања	зна шта је раствор, а шта растварач ради једноставне задатке уме да направи раствор допуном до 100г, ако је дата количина растворљиве супстанце
Хемијске реакције и израчунавања у хемији	-подстиче ученике да повезују знања -објашњава писање једноставнијих једначина хемијских реакција -показује како се врше једноставнија израчунавања	повезује знања пише једноставније једначине хемијских реакција врши једноставнија израчунавања	зна да представи једноставније процесе једначинама разликује појмове: мол, моларна маса и количина супстанце зна да докаже закон одржања масе преко хемијске једначине

ДОДАТНА НАСТАВА ИЗ ХЕМИЈЕ			
Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас	одговара на питања подстиче на стваралачко мишљење упућује у лабораторијски рад	активно учествује, поставља питања врши мерење масе, запремине и температуре, бележи резултате, дискутује	разуме шта је предмет изучавања хемије и како се долази до сазнања
Хемијска лабораторија	-одговара на питања наводи на размишљање буди радозналост -упућује у самосталан рад	разликује примере физичких и хемијских промена у окружењу радознано поставља питања разликује појмове: елеменат, једињење и смеша у окружењу раздваја смеше одговарајућим поступком	овладава основним операцијама лабораторијске технике организује радно место, припрема и одлаже прибор и материјал за рад разуме разлику између физичких и хемијских промена, зна разлику између чистих супстанци и смеша умеју да примене одговарајући поступак за раздвајање састојака смеша знајући својства супстанци
Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења	-објашњава повезаност хемијске везе са својствима супстанце -упућује на критичко мишљење	схвата повезаност својстава супстанце и хемијске везе поставља питања, закључује самостално врши израчунавање	разуме квалитативно и квантитативно значење хемијских симбола и формула зна основне честице које изграђују супстанце, зна разлику између јонске и

	-објашњава суштину и значај израчунавања у хемији		ковалентне везе израчунава релативну молекулску масу, процентни састав једињења на основу положаја елемента у ПСЕ одређује тип хемијске везе
Хомогене и хетерогене смеше	- подстиче ученике на самосталан рад -упућује на повезивање израчунавања процентног састава раствора са практичном применом раствора одређене концентрације	самостално праве растворе исте концентрације, а различите масе поствљају питања врше израчунавања схватају везу квантитативног састава раствора и процентне концентрације	разуме изражавање квантитативног састава преко процентне концентрације разме да је вода растватач за једињења са јонском и поларном ковалентном везом уме да израчуна и направи раствор одређене концентрације
Хемијске реакције и израчунавања у хемији	Указује на важност праћења тока хемијске реакције -објашњава како се решавају стехиометријски задаци -указује на повезаност масе и количине супстанце	- подстиче ученике на самосталан рад -упућује на повезивање израчунавања процентног састава раствора са практичном применом раствора одређене концентрације	разликује појам масе од количине супстанце зна да на основу формуле израчуна моларну масу, примењује закон о одржању масе код писања хемијских једначина самостално решава стехиометријске задатке

Допунска настава из руског језика

Циљ допунске наставе је да ученик, уз додатну помоћ наставника, стекне минимум основних знања из садржаја које предвиђа програм Физике у шестом разреду.

Оријентациони број часова допунске наставе по темама:

Ред. бр.	Тема/област	Укупан број часова за наставну област/тему
1.	Российские просторы	2
2.	В здоровом теле – здоровый дух	3
3.	Ах, эта мода!	2
4.	Молодость всегда в пути	2
5.	Делу время – потехе час	2
6.	Семья всему начало	3
7.	Экран и сцена – окно в мир	2
8.	Земля ждёт твоей помощи	2

Дати број часова допунске наставе је оријентациони и зависи од потреба ученика и може варирати.

Додатна настава из руског језика

Додатна настава обухвата нове садржаје, који се надовезују на програм редовне наставе, али се односе на сложеније физичке појаве или на појаве за које су ученици показали посебан интерес. Додатна настава обухвата припрему за такмичење и/или активности у складу са утврђеним интересовањима ученика. (решавање задатака са тестова из претходних година такмичења).

Ред. бр.	Тема/област	Укупан број часова за наставну област/тему
1.	Российские просторы	2
2.	В здоровом теле – здоровый дух	3
3.	Ах, эта мода!	1
4.	Молодость всегда в пути	2
5.	Делу время – потехе час	3
6.	Семья всему начало	3
7.	Экран и сцена – окно в мир	2
8.	Земля ждёт твоей помощи	2

ЧАС ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ				
Број часова	Садржај програма	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности	Циљеви и задаци садржаја програма
5	Текућа питања у школи	<ul style="list-style-type: none"> - демонстративна - дијалошка - игра - едукативна радионица 	<ul style="list-style-type: none"> - слуша - разговара - сазнаје - планира - илуструје 	<ul style="list-style-type: none"> - упознавање ученика са захтевима 5.разреда и припрема за прелазак у 6. разред - поштовати правила понашања у школи - како до бољег успеха у школи - обележавање школских празника

3	Усклађивање ставова породица и школе везано за васпитање ученика	<ul style="list-style-type: none"> - демонстративна - дијалoшка - едукативна радионица 	<ul style="list-style-type: none"> - разговара - слуша - сазнаје - играње - уочавање - илуструје 	<ul style="list-style-type: none"> - препознати и уважити сличности и разлике међу појединцима - препознати жеље и интересовања - разумевање значења појмова права и правде - познавање основних поступака мирног решења сукоба - правилно понашање у групи
4	Сређивање педагошке документације	<ul style="list-style-type: none"> - подела у групе - подела материјала за рад - тимски рад 	<ul style="list-style-type: none"> писање писама или прилога за новине - израда плаката - писање и сређивање радова за школски лист 	<ul style="list-style-type: none"> - могућност да постану активни учесници у процесу - разумевање појма одговорности - развијање уредности и одговорности при вођењу документације
4	Развијање толеранције за различите ставове, особине и потребе	<ul style="list-style-type: none"> - демонстративна - дијалoшка - едукативна радионица 	<ul style="list-style-type: none"> - разговара - слуша - сазнаје - играње - уочавање - илуструје 	<ul style="list-style-type: none"> - препознати и уважити сличности и разлике међу појединцима - препознати жеље и интересовања - разумевање значења појмова права и правде - познавање основних поступака мирног решења сукоба - правилно понашање у групи
3	Заштита здравља и еколошке свести	<ul style="list-style-type: none"> - дијалoшка - демонстрациона - едукативна радионица 	<ul style="list-style-type: none"> - разговара - слуша - брине - користи - истражује - илуструје - игра 	<ul style="list-style-type: none"> - формирати навике и развијати одговоран однос према себи и животној средини - стицање знања о правилној исхрани, а све у циљу очувања здравља - научити како сачувати природу од загађења

4	Културна и јавна делатност	<ul style="list-style-type: none"> - демонстративна - дијалошка - едукативна радионица 	<ul style="list-style-type: none"> - разговара - слуша - брине - користи - истражује 	<ul style="list-style-type: none"> - препознавање лепог, уметничког музичког и ликовног дојма - приредбе, наступи - обележавање дана школе и школске славе Светог Саве, дечије недеље
4	Мере за побољшање успеха	<ul style="list-style-type: none"> - дијалошка - демонстрациона - дискусија 	<ul style="list-style-type: none"> - разговара - слуша - илуструје 	<ul style="list-style-type: none"> - стицање радних навика - планирање и организовано учење
3	Учешће у хуманитарним акцијама	<ul style="list-style-type: none"> - демонстративна - дијалошка - едукативна радионица 	<ul style="list-style-type: none"> - разговара - слуша - брине - прати јавне позиве за помоћ у хуманитарном раду 	<ul style="list-style-type: none"> - развијање хуманости - развијање свести о потреби за међусобну помоћ - развој међуљудских односа - посета и помоћ старијим лицима
3	Организовање екскурзије	<ul style="list-style-type: none"> - демонстративна - дијалошка - монолошка 	<ul style="list-style-type: none"> - разговара - слуша 	<ul style="list-style-type: none"> - примена стеченог знање - упознавање културно-историјских споменика и знаменитости као и потребе за њиховом заштитом - дружење
3	Самокритички осврт на постигнуте резултате рада	<ul style="list-style-type: none"> - демонстративна - дијалошка - монолошка 	<ul style="list-style-type: none"> - разговара - слуша - користи - игра 	<ul style="list-style-type: none"> - разумевање туђих осећања - испољавање сопствених осећања и потреба - мађусобно уважавање и поштовање

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЕКСКУРЗИЈА ПО РАЗРЕДИМА

СЕДМИ РАЗРЕД

План екскурзија је саставни део Годишњег плана школе